

Maksātspējas
kontroles dienests

**MAKSĀTNESPĒJAS
KONTROLES DIENESTA
SKAIDROJUMI UN ATZIŅAS**

2021.12. - 2022.06.

RĪGĀ

SATURS

SAĪSINĀJUMI.....	4
1. AR ADMINISTRATORA DARBĪBU SAISTĪTIE JAUTĀJUMI MAKSĀTNESPĒJAS PROCESĀ.....	5
<i>Par administratora tiesībām pieprasīt norēķinu konta izrakstus</i>	<i>5</i>
<i>Par administratora atbildību no naudas līdzekļiem, kas iegūti no atceltā administratora</i>	<i>7</i>
<i>Par parādnieka dokumentu glabāšanu</i>	<i>10</i>
<i>Par administratora pienākumu nosūtīt kreditoriem paziņojumu par kreditoru prasījumu segšanas plāna izpildi</i>	<i>12</i>
<i>Par administratora atbildības saņemšanu, ja parādniekam piemērots piespiedu ietekmēšanas līdzeklis</i>	<i>13</i>
<i>Par parādnieka dokumentu glabāšanu</i>	<i>14</i>
<i>Par administratora tiesībām būt par uzraugošo personu pēc pārejas no juridiskās personas maksātnespējas procesa uz TAP</i>	<i>16</i>
<i>Par administratora pienākumu pārvaldīt parādnieka mantu juridiskās personas maksātnespējas procesā</i>	<i>16</i>
2. TIESISKĀS AIZSARDZĪBAS PROCESS.....	19
<i>Par nodokļu prasījumiem TAP.....</i>	<i>19</i>
3. JURIDISKĀS PERSONAS MAKSĀTNESPĒJAS PROCESS.....	21
<i>Par dzīvības uzkrājošo apdrošināšanu</i>	<i>21</i>
<i>Par akcijām juridiskās personas maksātnespējas procesā</i>	<i>22</i>
<i>Par juridiskās personas maksātnespējas procesa izbeigšanu, ja kriminālprocesa ietvaros parādnieka manta ir izsludināta meklēšanā</i>	<i>23</i>
<i>Par tiesāšanās izdevumu segšanu juridiskās personas maksātnespējas procesā</i>	<i>26</i>
<i>Par komercnoslēpumu saturošas informācijas atklāšanu juridiskās personas maksātnespējas procesā</i>	<i>27</i>
<i>Par regresa prasījuma tiesībām juridiskās personas maksātnespējas procesā</i>	<i>29</i>
<i>Par darījumu apstrīdēšanu juridiskās personas maksātnespējas procesā</i>	<i>33</i>
<i>Par neizmaksāto darba samaksu</i>	<i>35</i>
4. FIZISKĀS PERSONAS MAKSĀTNESPĒJAS PROCESS	37
<i>Par maznodrošinātas personas maksātnespējas procesa uzsākšanu.....</i>	<i>37</i>
<i>Par fiziskās personas maksātnespējas procesa uzsākšanu</i>	<i>37</i>
<i>Par naudas līdzekļu sadali starp kreditoriem fiziskās personas maksātnespējas procesā.....</i>	<i>39</i>
<i>Par fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīta iemaksu</i>	<i>40</i>
<i>Par 20 euro pabalsta novirzīšanu kreditoru prasījumu segšanai.....</i>	<i>41</i>
<i>Par kreditoru, kura prasījuma tiesības atkarīgas no nosacījuma iestāšanās.....</i>	<i>42</i>
<i>Par tiesas uzliktā naudas soda dzēšanu fiziskās personas maksātnespējas procesā.....</i>	<i>43</i>
<i>Par fiziskās personas maksātnespējas procesa uzsākšanu</i>	<i>44</i>

<i>Par saistību dzēšanu fiziskās personas maksātnespējas procesā</i>	45
<i>Par fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma formu</i>	46
<i>Par fiziskās personas ienākumiem, kuri novirzāmi kreditoru prasījumu segšanai</i>	47
<i>Par fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanu tiesai</i>	47
<i>Par nekustamo īpašumu fiziskās personas maksātnespējas procesā</i>	48
<i>Par fiziskās personas saistību dzēšanas plāna grozījumiem</i>	50
5. PARĀDNIIEKA MANTA MAKSĀTNESPĒJAS PROCESĀ	52
<i>Par uzkrātā papildpensijas kapitāla novirzīšanu kreditoru prasījumu segšanai</i>	52
<i>Par parādniekam piederoša šaujāmieroča atsavināšanu fiziskās personas maksātnespējas procesā, ja ir anulēta ieroča atļauja</i>	53
6. PĀRROBEŽU MAKSĀTNESPĒJAS PROCESS	55
<i>Par maksātnespējas procesa dokumentu tulkošanu svešvalodā</i>	55
<i>Par maksātnespējas reģistrā publicējamām ziņām</i>	57
<i>Par aprēķinu pārdodot iekārtu mantu bez izsoles pārrobežu maksātnespējas procesā</i>	58
7. CITI AR MAKSĀTNESPĒJAS TIESĪBĀM SAISTĪTI JAUTĀJUMI	61
<i>Par maksātnespējas reģistrā publicējamajām ziņām</i>	61

SAĪSINĀJUMI

Administrators – maksātspējas procesa administrators;

AS – akciju sabiedrība;

CSDD – Valsts akciju sabiedrība "Ceļu satiksmes drošības direkcija";

Ministru kabineta noteikumi Nr. 88 – Ministru kabineta 2015. gada 24. februāra noteikumu Nr. 88 „Kārtība, kādā iemaksā un izmaksā depozītu juridiskās un fiziskās personas maksātspējas procesā”;

Ministru kabineta noteikumi Nr. 995 – Ministru kabineta 2011. gada 27. decembra noteikumu Nr. 995 "Maksātspējīgo darba devēju darbinieku prasījumu apmierināšanas un administratora atlīdzības izmaksas kārtība";

Ministru kabineta noteikumi Nr. 246 – 2019. gada 11. jūnija noteikumos Nr. 246 "Kārtība, kādā maksātspējas procesa administratori un tiesiskās aizsardzības procesa uzraugošās personas kārtu lietvedību";

Regula (ES) 2015/848 – Eiropas Parlamenta un Padomes 2015. gada 20. maija Regulas (ES) 2015/848;

SIA – sabiedrība ar ierobežotu atbildību;

TAP – tiesiskās aizsardzības process;

VAS – Valsts akciju sabiedrība;

VID – Valsts ieņēmumu dienests;

Uzņēmumu reģistrs – Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrs.

1. AR ADMINISTRATORA DARBĪBU SAISTĪTIE JAUTĀJUMI MAKSĀTNESPĒJAS PROCESĀ

Par administratora tiesībām pieprasīt norēķinu konta izrakstus¹

Iesniegumā norādīts, ka fiziskai personai (Parādniekam) ir pasludināts maksātnespējas process un administrators ir pieprasījis iesniegt norēķinu konta izrakstus, tajā skaitā tādus, kas jau ir slēgti un trīs gadu laikā pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas nav izmantoti.

Lūgts sniegt viedokli par šādiem jautājumiem:

- 1) vai administratoram ir tiesības pieprasīt tādus dokumentus, kas nav Parādnieka rīcībā?*
- 2) vai Parādniekam ir tiesības neiesniegt administratoram norēķinu konta izrakstus, bet tā vietā sniegt informāciju, ka Parādnieka rīcībā šādu konta izrakstu nav?*
- 3) vai Parādniekam (ņemot vērā lielās papildu izmaksas) ir tiesības atteikties izpildīt administratora pieprasījumu iegūt konta izrakstus?*

Administratoram, pildot fiziskās personas maksātnespējas procesa administratora pienākumus, ir jāapzina parādnieka manta un saistības, pieprasot un saņemot ziņas no parādnieka.² Savukārt administratoram ir tiesības pieprasīt un saņemt no parādnieka fiziskās personas maksātnespējas procesā nepieciešamo informāciju, kā arī iepazīties ar parādnieka finansiālo stāvokli un visiem dokumentiem, tos pieprasīt un saņemt.³

Fiziskajai personai, vērsoties ar maksātnespējas procesa pieteikumu tiesā, jāapzinās, ka pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas tai saskaņā ar Maksātnespējas likuma normām rodas gan tiesības, gan darbības ierobežojumi, gan arī pienākumi, kuri ir pildāmi labā ticībā. Turklāt Maksātnespējas likumā ir uzskaitīti parādnieka pienākumi bankrota procedūras laikā, tostarp pienākums sniegt administratoram maksātnespējas procesam nepieciešamās ziņas.⁴

No minētā izriet, ka administratoram ir tiesības un pienākums pieprasīt un saņemt no parādnieka nepieciešamo informāciju un dokumentus, lai apzinātu parādnieka mantu un saistības. Savukārt parādniekam ir pienākums sniegt administratora pieprasītās ziņas, jo no saņemtās informācijas un dokumentiem administratoram ir jāgūst skaidrs priekšstats par parādnieka darījumiem un mantas stāvokli pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas. Jāuzsver, ka parādnieka pienākums sniegt administratoram patiesu un pilnīgu informāciju par savu mantu un saistībām ir saistīts ar citiem Maksātnespējas likumā ietvertajiem administratora pienākumiem, piemēram, administratora pienākumu izvērtēt parādnieka noslēgtos darījumus, un šā pienākuma izpilde nav iespējama bez pilnīgas un objektīvas informācijas saņemšanas arī no parādnieka.

Saskaņā ar Maksātnespējas likumu administratoram ir pienākums izvērtēt parādnieka darījumus un celt tiesā prasību par attiecīgā darījuma atzīšanu par spēkā neesošu neatkarīgi no šā darījuma veida, ja tas noslēgts triju gadu laikā pirms juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas un tādējādi parādniekam ir nodarīti zaudējumi, turklāt persona, ar kuru vai kurai par labu noslēgts darījums, zināja vai tai bija jāzina par šādu zaudējumu nodarīšanu.⁵

¹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2021. gada 21. decembra vēstule Nr. 1-57n/2021/1143.

² Maksātnespējas likuma 137. panta 3. un 4. punkts.

³ Maksātnespējas likuma 27. panta pirmās daļas 1. un 4. punkts.

⁴ Maksātnespējas likuma 139. panta 5. punkts.

⁵ Maksātnespējas likuma 96. panta pirmās daļas 2. punkts.

Darījumu apstrīdēšanas vispārējais regulējums paredz tā saucamo "aizdomu" periodu, kas ir periods, kura laikā slēgts apstrīdamais darījums. Minētās Maksātnespējas likuma normas mērķis ir garantēt administratora izvērtējamu tiem darījumiem, kas noslēgti trīs gadu laikā pirms maksātnespējas pasludināšanas un kas tādējādi varētu būt bijuši par iemeslu parādnieka maksātnespējai vai kas tikuši vērsti uz parādnieka mantas nobēdzināšanu vai izšķērdēšanu, vai atsavināšanu par nepamatoti zemu cenu, lai izvairītos no parādsaistību samaksas, vai citām parādnieka darbībām, kas radījušas kaitējumu trešo personu interesēm. Līdz ar to likumdevējs noteicis arī pienākumu administratoram kreditoru kopuma interesēs celt prasību tiesā par šādu parādnieka slēgto darījumu atzīšanu par spēkā neesošiem.

Līdz ar to, ja parādnieks ir saņēmis administratora pieprasījumu sniegt konkrētu informāciju un dokumentus, tad parādniekam šāds pieprasījums ir jāizpilda. Vienlaikus jāuzsver, ja fiziskā persona Maksātnespējas likumā noteiktos pienākumus nespēj vai nevēlas pildīt un ja tā nav godprātīga, tad tā nevar baudīt arī īpašo tiesisko aizsardzību, ko paredz Maksātnespējas likuma 164. panta pirmā daļa, jo parādnieku var atbrīvot no atlikušajām parādsaistībām tikai tad, ja viņš ir godprātīgi pildījis Maksātnespējas likumā noteiktos pienākumus.⁶

Vienlaikus vērojama uzmanība, ka praksē nereti ir konstatējami gadījumi, kad fiziskās personas atsakās vai vispār nereaģē uz pieprasījumiem izsniegt kontu izrakstus, vai izsniedz tos selektīvi, un šādos gadījumos administratoram ir radies tiesisks pamats konstatēt fiziskās personas maksātnespējas procesa ierobežojumus⁷ un viens no gadījumiem, kad saistību dzēšanas procedūru nepiemēro vai to pārtrauc ir tāds, ja parādnieks nepilda bankrota vai saistību dzēšanas procedūrā paredzētos pienākumus, būtiski apgrūtinot maksātnespējas procesa efektīvu norisi.⁸

Līdz ar to pašas fiziskās personas interesēs ir godprātīgi izpildīt pienākumus, kuri tai ir noteikti Maksātnespējas likumā, kas vienlaikus nozīmē to, ka fiziskai personai nav tiesību atteikties izpildīt administratora pieprasījumu iegūt konta izrakstus, lai arī to iegūšana ir saistīta ar izmaksu segšanu, jo parādniekam ir pienākums segt fiziskās personas maksātnespējas procesa izmaksas gan bankrota procedūras, gan saistību dzēšanas procedūras laikā.⁹

Tai pat laikā parādniekam Maksātnespējas likumā ir noteiktas tiesības paturēt ienākumus, kas nepieciešami fiziskās personas maksātnespējas procesa netiešo izmaksu segšanai¹⁰, līdz ar to secināms, ka šīs parādnieka tiesības ir respektējamās iepretim tādu pienākumu izpildei, kuri ir saistīti ar lielu izmaksu segšanu, izvērtējot katru individuālu gadījumu.

Proti, šādas tiesības neatbrīvo parādnieku no pienākuma izpildes vispār, bet ir individuāli vērtējamas un apspriežamas ar administratoru, piemēram, gadījumā, kad ar pieprasītās informācijas iegūšanu saistītās izmaksas nav iespējams segt uzreiz. Tā kā maksātnespējas procesa sekmīgas norises nodrošināšanai ir nepieciešama administratora un parādnieka konstruktīva sadarbība, tad paša parādnieka interesēs ir savlaicīgi sniegt administratoram nepieciešamo informāciju, lai vienlaikus novērstu jebkādas šaubas par iespējamiem ierobežojumiem maksātnespējas procesa norisē. Līdz ar to Maksātnespējas kontroles dienests uzskata, ka parādnieks ir tiesīgs informēt administratoru par cēloņiem, kas kavē iesniegt kontu izrakstus, lai administrators savlaicīgi saņemtu atbildi uz pieprasījumu, to izvērtētu un rastu risinājumu konkrētajam gadījumam.

⁶ Latvijas Republikas Senāta Civillietu departamenta 2019. gada 24. janvāra lēmums lietā Nr. C36066011, SPC-7/2019.

⁷ Maksātnespējas likuma 130. pants un 153. pants.

⁸ Maksātnespējas likuma 153. panta 35. punkts.

⁹ Maksātnespējas likuma 139. panta 6. punkts un 160. panta 4. punkts.

¹⁰ Maksātnespējas likuma 140. panta 1. punkts.

Par administratora atlīdzību no naudas līdzekļiem, kas iegūti no atceltā administratora¹¹

Iesniegumā norādīts, ka ar tiesas spriedumu pēc kreditora pieteikuma tika pasludināts juridiskās personas maksātnespējas process. Pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas administrators atguva naudas līdzekļus no maksātnespējīgā parādnieka debitoriem un sagatavoja ziņojumu par mantas neesamību (vai mantas pārdošanas plānu). Ņemot vērā to, ka maksātnespējas procesa pieteikumu iesniedza kreditors un administratoram nebija tiesības pieprasīt maksātnespējas procesa depozīta izmaksu, visi maksātnespējas procesā atgūtie līdzekļi tika novirzīti administratora atlīdzības segšanai (Maksātnespējas likuma 169. panta otrās daļas 1. punkts).

Sakarā ar likuma pārkāpumiem administrators tika atcelts no pienākumu pildīšanas augstāk minētajā maksātnespējas procesā un tika iecelts jaunais administrators un pēc jaunieceltā administratora pieprasījuma, iepriekšējais administrators atmaksāja parādniekam saņemto atlīdzību.

Līdz ar to lūgts sniegt viedokli, vai no atgūtiem no iepriekšēja administratora līdzekļiem (administratora atlīdzība) jaunieceltais administrators ir tiesīgs izmaksāt sev administratora atlīdzību un segt maksātnespējas procesa izmaksas, pamatojoties uz Maksātnespējas likuma 169. panta otrās daļas 1. punktu, un vai administratoram vēl pienākas kāda cita atlīdzība (īpaši ņemot vērā to, ka jaunieceltais administrators veica aktīvas darbības maksātnespējas procesā (cēla prasības, piedalījās tiesu sēdēs, veica darbības maksātnespējas procesa izbeigšanai utt.). Atbildot uz šo jautājumu, lūgts ņemt vērā, ka likumdevējs paredzēja ka naudas summa maksātnespējas procesa depozīta apmērā ir paredzēta vienkārši maksātnespējas procesa izmaksu (t.sk. administratora atlīdzības) segšanai (Maksātnespējas likuma 62. pants) un nevar būt izmaksāta kreditoriem to prasījumu apmierināšanai.

Papildus tam lūgts sniegt viedokli, vai atceltajam administratoram ir tiesības paturēt atlīdzību par ieķīlātās mantas pārdošanu gadījumā, ja atlīdzība bija aprēķināta pamatojoties uz Maksātnespējas likumu, saskaņota ar kreditoriem, bet mantas pārdošanas rezultāts tika apstiprināts ar stājošo spēkā tiesas nolēmumu (t.i. tiesa apstiprināja mantas izsoles likumību).

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 11. panta otrajai daļai juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksas ir administratora atlīdzība un pievienotās vērtības nodoklis, ja administrators ir reģistrēts Valsts ieņēmumu dienesta pievienotās vērtības nodokļa maksātāju reģistrā, un izdevumi, kas rodas, nodrošinot juridiskās personas maksātnespējas procesa likumīgu un efektīvu norisi.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 168. panta pirmo daļu juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksas sedz no parādnieka mantas. No iepriekš minētā secināms, ka administratoram ir tiesības segt maksātnespējas procesa izdevumus no parādnieka mantas.

Maksātnespējas likuma 112. panta pirmajā daļā cita starpā noteikts, ja administrators konstatē, ka parādniekam nav mantas vai tās apmērs ir mazāks par depozīta apmēru, viņš sastāda ziņojumu par parādnieka mantas neesamību.

Turklāt Maksātnespējas likuma 117. panta pirmajā daļā noteikts, ka administrators 15 dienu laikā pēc parādnieka mantas pārdošanas plāna izpildes sastāda juridiskās personas maksātnespējas

¹¹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2022. gada 20. janvāra vēstule Nr. 1-49n/2022/4.

procesa izmaksu sarakstu un kreditoru prasījumu segšanas plānu atbilstoši šā likuma 118. pantā noteiktajai kārtībai.

Savukārt Maksātnespējas likuma 118. panta pirmajā daļā noteikts, ka no parādnieka naudas līdzekļiem, tajā skaitā līdzekļiem, kas iegūti, atsavinot parādnieka mantu, vai no citiem juridiskās personas maksātnespējas procesa finansēšanas avotiem (kreditoru, citu fizisko vai juridisko personu līdzekļiem), izņemot līdzekļus, kas iegūti šā likuma 116. pantā noteiktajā gadījumā, vispirms pilnībā tiek segtas juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksas.

Līdz ar to ir būtiska nozīme tam, vai maksātnespējas procesā ir sastādīts parādnieka mantas pārdošanas plāns vai ziņojums par parādnieka mantas neesamību, jo atbilstoši minētajām normām maksātnespējas procesa izmaksas pilnā apmērā ir iespējams segt tikai tad, kad tiek izpildīts mantas pārdošanas plāns.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 169. panta otrās daļas 1. punktu administratora atlīdzība tiek noteikta šā likuma 62. panta pirmajā daļā minētā depozīta apmērā par darbu no iecelšanas dienas līdz parādnieka mantas pārdošanas plāna (113. pants) vai ziņojuma par parādnieka mantas neesamību (112. pants) sastādīšanai un 10 procenti no naudas līdzekļiem no atgūtās mantas (93. pants), kuri atgūti līdz parādnieka mantas pārdošanas plāna vai ziņojuma par parādnieka mantas neesamību sastādīšanai.

Norādāms, lai sniegtu atbildi, vai administratoram ir tiesības izmaksāt sev atlīdzību saskaņā ar Maksātnespējas likuma 169. panta otrās daļas 1. punktu no naudas līdzekļiem, kas saņemti no atceltā administratora (atceltā administratora atlīdzība) ir jānoskaidro, vai minētie naudas līdzekļi ir atzīstami par atgūto mantu saskaņā ar Maksātnespējas likuma 93. pantu un, vai administratoram ir iestājušies priekšnoteikumi minētās atlīdzības aprēķināšanai.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 93. panta pirmo daļu atgūtā manta šā likuma izpratnē ir naudas līdzekļi, kā arī cita manta, kas iekļauta parādnieka mantā juridiskās personas maksātnespējas procesa laikā, pamatojoties uz prasījuma tiesībām pret trešajām personām, atgūta, atzīstot darījumus par spēkā neesošiem, atgūta, atprasot segtos parādus (99. pants), atgūta, atprasot rokas ķīlas priekšmetu. Turklāt šā panta otrajā daļā norādīts, ka atgūtajai mantai pielīdzināmi naudas līdzekļi un manta, kas iegūta no juridiskās personas pārvaldes institūciju locekļiem, pamatojoties uz viņu pienākumu atbildēt par nodarītajiem zaudējumiem, naudas līdzekļi un manta, kas iegūta no personālsabiedrības personiski atbildīgajiem biedriem, pamatojoties uz viņu pienākumu atbildēt par personālsabiedrības saistībām, naudas līdzekļi, kas iegūti no dalībniekiem (akcionāriem) un citu pārvaldes institūciju locekļiem kriminālsodāma juridiskās personas maksātnespējas procesa gadījumā un citos likumā paredzētajos gadījumos.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 169. panta sesto daļu administratoram netiek noteikta atlīdzība gadījumā, ja viņš tiek atcelts no juridiskās personas maksātnespējas procesa šā likuma 22.panta otrās daļas 1., 2., 3., 4. vai 7. punktā minēto iemeslu dēļ.

Visi šajā normā minētie administratora atcelšanas pamati ir saistīti ar administratora pieļautiem pārkāpumiem maksātnespējas procesā. No minētā secināms, ka likumdevējs ir skaidri izteicis gribu administratoram nenoteikt Maksātnespējas likuma 169. pantā paredzēto atlīdzību, ja administratora rīcība ir bijusi tik lielā mērā prettiesiska, ka tas atceļams no pienākumu veikšanas konkrētā juridiskās personas maksātnespējas procesā. Savukārt, ja atlīdzība ir aprēķināta un izmaksāta pirms konstatēti Maksātnespējas likuma 22. pantā uzskaitītie pārkāpumi, atceltajam administratoram ir pienākums to atmaksāt parādniekam. Administratoram, vadot maksātnespējas procesu, ir jāievēro normatīvo aktu prasības, līdz ar to ir jāaprēķinās, ka būtisku normatīvo aktu pārkāpumu gadījumā, administratoram nepienākas sev aprēķinātā un/vai izmaksātā atlīdzība.

Saskaņā ar Civillikuma 2389. pantu, ja kādam ir bez jebkāda pamata kāds priekšmets no otra mantas, tad to var no viņa atprasīt. Attiecībā uz šādu atprasījumu nav nekādas nozīmes, vai tāda priekšmeta iegūšanai nav bijis pamata no paša sākuma, jeb vai pamats, kas agrāk ir bijis, vēlāk atkritis.

Ievērojot, ka par parādnieka mantas atgūšanu un novirzīšanu kreditoru prasījumu un maksātnespējas procesa izmaksu segšanai atbild administrators, tad esošajam administratoram ir jāveic darbības, lai minētos naudas līdzekļus atgūtu.

Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā, naudas līdzekļi, kas saņemti no iepriekšējā administratora, tam atmaksājot atpakaļ iepriekš saņemto atlīdzību, ir uzskatāmi par atgūto mantu atbilstoši Maksātnespējas likuma 93. panta pirmās daļas 1. punktam.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 169. panta otrās daļas 1. punktu iepriekšējam administratoram administratora atlīdzība tika noteikta šā likuma 62. panta pirmajā daļā minētā depozīta apmērā par darbu no iecelšanas dienas līdz parādnieka mantas pārdošanas plāna (113. pants) vai ziņojuma par parādnieka mantas neesamību (112. pants) sastādīšanai un 10 procenti no naudas līdzekļiem no atgūtās mantas (93. pants), kuri atgūti līdz parādnieka mantas pārdošanas plāna vai ziņojuma par parādnieka mantas neesamību sastādīšanai.

Maksātnespējas kontroles dienests norāda, ka Maksātnespējas likuma 169. panta otrajā daļā 1. punktā noteikto administratora atlīdzību ir tiesīgs aprēķināt sev tikai tas administrators, kurš ir izpildījis priekšnoteikumus minētās atlīdzības aprēķināšanai, t.i., veicis darbu no iecelšanas dienas līdz attiecīgā dokumenta sastādīšanas dienai, kā arī ir tiesīgs aprēķināt atlīdzību 10 procentu apmērā no atgūtajiem naudas līdzekļiem, kas atgūti līdz attiecīgā dokumenta sastādīšanas dienai (neatskaitot maksātnespējas procesa izdevumus).

Norādāms, ka situācijas, kad administratori atlīdzību par pienākumu veikšanu maksātnespējas procesā (Maksātnespējas likuma 169. panta otrās daļas 1. punkts) saņemtu vairākkārt, radītu nevienlīdzību starp kreditoru prasījumu apmierināšanas iespējām dažādos maksātnespējas procesos.

Papildus tam norādāms, ka administratora aktīva iesaiste (prasības celšana, piedalīšanās tiesas sēdēs, veiktās darbības maksātnespējas procesa izbeigšanai u.c.) maksātnespējas procesa norisē ir paredzēta Maksātnespējas likuma 26. panta otrajā daļā, proti, administrators nodrošina efektīvu un likumīgu juridiskās personas maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 169. panta otrās daļas 2. punktu, ja pēc parādnieka mantas pārdošanas plāna sastādīšanas maksātnespējas process tiek turpināts, jo šo procesu ir iespējams finansēt no parādnieka līdzekļiem, administratora atlīdzība no parādnieka neieķīlātās mantas pārdošanas, kā arī no atgūtās parādnieka mantas ir 10 procenti no summas, kas paredzēta izmaksai kreditoriem. Administrators ar kreditoru sapulci vai citu maksātnespējas procesa izmaksu finansētāju var vienoties arī par citu atlīdzības apmēru un segšanas kārtību.

Līdz ar to likumdevējs ir nošķīris divus atlīdzību veidus, kur pirmais atlīdzības aprēķins ir piemērojams par mantas atgūšanas ātrumu, ja to atgūst līdz attiecīgā dokumenta sastādīšanai, savukārt otrais atlīdzības aprēķins ir piemērojams situācijās, kad manta tiek atgūta periodā pēc attiecīgā dokumenta sastādīšanas un ir naudas līdzekļu apmērs, kas paredzēts izmaksai kreditoriem to prasījumu segšanai.

Nemot vērā iepriekš minēto, administrators var aprēķināt sev atlīdzību atbilstoši Maksātnespējas likuma 169. panta otrās daļas 2. punktam, t.i., 10 procenti no summas, kas paredzēta izmaksai kreditoriem.

Papildus tam norādāms, ka Maksātnespējas likuma 62. panta trešajā daļā noteikts, ka depozīts izmantojams, ja parādniekam nav mantas vai tās apmērs ir mazāks par depozīta apmēru un juridiskās personas maksātnespējas process tiek izbeigts, pamatojoties uz to, ka kreditori nav izlēmuši izmantot citu finansēšanas avotu, turklāt 62. panta astotajā daļā noteikts, ka Ministru kabinets nosaka kārtību, kādā juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīts iemaksājams Maksātnespējas kontroles dienesta speciāli izveidotajā kontā un izmaksājams juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniedzējam, administratoram vai Valsts kasei.

Ministru kabineta noteikumu Nr. 88 15. punktā noteikts, ka Maksātnespējas kontroles dienests, pamatojoties uz administratora iesniegumu (3. pielikums), Maksātnespējas likumā noteiktajos gadījumos pieņem lēmumu par depozīta izmaksu, savukārt 17. punktā noteikts, ka šo noteikumu 15. punktā minētajam iesniegumam administrators pievieno ziņojumu par parādnieka mantas neesamību. Turklāt Ministru kabineta noteikumu Nr. 88 19. punktā noteikts, ja parādniekam ir manta, kuras apmērs ir mazāks par depozīta apmēru, administratoram izmaksājamās depozīta daļas apmēru nosaka, atņemot no Maksātnespējas likuma 62. panta pirmajā daļā noteiktā depozīta apmēra parādnieka mantas apmēru, kas norādīts ziņojumā par parādnieka mantas neesamību, savukārt 20. punktā noteikts, ka šo noteikumu 19. punktā minētajā gadījumā atlikusī naudas summa izmaksājama maksātnespējas procesa pieteikuma iesniedzējam, kurš iemaksājis depozītu.

Līdz ar to secināms, ka juridiskās personas maksātnespējas procesos, kuros maksātnespējas procesa pieteikuma iesniedzējs nav pats parādnieks un kuros tika atgūti naudas līdzekļi, saskaņā ar Noteikumu 19. un 20. punktu juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīts daļēji vai pilnā apmērā (atkarībā no iegūtā naudas līdzekļu apmēra) tiek izmaksāts maksātnespējas procesa pieteikuma iesniedzējam.

Savukārt atbildot uz jautājumu, vai atceltajam administratoram ir tiesības paturēt atlīdzību par ieķīlātās mantas pārdošanu gadījumā, ja atlīdzība bija aprēķināta pamatojoties uz Maksātnespējas likumu, saskaņota ar kreditoriem, bet mantas pārdošanas rezultāts tika apstiprināts ar stājušos spēkā tiesas nolēmumu (t.i. tiesa apstiprināja mantas izsoles likumību) norādāms, ka Maksātnespējas likuma 169. panta sestā daļa neparedz, ka, pastāvot minētajiem apstākļiem, administrators var paturēt sev jau izmaksāto atlīdzību par kādu konkrētu administrēšanas periodu vai par kādu atsevišķu pienākumu veikšanu, tajā skaitā, ieķīlātās mantas pārdošanu. Līdz ar to secināms, ka atceltajam administratoram nav tiesību paturēt sev izmaksāto atlīdzību un šiem naudas līdzekļiem būtu jāiekļaujas atpakaļ parādnieka mantā, lai tos varētu izlietot Maksātnespējas likumā noteiktajā kārtībā.

Par parādnieka dokumentu glabāšanu¹²

Iesniegumā lūgts sniegt viedokli par šādiem jautājumiem:

- 1) vai administratoram ir pienākums nodrošināt visu nodoto dokumentu glabāšanu?*
- 2) vai administrators var iesniegt Latvijas Valsts arhīvam parādnieka darbinieku dokumentus un veikt citu dokumentu iznīcināšanu par periodu, kas pārsniedz trīs gadus?*

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 64. panta pirmās daļas 1. punktam pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas administratoram ir visas normatīvajos aktos, parādnieka statūtos vai līgumos paredzētās pārvaldes institūciju tiesības, pienākumi un atbildība. Minēto

¹² Maksātnespējas kontroles dienesta 2022. gada 17. marta vēstule Nr. 1-49n/2022/15.

pilnvaru ietvaros saskaņā ar Maksātnespējas likuma 65. panta 2. punktu administrators pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas nekavējoties uzsāk parādnieka dokumentu un mantas pilnu inventarizāciju un sastāda parādnieka bilanci.

Savukārt Maksātnespējas likuma 70. panta otrā daļa noteic parādnieka pārstāvja pienākumu ar pieņemšanas un nodošanas aktu nodot administratoram visu parādnieka mantu, organizatoriskos, personāla un grāmatvedības dokumentus, rīkojumus, izziņas, pārskatus un saraksti, kā arī parādnieka zīmogu un spiedogu administratora noteiktajā termiņā, kas nevar būt īsāks par trim dienām un garāks par 10 dienām pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas. Parādnieka pārstāvja pienākums ir sagatavot nododamās parādnieka mantas un dokumentu sarakstu. Parādnieka pārstāvis dokumentus administratoram nodod, sakārtojot tos atbilstoši lietvedības noteikumiem.

Atbilstoši Ministru kabineta noteikumos Nr. 246 ietvertajai kārtībai administratoram ir pienākums nodrošināt maksātnespējas procesa lietvedībā esošo dokumentu glabāšanu.

Ņemot vērā iepriekš minēto secināms, ka administratoram ir pienākums glabāt tā lietvedībā esošos dokumentus, kurus viņš ir pārņēmis no parādnieka pārstāvja atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajām prasībām.

Saskaņā ar Ministru kabineta noteikumu Nr. 246 30. punktu Elektroniskās maksātnespējas uzskaites sistēmā pieejamās administratora vai uzraugošās personas lietvedībā esošās dokumentu datnes glabā 10 gadus no dienas, kad izbeigts maksātnespējas process vai TAP attiecībā uz dokumentiem, kas saistīti ar attiecīgo maksātnespējas procesa vai TAP lietu. Dokumentu datnes, kas saistītas ar administratora un uzraugošās personas profesionālo darbību, glabā 10 gadus no attiecīgā dokumenta reģistrēšanas datuma.

Ministru kabineta noteikumu Nr. 246 31. punkts noteic, ka administratora un uzraugošās personas lietvedībā esošos papīra formas dokumentus administrators un uzraugošā persona glabā šo noteikumu 30. punktā noteikto termiņu. Pēc šo noteikumu 30. punktā minētā lietas glabāšanas termiņa notecējuma administrators un uzraugošā persona sagatavo papīra formas dokumentu iznīcināšanas aktu un lietvedībā esošos papīra formas dokumentus iznīcina (32. punkts).

Savukārt Maksātnespējas likuma 65. panta 13. punktā ir uzskaitīts dokumentu kopums, kas nododams glabāšanā valsts arhīvam pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas. Atbilstoši Maksātnespējas likuma 120. panta ceturtajai daļai, piecu dienu laikā pēc tam, kad saņemts tiesas lēmums par procesa pabeigšanu, administrators iesniedz Uzņēmumu reģistram pieteikumu par parādnieka izslēgšanu no attiecīgā reģistra, pievienojot valsts arhīva izziņu par parādnieka dokumentu nodošanu glabāšanā.

Ņemot vērā minēto, administratoram ir jānodod valsts arhīvā Maksātnespējas likuma 65. panta 13. punktā uzskaitītos dokumentus, savukārt pārējos maksātnespējas procesa lietā esošos dokumentus administrators glabā 10 gadus. Jāņem vērā, ka šāds glabāšanas termiņš noteikts, ņemot vērā Civillikuma 1895. pantā noteikto vispārējo civiltiesiskās atbildības noilguma termiņu, jo gan administratori, gan uzraugošās personas ir civiltiesiski atbildīgi par savām darbībām maksātnespējas procesa vai tiesiskās aizsardzības procesa laikā.¹³ Vienlaikus normatīvajā regulējumā nav noteikts, kāda perioda dokumenti glabājami, proti, vai par pēdējiem 3 gadiem vai kāda cita termiņa.

¹³ Ministru kabineta noteikumu projekta "Kārtība, kādā maksātnespējas procesa administratori un tiesiskās aizsardzības procesu uzraugošās personas kārtu lietvedību" sākotnējais ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: http://tap.mk.gov.lv/doc/2019_06/TMAnot_120419_lietv.402.docx

Par administratora pienākumu nosūtīt kreditoriem paziņojumu par kreditoru prasījumu segšanas plāna izpildi¹⁴

No Iesnieguma izriet, ka juridiskās personas maksātnespējas procesā tika apmierināti visu kreditoru prasījumi pilnā apmērā, bet nav saprotams, kā administratoram izpildīt Maksātnespējas likuma 119. pantā noteikto pienākumu, kurš paredz kreditoriem nosūtīt paziņojumu par kreditoru prasījumu segšanas plāna izpildi, jo kreditori ir zaudējuši kreditora statusu līdz ar prasījuma apmierinājumu.

Ņemot vērā minēto, lūgts sniegt viedokli uz šādiem jautājumiem:

1) vai administratoram ir pienākums sagatavot Maksātnespējas likuma 119. pantā norādīto paziņojumu par kreditoru prasījumu segšanas plāna izpildi, ja, izpildot kreditoru prasījumu segšanas plānu, parādnieka kreditoru prasījumi tika segti pilnā apmērā un parādniekam nav kreditoru?

2) ja administratoram ir pienākums sagatavot Maksātnespējas likuma 119. pantā norādīto paziņojumu, lūgts precizēt, kādām personām administratoram ir pienākums nosūtīt šo paziņojumu, ņemot vērā to, ka parādniekam nav kreditoru (Maksātnespējas likuma 7. un 8. pantu izpratnē)?

3) vai administratoram ir tiesības iesniegt tiesā pieteikumu par juridiskās personas maksātnespējas procesa izbeigšanu, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 363.²⁰ panta otrās daļas 1. punktu, nesagatavojot Maksātnespējas likuma 119. pantā norādīto paziņojumu, bet iesniedzot tiesai kreditoru prasījumu segšanas plānu un pierādījumus par kreditoru prasījumu segšanas plāna izpildi?

Maksātnespējas likuma 119. panta pirmajā daļā noteikts, ja 15 dienu laikā pēc tam, kad nosūtīts paziņojums par kreditoru prasījumu segšanas plāna izpildi, nav saņemti kreditoru iebildumi, administrators iesniedz tiesai pieteikumu par juridiskās personas maksātnespējas procesa izbeigšanu, pievienojot paziņojumu par kreditoru prasījumu segšanas plāna izpildi.

Savukārt Civilprocesa likuma 363.²⁰ panta otrās daļas 4. punkts noteic, ka tiesa pieņem lēmumu par juridiskās personas maksātnespējas procesa izbeigšanu, ja izpildīts kreditoru prasījumu segšanas plāns. Civilprocesa likuma 363.²⁰ panta piektajā daļā noteikts, ka šā panta otrās daļas 4.punktā minētajā gadījumā administrators pieteikumā norāda informāciju par vērā neņemtajiem kreditoru iebildumiem attiecībā uz ziņojumu par kreditoru prasījumu segšanas plāna izpildi un pievieno ziņojumu par šā plāna izpildi.

Tātad tiesas kompetencē ir vērtēt, vai administrators ir veicis visas Maksātnespējas likuma 119. panta pirmajā daļā norādītās darbības, kā arī vērtēt ziņas par kreditoru celtajiem iebildumiem, ja tādi ir saņemti, un atbilstoši Civilprocesa likuma 363.¹⁴ panta pirmās daļas 6. punkta nosacījumiem pieņemt lēmumu par maksātnespējas procesa izbeigšanu.

No iepriekš minētā izriet, ka paziņojuma izvērtēšana par kreditoru prasījumu segšanas plāna izpildi ir pakļauta kā kreditoru, tā tiesas kontrolei, un administratoram ir pienākums nosūtīt šādu paziņojumu kreditoriem. Turklāt jāuzsver, ka šāds paziņojums pēc būtības ļauj kreditoriem pārlicināties vai tas ir pamatots un atbilst faktiskajai situācijai.

Jāņem vērā, ka Maksātnespējas likuma 7. un 8. pantā ir sniegta vien nodrošinātā un nenodrošinātā kreditora definīcija, jo kārtība, kādā kreditora statuss tiek iegūts, ir noteikta

¹⁴ Maksātnespējas kontroles dienesta 2022. gada 11. aprīļa vēstule Nr. 1-49n/2022/22.

Maksātnespējas likuma 73. pantā. Savukārt atbilstoši Maksātnespējas likuma 78. pantam kreditoru prasījumu reģistrā administrators ieraksta ziņas par atzītajiem un neatzītajiem kreditoru prasījumiem. Līdz ar to kreditora statusu konkrētā maksātnespējas procesā kreditors iegūst, ja administrators ar lēmumu ir atzinis kreditora prasījumu, un tas ir iekļauts kreditoru prasījumu reģistrā.

Līdz ar to Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā Iesniegumā aprakstītā situācija nebūtu vērtējama no kreditora statusa zaudēšanas aspekta, bet gan no Maksātnespējas likumā noteiktās procedūras, kura paredz obligātu kreditoru iesaisti un tiesību aizsardzību attiecībā uz iebildumu sniegšanas nodrošināšanas nepieciešamību. Proti, no Iesnieguma izriet, ka juridiskās personas maksātnespējas procesā visu kreditoru prasījumi tika segti pilnā apmērā atbilstoši kreditoru prasījumu segšanas plānam, un attiecīgi ir iestājies tiesisks pamats iesniegt tiesā pieteikumu par maksātnespējas procesa izbeigšanu. Tai pat laikā, šādā maksātnespējas procesa nobeiguma stadijā būtu nelietderīgi, piemēram, izslēgt visus kreditorus no kreditoru prasījuma reģistra sakarā ar prasījumu segšanu, jo turpmākā kreditoru dalība maksātnespējas procesā vairs praktiski nenotiek, savukārt kreditora izslēgšana no kreditoru prasījumu reģistra ir vienīgais pamats, kad varētu uzskatīt, ka kreditors ir zaudējis kreditora statusu. Tomēr jāatzīst, ka paziņojums par kreditoru prasījumu segšanas plāna izpildi ir nesaraujami saistīts ar kreditoru prasījumu segšanu, jo, kā norādīts iepriekš, kreditoriem ir tiesības pārliecināties, ka šāds plāns ir sastādīts pamatoti un attiecīgi izpildīts, kā arī šāda informācija ir obligāti norādāma pieteikumā tiesai.

Ņemot vērā iepriekš minēto, Maksātnespējas kontroles dienests uzskata, ka administratoram ir pienākums sagatavot Maksātnespējas likuma 119. pantā norādīto paziņojumu par kreditoru prasījumu segšanas plāna izpildi un nosūtīt to tiem kreditoriem, kuru prasījumi tika segti saskaņā ar kreditoru prasījumu segšanas plānu.

Papildus norādāms, ka tiesiskajam pamatam pieteikumā tiesai ir jāatbilst konkrētā maksātnespējas procesa faktiskajiem apstākļiem. Iesniegumā ir norādīts, ka juridiskās personas maksātnespējas procesā tika izpildīts mantas pārdošanas plāns un, pamatojoties uz Maksātnespējas likuma 118. pantu, tika sagatavots un nosūtīts kreditoriem kreditoru prasījumu segšanas plāns. Tātad šajā gadījumā kā pieteikuma pamatojums ir piemērojams Civilprocesa likuma 363.²⁰ panta otrās daļas 4. punkts, tas ir, izpildīts kreditoru prasījumu segšanas plāns.

Savukārt gadījumā, ja visas saistības pret kreditoriem būtu nokārtojies parādnieks, kas ir pilnīgi atšķirīgs gadījums iepretī Iesniegumā minētajam, tad pieteikuma pamatojumam būtu piemērojams ne tikai Civilprocesa likuma 363.²⁰ panta otrās daļas 1. punkts, bet arī šā panta otrās daļas 4. punkts, jo naudas izmaksa kreditoriem notiek tikai saskaņā ar Maksātnespējas likumā noteikto kārtību, tātad, tostarp ievērojot Maksātnespējas likuma 119. panta pirmo daļu, kurš vienlaikus paredz šādu pieteikumu tiesai iesniegt tikai administratoram.

Par administratora atlīdzības saņemšanu, ja parādniekam piemērots piespiedu ietekmēšanas līdzeklis¹⁵

No Iesnieguma izriet, ka pirms Parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanas tika uzsākts kriminālprocess¹⁶, savukārt Parādniekam ir piemērots piespiedu ietekmēšanas līdzeklis –

¹⁵ Maksātnespējas kontroles dienesta 2022. gada 25. aprīļa vēstule Nr. 1-57n/2022/251.

¹⁶ Ar VID Nodokļu un muitas policijas Izmeklēšanas reģionālās daļas Zemgales izmeklēšanas nodaļas amatpersonas 2020. gada 14. septembra lēmumu uzsākts process par piespiedu ietekmēšanas līdzekļa piemērošanu Parādniekam.

likvidācija¹⁷ pēc Parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanas. Tiesas spriedums krimināllietā nav stājies spēkā. Parādnieka maksātnespējas process ir pasludināts, pamatojoties uz kreditora pieteikumu, un administratora atlīdzību (depozītu) var saņemt pēc Parādnieka izslēgšanas no attiecīgā publiskā reģistra.

Lūgts sniegt viedokli, vai administratoram tiks nodrošinātas tiesības saņemt administratora atlīdzību par pienākumu veikšanu, ja Parādnieks tiks izslēgts no komercreģistra, pamatojoties uz tiesas spriedumu krimināllietā.

Piespiedu ietekmēšanas līdzekļu izpildes likums nosaka Krimināllikuma 70.² pantā paredzēto piespiedu ietekmēšanas līdzekļu izpildes kārtību un valsts iestāžu kompetenci piespiedu ietekmēšanas līdzekļu izpildē.

Piespiedu ietekmēšanas līdzekļu izpildes likuma 3. panta 1. punkts un 5. pants paredz, ka piespiedu ietekmēšanas līdzekli – likvidāciju, izpilda administrators, un likvidācijas izpildei tiek piemērotas Maksātnespējas likuma un Civilprocesa likuma normas, ja šajā likumā nav noteikts citādi. Savukārt atbilstoši Piespiedu ietekmēšanas līdzekļu izpildes likuma 2. pantam pamats piespiedu ietekmēšanas līdzekļu izpildei ir likumīgā spēkā stājies tiesas spriedums.

Ņemot vērā iepriekš minēto secināms, ka, lai arī Iesniegumā aprakstītajā situācijā Parādniekam piespiedu ietekmēšanas līdzeklis ar tiesas spriedumu ir piemērots pēc Parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanas, Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā arī šādā gadījumā pēc attiecīgā tiesas sprieduma krimināllietā spēkā stāšanās Parādnieka likvidācijas procedūrai jānorisinās atbilstoši Maksātnespējas likuma un Civilprocesa likuma normām, ievērojot Piespiedu ietekmēšanas līdzekļu izpildes likuma nosacījumus. Tātad administratora atlīdzība nosakāma ievērojot Maksātnespējas likumā noteikto kārtību, un parādnieka izslēgšana no komercreģistra šādā gadījumā ir pakļauta Maksātnespējas likumā noteiktajai juridiskās personas maksātnespējas procesa izbeigšanas kārtībai. Līdz ar to konkrētajā gadījumā administratoram nav šķēršļu saņemt administratora atlīdzību (depozītu).

Proti, Piespiedu ietekmēšanas līdzekļu izpildes likuma 4. punkts noteic, ka pēc sprieduma stāšanās likumīgā spēkā tiesa, kas juridiskajai personai piemērojusi likvidāciju, nosūta sprieduma norakstu reģistra iestādei, kas reģistrējusi juridisko personu, attiecīga ieraksta izdarīšanai un tiesai pēc piekritības – maksātnespējas lietas ierosināšanai. Šāds tiesas spriedums ir pamats attiecīga ieraksta izdarīšanai komercreģistrā, kas pēc būtības paredz reģistrēt juridiskās personas darbības izbeigšanu¹⁸, nevis izslēgšanu no komercreģistra, kā arī tas ir pamats maksātnespējas lietas ierosināšanai tiesā.

Papildus norādāms, ka tiesiskais regulējums neparedz izslēgt Parādnieku no komercreģistra pamatojoties tikai uz spēkā stājušos tiesas spriedumu krimināllietā.

Par parādnieka dokumentu glabāšanu¹⁹

Iesniegumā lūgts sniegt viedokli, vai administratoram ir pienākums glabāt maksātnespējīgā uzņēmuma grāmatvedības dokumentus, kas attiecas uz periodu ārpus trīs gadu perioda pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas.

¹⁷ Ar Ekonomisko lietu tiesas 2022. gada 11. aprīļa spriedumu krimināllietā.

¹⁸ Komerclikuma 312. panta pirmās daļas 2. punkts.

¹⁹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2022. gada 17. maija vēstule Nr. 1-57n/2022/297.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 64. panta pirmās daļas 1. punktam pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas administratoram ir visas normatīvajos aktos, parādnieka statūtos vai līgumos paredzētās pārvaldes institūciju tiesības, pienākumi un atbildība. Minēto pilnvaru ietvaros saskaņā ar Maksātnespējas likuma 65. panta 2. punktu administrators pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas nekavējoties uzsāk parādnieka dokumentu un mantas pilnu inventarizāciju un sastāda parādnieka bilanci.

Savukārt Maksātnespējas likuma 70. panta otrā daļa noteic parādnieka pārstāvja pienākumu ar pieņemšanas un nodošanas aktu nodot administratoram visu parādnieka mantu, organizatoriskos, personāla un grāmatvedības dokumentus, rīkojumus, izziņas, pārskatus un saraksti, kā arī parādnieka zīmogu un spiedogu administratora noteiktajā termiņā, kas nevar būt īsāks par trim dienām un garāks par 10 dienām pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas. Parādnieka pārstāvja pienākums ir sagatavot nododamās parādnieka mantas un dokumentu sarakstu. Parādnieka pārstāvis dokumentus administratoram nodod, sakārtojot tos atbilstoši lietvedības noteikumiem.

Atbilstoši Ministru kabineta noteikumos Nr. 246 ietvertajai kārtībai administratoram ir pienākums nodrošināt maksātnespējas procesa lietvedībā esošo dokumentu glabāšanu.

Ņemot vērā iepriekš minēto secināms, ka administratoram ir pienākums glabāt tā lietvedībā esošos dokumentus, kurus viņš ir pārņēmis no parādnieka pārstāvja atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajām prasībām.

Saskaņā ar Ministru kabineta noteikumu Nr. 246 30. punktu Elektroniskās maksātnespējas uzskaites sistēmā pieejamās administratora vai uzraugošās personas lietvedībā esošās dokumentu datnes glabā 10 gadus no dienas, kad izbeigts maksātnespējas process vai TAP attiecībā uz TAP lietu. Dokumentu datnes, kas saistītas ar administratora un uzraugošās personas profesionālo darbību, glabā 10 gadus no attiecīgā dokumenta reģistrēšanas datuma.

Ministru kabineta noteikumu Nr. 246 31. punkts noteic, ka administratora un uzraugošās personas lietvedībā esošos papīra formas dokumentus administrators un uzraugošā persona glabā šo noteikumu 30. punktā noteikto termiņu. Pēc šo noteikumu 30. punktā minētā lietas glabāšanas termiņa notecējuma administrators un uzraugošā persona sagatavo papīra formas dokumentu iznīcināšanas aktu un lietvedībā esošos papīra formas dokumentus iznīcina (32. punkts).

Ņemot vērā minēto, administratoram ir jānodod valsts arhīvā Maksātnespējas likuma 65. panta 13. punktā uzskaitītos dokumentus, savukārt pārējos maksātnespējas procesa lietā esošos dokumentus administrators glabā 10 gadus. Jāņem vērā, ka šāds glabāšanas termiņš noteikts, ņemot vērā Civillikuma 1895. pantā noteikto vispārējo civiltiesiskās atbildības noilguma termiņu, jo gan administratori, gan uzraugošās personas ir civiltiesiski atbildīgi par savām darbībām maksātnespējas procesa vai TAP laikā.²⁰ Vienlaikus normatīvajā regulējumā nav noteikts, kāda perioda dokumenti glabājami, proti, vai par pēdējiem trim gadiem vai kāda cita termiņa.

²⁰ Ministru kabineta noteikumu projekta "Kārtība, kādā maksātnespējas procesa administratori un tiesiskās aizsardzības procesu uzraugošās personas kārtu lietvedību" sākotnējais ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: http://tap.mk.gov.lv/doc/2019_06/TMAnot_120419_lietv.402.docx

Par administratora tiesībām būt par uzraugošo personu pēc pārejas no juridiskās personas maksātnešpējas procesa uz TAP²¹

Iesniegumā norādīts, ka ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2021. gada 8. augusta spriedumu pasludināts SIA "/Nosaukums/", reģistrācijas Nr. /numurs/, (turpmāk šajā skaidrojumā – Parādnieks) maksātnešpējas process un par administratoru ir iecelts Administrators. Parādnieka maksātnešpējas procesā tiek izvērtēta iespēja pāriet no juridiskās personas maksātnešpējas procesa uz TAP.

Līdz ar to lūgts sniegt viedokli, vai Parādnieka administratoram ir atļauts būt par TAP uzraugošo personu (turpmāk šajā skaidrojumā – uzraugošā persona) pēc pārejas uz TAP.

Maksātnešpējas likuma 12.³ panta pirmā daļa noteic, ka par uzraugošo personu var būt rīcībšpējīga fiziska persona, kurai ir tiesības uzturēties un tikt nodarbinātai Latvijā visu tiesiskās aizsardzības procesa norises laiku un uz kuru neattiecas šajā likumā noteiktie ierobežojumi.

Minētā panta otrajā daļā ir uzskaitīti gadījumi, kuriem iestājoties persona vispār nevar būt par uzraugošo personu. Savukārt šā panta trešajā daļā ir uzskaitīti gadījumi, kad persona nevar būt par uzraugošo personu konkrētā TAP. Protī, šā panta trešās daļas 1. punkts noteic, ka par uzraugošo personu konkrētā TAP nevar būt persona, kura ir piedalījusies parādnieka TAP pasākumu plāna izstrādē.

No iepriekš minētā secināms, ka parādnieka juridiskās personas administratoram nav liegts būt par parādnieka uzraugošo personu pēc pārejas uz TAP, ja vien administrators saskaņā ar Maksātnešpējas likuma 107. pantu nav piedalījies TAP pasākumu plāna izstrādē.

Vienlaikus jāuzsver, ka atbilstoši Civilprocesa likuma 341.⁵ panta otrajai daļai tiesas kompetencē ir pieņemt lēmumu par TAP uzraugošās personas amata kandidāta atbilstību pienākumu pildīšanai attiecīgajā TAP un par viņa iecelšanu par uzraugošo personu.

Par administratora pienākumu pārvaldīt parādnieka mantu juridiskās personas maksātnešpējas procesā²²

Iesniegumā lūgts sniegt viedokli par šādiem jautājumiem:

1) vai pēc juridiskas personas maksātnešpējas procesa pasludināšanas maksātnešpējas procesu regulējošās normas, kas administratoram nekavējoties pārņemt parādnieka mantu un to pārvaldīt, t.sk. pārdodot parādniekam piederošās kapitāla daļas par iespējami augstāko cenu, ir atzīstamas par speciālo regulējumu un būtu piemērojamas prioritāri attiecībā pret Komerclikumā noteikto kapitāla daļu pārdošanas kārtību, ja tiktu apmierināta prasība, kas celta uz Komerclikuma 195. panta pamata pirms parādnieka maksātnešpējas procesa pasludināšanas?

2) vai Maksātnešpējas likuma 63. panta ceturtā daļa ir pamats apturēt tiesvedību, kas ierosināta uz Komerclikuma 195. panta pamata pret parādnieku pirms maksātnešpējas procesa pasludināšanas?

3) vai Maksātnešpējas likuma 63. panta piektā daļa ir pamats atcelt nodrošinājumu (apķīlāt parādniekam piederošās SIA B kapitāla daļas, ierakstot aizlieguma atzīmi parādniekam atsavināt,

²¹ Maksātnešpējas kontroles dienesta 2022. gada 2. jūnija vēstule Nr. 1-57n/2022/325.

²² Maksātnešpējas kontroles dienesta 2022. gada 10. jūnija vēstule Nr. 1-49n/2022/33.

ieķīlāt vai kā citādi apgrūtināt ar lietu un saistību tiesībām), ko tiesa piemērojusi lietā, kas ierosināta uz Komerclikuma 195. panta pamata pret parādnieku pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas?

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 63. panta ceturto un piekto daļu tiesas spriedums, ar kuru tiek pasludināts juridiskās personas maksātnespējas process, ir pamats tiesvedības apturēšanai mantiska rakstura prasībās, kas ierosinātas pret parādnieku un prasības nodrošinājuma atcelšanai.

Līdz ar to administrators, aizsargājot kreditoru intereses, ir tiesīgs iesniegt tiesā pieteikumu par tiesvedības apturēšanu un prasības nodrošinājuma atcelšanu. Tomēr jāuzsver, ka katrā konkrētā gadījumā administratoram ir jāizvērtē šādas prasības celšanas pamatotība, jo juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas fakts pats par sevi nav pamats jebkuras tiesvedības apturēšanai un attiecīgi nodrošinājuma atcelšanai. Savukārt šādas celtās prasības pamatotības izvērtējums ir pakļauts tiesas kompetencei.

Parādnieka maksātnespējas procesā administratora rīcībai jābūt vērstai uz to, lai tiktu sasniegts Maksātnespējas likuma 1. pantā noteiktais likuma mērķis – veicināt finansiālās grūtībās nonākuša parādnieka saistību izpildi. Maksātnespējas likuma 6. panta 6. punktā ir definēts apgrozības ātruma princips, kas noteic, ka maksātnespējas procesa uzdevums ir uzturēt komercietiskās apgrozības ātrumu. Parādnieka mantas realizācija veicama, lai pēc iespējas ātrāk nodrošinātu tās atgriešanos komercietiskajā apritē.

Jāatzīmē, ka Maksātnespējas likumā to mehānismu izmantošanai, kas ir radīti kreditoru interešu aizsardzībai, ir paredzēti salīdzinoši īsi termiņi. Saīsinātie termiņi ir vērsti uz komercietiskās apgrozības ātruma nodrošināšanu, maksātnespējas procesa efektivitāti un kreditoru kopuma interešu aizsardzību.²³

Komerclikuma 195. panta trešā daļa noteic, ka dalībnieka izslēgšanas gadījumā viņa daļas pāriet sabiedrībai, kurai ir pienākums izmaksāt izslēgtajam dalībniekam viņa ieguldījumu, kuru nosaka atbilstoši šā likuma 156. panta otrās daļas noteikumiem. Savukārt Komerclikuma 156. panta otrajā daļā, kura regulē daļas neapmaksāšanas sekas, ir noteikts, ja persona neapmaksā daļu šā panta pirmajā daļā minētajā valdes noteiktajā termiņā, tā zaudē tiesības uz šo daļu, kura pāriet sabiedrībai. Kad daļas jaunais ieguvējs samaksājis tās pārdošanas cenu, sabiedrība ietur vienu piektdaļu no pārdošanas cenas un atlikušo summu izmaksā attiecīgajam dalībniekam.

Tātad sabiedrībai ir tiesības iegūt savas daļas tikai likumā noteiktajos gadījumos, turklāt dalībnieka izslēgšana no sabiedrības ir viens no šādiem gadījumiem (Komerclikuma 192. panta pirmās daļas 5. punkts). Tomēr sabiedrībai nav tiesības neko izmaksāt par šīm daļām uzreiz pēc dalībnieka izslēgšanas. Sabiedrībai iegūtās savas daļas ir jāatsavina gada laikā no iegūšanas dienas (Komerclikuma 193. panta pirmā daļa). Saskaņā ar iepriekš citēto Komerclikuma 195. panta trešo daļu un 156. panta otro daļu izmaksā izslēgtajam dalībniekam tiek veikta tikai pēc tam, kad šīs sabiedrības iegūtās savas daļas ir atsavinātas. Turklāt izmaksas summa ir atkarīga no cenas, kuru par šīm daļām samaksājis ieguvējs.²⁴

No iepriekš minētā secināms, ka process, kā parādnieks (kā izslēgtais dalībnieks) šajā situācijā varētu iegūt naudas līdzekļus, ir ievērojamāki ilgāks un neatbilst Maksātnespējas likuma 6. panta 6. punktā definētajam apgrozības ātruma principam. Savukārt administratoram atbilstoši Maksātnespējas likuma 26. panta otrajai daļai jānodrošina efektīvu un likumīgu juridiskās

²³ Autoru kolektīvs prof. K. Torgāna zinātniskajā redakcijā. Civilprocesa likuma komentāri. II daļa (29.60.¹ nodaļa). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2012, 442. lpp.

²⁴ Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2014. gada 31. oktobra spriedums lietā Nr. SKC-2221/2014.

personas maksātspējas procesa un fiziskās personas maksātspējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu.

Tātad konkrētajā gadījumā tikai administratora kompetencē ir izvērtēt jautājumu par attiecīgas prasības iesniegšanu tiesā.

Savukārt tiesas uzdevums ir veikt prasības pirmšķietamā juridiskā pamatojuma padziļinātu izpēti, kas nav iespējama atrauti no prasījumā norādīto materiālo tiesību normu izvērtējuma kopsakarā ar ierosinātā strīda faktiskajiem apstākļiem tad, ja tiek izlemts jautājums par prasības nodrošināšanu.²⁵ Līdz ar to tikai tiesas ekskluzīvā kompetencē ir vērtēt prasības pamatotību par nodrošinājuma līdzekļu piemērošanu vai atcelšanu.

²⁵ Augstākās tiesas Senāta 2013. gada 24. aprīļa lēmumu lietā Nr. SKC-1654.

2. TIESISKĀS AIZSARDZĪBAS PROCESS

Par nodokļu prasījumiem TAP²⁶

Iesniegumā lūgts sniegt skaidrojumu par Maksātnespējas likuma 38. panta astoto daļu, proti, vai TAP nodokļu prasījumi attiecas uz tekošajiem nodokļu maksājumiem vai arī nodokļu maksājumu parādu un soda naudu.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 38. panta otro daļu TAP pasākumu plānā kreditoru grupas ietvaros un katram kreditoru prasījuma veidam (pamatparādam, līgumsodam vai procentiem) var paredzēt tikai proporcionālu pamatparāda, līgumsoda vai procentu dzēšanu vai samazināšanu. Vienlaikus jāņem vērā, ka proporcionalitātes princips nav attiecināms uz nodokļu un darbinieku darba samaksas prasījumiem, kā arī uz kompensāciju par radīto kaitējumu, ja nav saņemta attiecīgā kreditora vai darbinieka piekrišana (Maksātnespējas likuma 38. panta astotā daļa).

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 38. panta piektajai daļai nodokļu prasījumiem bez nodokļu administrācijas piekrišanas nav atļauta nodokļu pamatparāda dzēšana vai samazināšana; nodokļu pamatparāda samaksas sadalīšana termiņos, termiņa pagarināšana vai termiņa atlikšana uz laiku, ilgāku par sešiem mēnešiem; nokavējuma naudas samazināšana vairāk par 50 procentiem vai dzēšana; soda naudas samazināšana vairāk par 65 procentiem vai dzēšana; kārtējo nodokļu maksājumu summu sadalīšana termiņos, termiņa pagarināšana vai atlikšana uz laiku.

Atbilstoši Maksātnespējas likumam visi pret parādnieku vērstie prasījumi TAP ietvaros ir iedalāmi divās kategorijās atkarībā no prasījumu rašanās laika, prasījuma pamata un saistību izpildes statusa: kreditoru prasījumi un prasījumi, kas saistīti ar TAP izmaksām (jeb TAP izmaksas).²⁷

Par kreditoru prasījumiem TAP regulējuma izpratnē uzskatāmi tie nesegtie prasījumi, kuri ir radušies pirms TAP uzsākšanas un kuru izpildes termiņš ir iestājies pirms TAP uzsākšanas vai iestāsies TAP laikā²⁸.

Otrā prasījumu grupa jeb prasījumi, kas saistīti ar TAP izmaksām, tipiski rodas jau pēc TAP uzsākšanas. Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 11. panta pirmo daļu TAP izmaksas ir TAP uzraugošās personas atlīdzība un izdevumi, kas rodas, nodrošinot TAP likumīgu un efektīvu norisi. TAP izdevumi parādniekam rodas, lai īstenotu TAP kā procedūru, un visi izdevumi, kas TAP laikā (no dienas, kad ir ierosināts TAP) parādniekam rodas saistībā ar tā veikto komercdarbību.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 167. panta trešo daļu TAP izdevumos iekļauj kārtējos nodokļu un nodevu maksājumus, parādnieka darbinieku algas, mantas uzturēšanai un saglabāšanai nepieciešamos izdevumus, kā arī ar parādnieka saimnieciskās darbības nodrošināšanu saistītās izmaksas.

²⁶ Maksātnespējas kontroles dienesta 2022. gada 16. jūnija vēstule Nr. 1-49n/2022/35.

²⁷ Jauja H. Kreditoru prasījumu segšana ārpus tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plāna. Jurista Vārds, 18.08.2020., Nr. 33 (1143).

²⁸ Piemēram, parādnieks pirms TAP uzsākšanas ir saņēmis preces vai pakalpojumus, taču nav paspējis vai bijis spējīgs norēķināties līdz TAP uzsākšanas brīdim; vai arī parādnieka līgums ar piegādātāju paredz, ka apmaksā veicama ilgākā laika posmā un beigu termiņš iestājas jau TAP laikā. (sk. Jauja H. Kreditoru prasījumu segšana ārpus tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plāna. Jurista Vārds, 18.08.2020., Nr. 33 (1143)).

Prasījumu dalīšana kreditoru prasījumos un TAP izmaksās attiecas arī uz tiem gadījumiem, kad parādniekam TAP laikā uz likuma vai līguma pamata turpinās tiesiskās attiecības ar attiecīgo kreditoru. Piemēram, uz likuma pamata parādniekam saglabājas pienākums maksāt nodokļus vai arī tiek turpināti iepriekš noslēgtie līgumi par preču un pakalpojumu saņemšanu komercdarbības nodrošināšanai. Attiecīgi nodokļu maksājumi par periodu līdz TAP ierosināšanai ir uzskatāmi par kreditoru prasījumiem, savukārt nodokļu maksājumi pēc TAP ierosināšanas – par TAP izmaksām.²⁹

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 38. panta septīto daļu TAP izdevumiem nav piemērojamas TAP metodes, t.i., tie ir jāsedz pilnā apmērā un tādā termiņā, kā paredz likums vai līgums, uz kura pamata tie rodas. Kā izņēmumi ir tie gadījumi, kad atbilstoši Maksātnespējas likuma 38. panta piektās daļas 5. punktam ir saņemta nodokļu administrācijas piekrišana attiecībā uz kārtējo nodokļu maksājumu summu sadalīšanu termiņos, termiņa pagarināšanu vai atlikšanu uz laiku. Tādējādi izriet, ka uz kārtējiem nodokļu maksājumiem nav attiecināma to proporcionāla dzēšana vai samazināšana.

Ņemot vērā iepriekš minēto secināms, ka Maksātnespējas likuma 38. panta astotā daļa attiecas uz nodokļu prasījumiem, kuri tiek iekļauti TAP plānā kā kreditora prasījums, vienlaikus jāņem vērā, ka uz šiem prasījumiem nevar piemērot TAP metodi par proporcionālu pamatparāda, līgumsoda vai procentu dzēšanu vai samazināšanu, ja nav saņemta attiecīgā kreditora – nodokļu administrācijas, piekrišana.

²⁹ Līdzīgi ar saņemtajām precēm un pakalpojumiem. Ja prece vai pakalpojums ir saņemts un nav vēl apmaksāts līdz TAP ierosināšanai, prasījums atzīstams par kreditoru prasījumu un iekļaujams TAP plānā. Savukārt, ja prece vai pakalpojums ir saņemts pēc TAP uzsākšanas, prasījums uzskatāms par TAP izdevumiem, kas saistīti ar parādnieka komercdarbības nodrošināšanu (Maksātnespējas likuma 167. panta trešās daļas 5. punkts), un parādniekam tas jāsedz pilnā apmērā atbilstoši līguma noteikumiem. (sk. Jauja H. Kreditoru prasījumu segšana ārpus tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plāna. Jurista Vārds, 18.08.2020., Nr. 33 (1143)).

3. JURIDISKĀS PERSONAS MAKSĀTNESPĒJAS PROCESS

Par dzīvības uzkrājošo apdrošināšanu³⁰

Iesniegumā lūgts sniegt skaidrojumu, kas notiek ar uzkrāto kapitālu, ja uzņēmums ar apdrošinātāju ir noslēdzis līgumu uz 10 gadiem, bet līguma darbības laikā šim uzņēmumam tiek pasludināts maksātnespējas process. Papildus norādīts, ka pie uzkrātā kapitāla pielikumā ir darbinieku saraksts, par kuriem uzņēmumā tiek uzkrāts kapitāls.

Juridiskās personas maksātnespējas procesa mērķis ir noteikts Maksātnespējas likuma 4. panta pirmajā daļā, kura noteic, ka juridiskās personas maksātnespējas process ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura ietvaros no parādnieka mantas tiek segti kreditoru prasījumi, lai veicinātu parādnieka saistību izpildi. Līdz ar to administratora pilnvaras juridiskās personas maksātnespējas procesā ir pakļautas iepriekš minētā mērķa sasniegšanai.

Maksātnespējas likumā administratoram ir paredzētas plašas pilnvaras attiecībā uz parādnieka mantas pārvaldīšanu un pasākumu veikšanu tās atgūšanai, tostarp ievērojot kreditoru intereses un realizējot parādniekam piederošo mantu maksātnespējas procesā tā, lai pēc iespējas lielākā apmērā atgūtu parādnieka līdzekļus, un no tiem segtu kreditoru prasījumus.³¹ Vienlaikus noteikto pilnvaru ietvaros administratoram ir tiesības izvērtēt un lemt par jautājumiem, kuri ietilpst ekskluzīvā administratora kompetencē un jautājums par parādnieka līgumu izpildi un izbeigšanu ir viens no šādiem jautājumiem.

Proti, Maksātnespējas likuma 101. pants regulē administratora izvēles tiesības attiecībā uz līgumu izpildi un izbeigšanu. Minētā panta pirmā daļa noteic, ja parādnieka noslēgtais līgums juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas dienā nav izpildīts vai ir izpildīts daļēji, administrators ir tiesīgs pieprasīt izpildi no otra līgumslēdzēja vai arī vienpusēji atkāpties no līguma. Administratoram ir tiesības izpildīt līgumu, ja šāda rīcība nesamazina parādnieka aktīvus. Jāvērš uzmanība, ka Maksātnespējas likuma 101. panta pirmā daļa paredz izņēmumu no Civillikuma 1587. pantā nostiprinātā vispārējā *pacta sunt servanda* principa. Tomēr Maksātnespējas likuma 101. panta pirmajā daļā administratoram piešķirtās izvēles tiesības izpildīt līgumu vai atkāpties no līguma ir jāsaista ar Maksātnespējas likuma mērķi veicināt parādnieka saistību izpildi un maksātnespējas procesa principiem, tostarp Maksātnespējas likuma 101. panta pirmās daļas otrajā teikumā administratoram uzlikto pienākumu atturēties no tādas rīcības ar parādnieka noslēgtajiem līgumiem, kuras rezultātā tiktu samazināti parādnieka aktīvi. Tāpat administratoram jāņem vērā Maksātnespējas likuma 6. pantā atklātie maksātnespējas principi, tostarp tiesību saglabāšanas princips, kreditoru vienlīdzības princips un saistību izpildes princips. Tādējādi, lai administrators vienpusēji atkāptos no līguma uz Maksātnespējas likuma 101. panta pirmās daļas pamata, ir jābūt pamatotam iemeslam, kādēļ parādnieka maksātnespējas stāvokļa dēļ līguma turpmāka pildīšana nav iespējama.³² Savukārt Maksātnespējas likuma 101. panta otrā daļa noteic, ja administrators vienpusēji atkāpjas no līguma izpildes, otram līgumslēdzējam ir tiesības iesniegt savu kreditora prasījumu.

Līdz ar to, ja uzņēmums ir noslēdzis līgumu ar apdrošinātāju uz noteiktu termiņu, bet uzņēmumam tiek pasludināts maksātnespējas process līguma darbības laikā, tad jautājums par

³⁰ Maksātnespējas kontroles dienesta 2021. gada 17. decembra vēstule Nr. 1-49n/2021/105.

³¹ Maksātnespējas likuma 95. pants un 110. pants.

³² Latvijas Republikas Augstākās tiesas 2018. gada 29. jūnija sprieduma lietā Nr. SKC-160/2018, 13. punkts.

šāda līguma izpildi vai izbeigšanu un attiecīgi rīcību ar uzkrāto kapitālu tiek risināts konkrētā maksātnespējas procesa ietvaros, administratoram īstenojot Maksātnespējas likuma 101. pantā paredzētās administratora izvēles tiesības kā uzņēmuma likumīgajam pārstāvim.

Par akcijām juridiskās personas maksātnespējas procesā³³

No Iesnieguma izriet, ka fiziskā persona piedalījies AS "/Nosaukums/" (turpmāk šajā skaidrojumā – Parādnieks) privatizācijā, iegūstot 7467 akcijas. Tāpat norādīts, ka informācija par Parādnieku ir iegūta no plašsaziņas līdzekļiem, kā arī savu interešu aizsardzības nolūkā fiziskā persona sazinājusies ar Administratoru, kurš tika iecelts par administratoru Parādnieka maksātnespējas procesā.³⁴

Līdz ar to lūgts izskaidrot, kāds ir fiziskās personas piederošo akciju statuss (kurā sarakstā tās ir ietvertas pēc uzņēmuma likvidācijas/pārdošanas) un kā turpmāk rīkoties?

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma regulējumu, juridiskās personas maksātnespējas process ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura ietvaros no parādnieka mantas tiek segti kreditoru prasījumi, lai veicinātu parādnieka saistību izpildi.³⁵ Juridiskās personas maksātnespējas process tiek uzsākts ar dienu, kad tiesa ar nolēmumu pasludinājusi maksātnespējas procesu, un noris līdz dienai, kad tiesa pieņem lēmumu par maksātnespējas procesa izbeigšanu³⁶. Savukārt komersantu izslēdz no komercreģistra, pamatojoties uz administratora pieteikumu maksātnespējas procesa lietā³⁷.

Līdz ar to juridiskās personas maksātnespējas procesa mērķis ir ne tikai kreditoru prasījumu apmierināšana, bet arī tādu juridisko personu, kas sava finansiālā stāvokļa dēļ nav spējīgas piedalīties civiltiesiskajā apgrozībā, izslēgšanu no civiltiesiskās aprites, jo maksātnespējas procesa sekas ir maksātnespējīgā komersanta izslēgšana no komercreģistra.

Jāuzsver, ka pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas parādnieka pārvaldes institūciju darbība tiek apturēta, un parādnieka pārvaldīšanas tiesības iegūst administrators un šo pilnvaru ietvaros administrators apzina visu parādnieka mantu, kā arī veic pasākumus tās atgūšanai.³⁸ Attiecīgi no parādnieka līdzekļiem, tajā skaitā līdzekļiem, kas iegūti, atsavinot parādnieka mantu, tiek segti tie kreditoru prasījumi, kuri pieteikti Maksātnespējas likumā noteiktajā kārtībā un kreditoru segšanas kārtība noris tikai ievērojot Maksātnespējas likumā noteikto kārtību.³⁹

No Iesnieguma secināms, ka fiziskā persona nav atzīstama par Parādnieka kreditoru, bet gan par akcionāru. Līdz ar to jāņem vērā, ka naudas līdzekļu sadales kārtība juridiskās personas maksātnespējas gadījumā noris atbilstoši Maksātnespējas likuma regulējumam, nevis Komerclikuma regulējumam. Savukārt Maksātnespējas likumā ir noteikts, ka parādnieka naudas līdzekļi, kas paliek pāri pēc Maksātnespējas likuma 118. pantā norādīto juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu segšanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas, tiek sadalīti parādnieka dalībniekiem (akcionāriem) vai biedriem proporcionāli katra ieguldījuma lielumam, parādniekam (fiziskajai personai), mantiniekam (attiecībā uz mantojumu) vai personām, kurām

³³ Maksātnespējas kontroles dienesta 2021. gada 29. decembra vēstule Nr. 1-57n/2021/1153.

³⁴ Iesniegumā atspoguļota sarakste ar Administratoru 2019. gada 17. janvārī un 2021. gada oktobrī/novembrī.

³⁵ Maksātnespējas likuma 4. panta pirmā daļa.

³⁶ Maksātnespējas likuma 4. panta otrā daļa.

³⁷ Komerclikuma 14. panta trešā daļa.

³⁸ Maksātnespējas likuma 63. panta pirmās daļas 2. punkts, 95. panta pirmā un otrā daļa.

³⁹ Maksātnespējas likuma 118. pants.

piekrīt biedrības vai nodibinājuma manta saskaņā ar normatīvajiem aktiem vai attiecīgās biedrības vai nodibinājuma statūtiem.⁴⁰

Saistībā ar minēto jāuzsver, ka atbilstoši Iesniegumam pievienotajai sarakstei Administrators norādīja, ka Parādnieka maksātnespējas procesā nenodrošināto kreditoru prasījumi tika segti daļā, proti, maksātnespējas procesā ieņēmumi no pārdotās un atgūtās mantas tikai daļā sedza kreditoru prasījumus, attiecīgi, situācijā, kad maksātnespējas procesā nenodrošināto kreditoru prasījumus nebija iespējams segt pilnā apmērā, nav arī iespējama naudas līdzekļu izmaksa akcionāriem. Vienlaikus Administrators informēja par to, ka Parādnieka maksātnespējas process ir izbeigts un ar Uzņēmumu reģistra lēmumu Parādnieks ir izslēgts no komercreģistra. No minētā izriet, ka Administrators personai ir sniedzis atbildi atbilstoši tiesiskajiem un faktiskajiem apstākļiem.

Visbeidzot norādāms, ka akcija ir vērtspapīrs, kas apstiprina akcionāra līdzdalību akciju sabiedrības pamatkapitālā un dod viņam tiesības piedalīties sabiedrības pārvaldē un saņemt akciju sabiedrības peļņu – dividendi. Tomēr akcijas kā lietas tiek pakļautas civiltiesību subjektu tiesiskajai varai, tas ir, ar tām tiesību subjekts rīkojas un pašas par sevi tās nevar būt par tiesību un pienākumu nesējiem, līdz ar to akcionāra tiesības, kas ir saistītas ar viņa ieguldījumu sabiedrības pamatkapitālā, izbeidzas, likvidējot maksātnespējīgo sabiedrību.

Par juridiskās personas maksātnespējas procesa izbeigšanu, ja kriminālprocesa ietvaros parādnieka manta ir izsludināta meklēšanā⁴¹

Iesniegumā norādīts, ka ar Vidzemes rajona tiesas 2020. gada 4. decembra spriedumu tika pasludināts SIA "/Nosaukums/" (turpmāk šajā skaidrojumā – Parādnieks) maksātnespējas process un ir iecelts Administrators.

Pamatojoties uz izvērstu faktu izklāstu par Parādnieka maksātnespējas procesu, lūgts sniegt viedokli par šādiem jautājumiem:

1) vai administratoram ir tiesības realizēt meklēšanā izsludinātus transportlīdzekļus (paredzot līgumā, ka pircējam ir zināms, ka transportlīdzekļi izsludināti meklēšanā un pircējs pieņem visus riskus, ja transportlīdzekļi netiks atrasti)?

2) ja nav iespējams pārdot meklēšanā izsludinātus transportlīdzekļus, lūgts paziņot, vai administratoram ir tiesības pabeigt Parādnieka maksātnespējas procesu, nesagaidot transportlīdzekļu atrašanu?

3) ja administratoram ir tiesības pabeigt Parādnieka maksātnespējas procesu, nesagaidot transportlīdzekļu atrašanu, lūgts paziņot, kam tiks nodoti transportlīdzekļi atrašanas gadījumā pēc Parādnieka maksātnespējas procesa izbeigšanas un kādā veidā tie tiks realizēti, kā arī kādā veidā tiks sadalīta nauda transportlīdzekļu realizācijas gadījumā?

Kārtība administratora rīcībai ar parādnieka mantu ir regulēta Maksātnespējas likumā. Tai pat laikā, ievērojot administratoram Maksātnespējas likumā piešķirto plašo pilnvaru apjomu, administratoram ir saistoši arī citos normatīvajos aktos paredzētie ierobežojumi administratora rīcībai ar parādnieka mantu.

Kā izriet no Iesnieguma, tad kriminālprocesa ietvaros meklēšanā tika izsludināti četri Parādniekam piederoši transportlīdzekļi, no kuriem divi joprojām atrodas meklēšanā. Līdz ar to

⁴⁰ Maksātnespējas likuma 118. panta desmitā daļa.

⁴¹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2022. gada 10. janvāra vēstule Nr. 1-57n/2022/28.

jautājums, vai administratoram ir tiesības realizēt meklēšanā izsludinātus transportlīdzekļus, ir risināms, tostarp ievērojot Ceļu satiksmes likumā paredzētos noteikumus.

Ceļu satiksmes likumā ir noteikti ierobežojumi rīcībai ar transportlīdzekli, ja transportlīdzekļu reģistrā ir informācija, ka tas ir izsludināts meklēšanā. Proti, saskaņā ar Ceļu satiksmes likuma 10. panta devīto daļu CSDD vai Valsts tehniskās uzraudzības aģentūra atsaka transportlīdzekļa reģistrāciju, ja transportlīdzekļu reģistrā ir informācija, ka transportlīdzeklis vai tā numurētie agregāti ir izsludināti meklēšanā [..]. Tāpat no Ceļu satiksmes likuma 16. panta pirmās daļas izriet, ka transportlīdzekļu valsts tehniskā apskate tiek veikta tostarp ar mērķi, lai atklātu meklēšanā esošus transportlīdzekļus.

No iepriekš minētā var secināt, ka transportlīdzekļa reģistrācijas faktam ir būtiska nozīme attiecībā uz īpašuma tiesību iegūšanu. Lai arī kustamas mantas īpašuma tiesību pāreja vispārējā civiltiesiskā kārtībā var notikt ar nodošanu atbilstoši Civillikuma 987. pantam, tomēr, ievērojot, ka transportlīdzeklis ir paaugstinātas bīstamības avots, speciālajās tiesību normās ir paredzēts īpašs nosacījums – īpašuma tiesību pāreja konstatējama un saistāma ar reģistrācijas faktu⁴².

Ceļu satiksmes likuma 2. panta 2. punkts noteic, ka šā likuma mērķis ir regulēt mehānisko transportlīdzekļu īpašuma un lietošanas tiesību iegūšanu, kā arī transportlīdzekļu īpašnieku, turētāju un lietotāju atbildību. No citētās tiesību normas secināms, ka Ceļu satiksmes likums attiecībā uz mehāniskajiem transportlīdzekļiem ir speciālā tiesību norma, kas regulē arī īpašuma tiesību iegūšanu.⁴³ Līdz ar to par transportlīdzekļa īpašnieku uzskatāma persona, kuras īpašuma tiesības uz konkrēto transportlīdzekli ir reģistrētas CSDD uzturētajā transportlīdzekļu un to valdītāju reģistrā. Savukārt, ja transportlīdzeklis ir izsludināts meklēšanā, tad tas ir pamats atteikt transportlīdzekļa reģistrāciju.

Turklāt Ceļu satiksmes likums un tam pakārtotie normatīvie akti paredz⁴⁴, ja transportlīdzekli ir paredzēts atsavināt citai personai Latvijā, tad tas ir jānoņem no uzskaites atsavināšanai Latvijā. Savukārt Ceļu satiksmes likuma 14. panta trešā daļa noteic, ja ir reģistrēts transportlīdzekļa atsavināšanas, reģistrācijas vai cits aizliegums, transportlīdzekli nedrīkst noņemt no uzskaites atsavināšanai vai izvešanai no valsts, nedrīkst reģistrēt komercķīlas atzīmi un īpašnieka maiņu vai veikt citas reģistrētajā aizliegumā norādītās darbības.

Ņemot vērā iepriekš minēto secināms, ka normatīvie akti aizliedz realizēt meklēšanā izsludinātu transportlīdzekli, jo apstākļi, ka transportlīdzeklis ir izsludināts meklēšanā, ir vērtējams kā reģistrācijas aizliegums, kas nozīmē to, ka šādu transportlīdzekli nedrīkst noņemt no uzskaites atsavināšanai. Līdz ar to attiecībā uz meklēšanā izsludinātu transportlīdzekli nav iespējams īstenot īpašuma tiesību pāreju.

Attiecīgi administrators nav tiesīgs realizēt meklēšanā izsludinātus transportlīdzekļus. Savukārt Iesniegumā norādītā iespēja paredzēt līgumā, ka pircējam ir zināms, ka transportlīdzekļi izsludināti meklēšanā, un pircējs pieņem visus riskus, ja transportlīdzekļi netiks atrasti, ir pretēja normatīvajiem aktiem.

Maksātnespējas likuma 119. panta pirmajā daļā noteikts, ja 15 dienu laikā pēc tam, kad nosūtīts paziņojums par kreditoru prasījumu segšanas plāna izpildi, nav saņemti kreditoru iebildumi, administrators iesniedz tiesai pieteikumu par juridiskās personas maksātnespējas procesa izbeigšanu, pievienojot paziņojumu par kreditoru prasījumu segšanas plāna izpildi.

⁴² Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2021. gada 28. janvāra sprieduma lietā Nr. CA-0191-21/28 6.2. punkts.

⁴³ Latvijas Republikas Senāta 2010. gada 28. maija sprieduma lietā Nr. SKC-155/2010.

⁴⁴ Ministru kabineta 2010. gada 30. novembra noteikumi Nr. 1080 "Transportlīdzekļu reģistrācijas noteikumi".

Savukārt Civilprocesa likuma 363.²⁰ panta otrās daļas 4. punkts noteic, ka tiesa pieņem lēmumu par juridiskās personas maksātnespējas procesa izbeigšanu, ja izpildīts kreditoru prasījumu segšanas plāns. Civilprocesa likuma 363.²⁰ panta piektajā daļā noteikts, ka šā panta otrās daļas 4.punktā minētajā gadījumā administrators pieteikumā norāda informāciju par vērā neņemtajiem kreditoru iebildumiem attiecībā uz ziņojumu par kreditoru prasījumu segšanas plāna izpildi un pievieno ziņojumu par šā plāna izpildi.

No iepriekš minētā secināms, ka tikai tiesas kompetencē ir vērtēt, vai administrators ir veicis visas Maksātnespējas likuma 119. panta pirmajā daļā norādītās darbības, kā arī vērtēt ziņas par kreditoru celtajiem iebildumiem, ja tādi ir saņemti, un atbilstoši Civilprocesa likuma 363.¹⁴ panta pirmās daļas 6. punkta nosacījumiem pieņemt lēmumu par maksātnespējas procesa izbeigšanu.

Maksātnespējas kontroles dienests uzskata, ja administrators ir veicis visas nepieciešamās darbības, lai saskaņā ar Maksātnespējas likuma 119. panta noteikumiem varētu izbeigt parādnieka maksātnespējas procesu, tad administratoram lēmums par maksātnespējas procesa turpmāku virzību jāpieņem, ņemot vērā tā turpināšanas lietderību kreditoru kopuma interesēs. Vienlaikus konkrētajā gadījumā ir būtiski noskaidrot aktuālo informāciju par transportlīdzekļu atrašanas iespējām un, izmantojot Maksātnespējas likumā paredzēto kārtību, sniegt izvērstu informāciju kreditoriem. Attiecīgi, ja pēc visu apstākļu izvērtēšanas administrators konstatē, ka maksātnespējas procesa turpināšana nav lietderīga, jo transportlīdzekļu meklēšana varētu turpināties vairāku gadu garumā un nav finanšu avotu, lai maksātnespējas procesu turpinātu, tad administrators ir tiesīgs pabeigt juridiskās personas maksātnespējas procesu.

Vēršama uzmanība, ka katras konkrētās situācijas izvērtēšana un attiecīgo tiesisko līdzekļu izvēle ir administratora ekskluzīvā kompetencē, lai atbilstoši Maksātnespējas likuma regulējumam nodrošinātu efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. Līdz ar to administratoram kā savas jomas speciālistam pašam ir jāizlemj par pareizo rīcību konkrētās situācijās, jo atbildība par pieņemto lēmumu izriet no administratora pienākumiem.

Maksātnespējas likuma 120. panta ceturtajā daļā noteikts, ka piecu dienu laikā pēc tam, kad saņemts tiesas lēmums par procesa pabeigšanu, administrators iesniedz Uzņēmumu reģistram pieteikumu par parādnieka izslēgšanu no attiecīgā reģistra, pievienojot valsts arhīva izziņu par parādnieka dokumentu nodošanu glabāšanā.

Savukārt Komerclikuma 317. panta trešajā daļā noteikts, ka manta, kas palikusi pēc sabiedrības izslēgšanas no komercreģistra, piekrīt valstij. Saskaņā ar likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 8. panta 3. punktu VID uzskaita valstij piekritīgo mantu, nodrošina kontroli par tās novērtēšanu, realizāciju, nodošanu bez maksas, iznīcināšanu un ieņēmumu iemaksu valsts budžetā. Attiecīgi Ministru kabineta 2013. gada 26. novembra noteikumi Nr. 1354 "Kārtība, kādā veicama valstij piekritīgās mantas uzskaitē, novērtēšana, realizācija, nodošana bez maksas, iznīcināšana un realizācijas ieņēmumu ieskaitīšana valsts budžetā" regulē jautājumus saistībā ar valstij piekritīgu mantu.

Līdz ar to VID kompetencē ir risināt jautājumus par mantu, kura ir palikusi pēc sabiedrības izslēgšanas no komercreģistra.

Par tiesāšanās izdevumu segšanu juridiskās personas maksātnespējas procesā⁴⁵

Iesniegumā norādīts, ka administrators vērsās tiesā ar prasības pieteikumu, pamatojoties uz Maksātnespējas likuma 99. panta pirmās daļas 2. punktu. Tiesvedības ietvaros atbildētājam ir radušies ar lietas vešanu saistītie izdevumi par sniegto juridisko palīdzību.

Tā kā pirmās instances tiesa administratora prasību noraidīja un sagaidāms, ka apelācijas instances tiesa arī prasību noraidīs, lūgts sniegt skaidrojumu par šādiem jautājumiem:

1) vai ar lietas vešanu saistītos izdevumus atbildētājs var saņemt no maksātnespējīgā uzņēmuma vai arī tos, kā par nepamatoti celtu prasību, var piedzīt no administratora?

2) ja minētos tiesas izdevumus ar tiesas nolēmumu piedzen no maksātnespējīgā uzņēmuma, vai atbildētājs kļūst par kreditoru un viņam jāpiesaka kreditora prasījums?

3) ja termiņš kreditoru prasījuma iesniegšanai jau ir izbeidzies, vai atbildētājs varēs pieteikties?

4) vai ar lietas vešanu saistītie izdevumi ir tiesvedības izmaksas un maksātnespējīgajam uzņēmumam tie ir obligāti jāsedz kā prioritārie prasījumi?

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 96. panta pirmo daļu administratoram pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas ir pienākums izvērtēt parādnieka darījumus un nepieciešamības gadījumā celt tiesā prasību par attiecīgā darījuma atzīšanu par spēkā neesošu. Līdz ar to, pamatojoties uz minēto tiesību normu, prasība tiesā var tikt celta arī par Maksātnespējas likuma 99. panta pirmās daļas 2. punktā norādīto parādu samaksu, kuri veikti pirms juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas.

Būtiski norādīt, ka prasībai, ko administrators ceļ maksātnespējīgā uzņēmuma labā ir legītīms mērķis, ja tā ir vēsta uz līdzekļu iegūšanu, kas nepieciešami kreditoru prasījumu un maksātnespējas procesa izmaksu segšanai.⁴⁶ Šajā sakarā jāuzsver, ka administratoram, ceļot prasību tiesā ar mērķi atgūt līdzekļus kreditoru prasījumu segšanai, nereti ir jāsakaras ar komplicētu juridisku jautājumu izvērtēšanu, kuru galīgais izvērtējums ir pakļauts tiesas kompetencei. Līdz ar to arī gadījumā, ja administratora prasību tiesa ir atzinusi par nepamatotu, tad šādi tiesāšanās izdevumi ir attiecināmi uz Maksātnespējas likuma 170. pantā noteiktajiem juridiskās personas izdevumiem un tie ir iekļaujami maksātnespējas procesa izdevumos, kas sedzami no parādnieka mantas. Turklāt būtiski ņemt vērā, ka tikai tiesa ar attiecīgu nolēmumu nospriež kādas izmaksas ir jāsedz parādniekam par labu atbildētājam.

Vienlaikus norādāms, ka atbilstoši Civilprocesa likuma 563. panta otrajai daļai izpildu lietvedība par piespriesto naudas summu piedziņu no juridiskajām personām izbeidzama pēc administratora pieteikuma, ja parādniekam likumā noteiktajā kārtībā pasludināta maksātnespēja. Tas nozīmē, ka izpildu darbības pret parādnieku maksātnespējas procesa laikā nav pieļaujamas.

Atbilstoši Maksātnespējas likumam līdz maksātnespējas procesa pasludināšanai radušās saistības kreditors piesaka, iesniedzot kreditora prasījumu⁴⁷, savukārt pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas un maksātnespējas procesa laikā radušās saistības ir iekļaujamas maksātnespējas procesa izmaksās.⁴⁸ Līdz ar to, ja ar spēkā stājušos tiesas nolēmumu ir piedzīti tiesāšanās izdevumi

⁴⁵ Maksātnespējas kontroles dienesta 2022. gada 20. janvāra vēstule Nr. 1-49n/2022/2.

⁴⁶ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2018. gada 23. novembra spriedums lietā Nr. C26097912, SKC-291/2018.

⁴⁷ Maksātnespējas likuma 73. pants.

⁴⁸ Maksātnespējas likuma 170. pants.

no parādnieka par labu atbildētājam, tad šie tiesāšanās izdevumi tiks iekļauti juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksās un tie tiks segti no parādnieka mantas.⁴⁹

Saskaņā ar likuma "Par tiesu varu" tiesas spriedums, kas stāties likumīgā spēkā, ir izpildāms un šādam tiesas spriedumam ir likuma spēks, visiem tas ir obligāts un pret to jāizturas ar tādu pašu cieņu kā pret likumu.⁵⁰ Neapšaubāmi, ka arī administratoram ir saistošs spēkā stājušās tiesas sprieduma izpildes obligātais raksturs. Tomēr jāņem vērā, ka maksātnespējas procesā jebkuru naudas līdzekļu izmaksa noris tikai saskaņā ar Maksātnespējas likumā noteikto kārtību un nekāda izmaksu prioritāra segšana ārpus šīs kārtības nav pieļaujama.

Atbilstoši Civilprocesa likuma 33. pantā noteiktajam tiesāšanās izdevumi ir tostarp ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi. Savukārt minētā panta trešā daļa noteic, ka ar lietas vešanu saistītie izdevumi ir tostarp izdevumi par advokāta palīdzību un izdevumi par valsts nodrošināto juridisko palīdzību. Tā kā ar lietas vešanu saistītie izdevumi par sniegto juridisko palīdzību ir tiesāšanās izdevumi, tad tie atbilst Maksātnespējas likuma 170. panta otrās daļas 10. punktam, kurš noteic, ka juridiskās personas maksātnespējas procesa izdevumos iekļauj izdevumus, kas pamatoti un saistīti ar konkrētā juridiskās personas maksātnespējas procesa nodrošināšanu.

Kā norādīts iepriekš, naudas līdzekļu izmaksa maksātnespējas procesā noris tikai saskaņā ar Maksātnespējas likumā noteikto kārtību. Lai arī saskaņā ar Maksātnespējas likuma 118. panta pirmo daļu juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksām ir prioritāte pār citiem maksājumiem no parādnieka mantas, tomēr jārēķinās, ka tiesas izdevumu iekļaušana parādnieka maksātnespējas procesa izmaksās negarantē šo izdevumu nekavējošu atmaksu. Proti, ja administratora rīcībā nav naudas līdzekļu, no kuriem segt maksātnespējas procesa izdevumus, tie tiks segti no naudas līdzekļiem, kas iegūti no parādnieka mantas pārdošanas. Savukārt parādnieka manta juridiskās personas maksātnespējas procesā tiek pārdota saskaņā ar parādnieka mantas pārdošanas plānu un tikai pēc tā izpildes administrators sastāda juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu sarakstu un kreditoru prasījumu segšanas plānu.⁵¹

Par komercnoslēpumu saturošas informācijas atklāšanu juridiskās personas maksātnespējas procesā⁵²

Iesniegumā norādīts, ka ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2018. gada 12. februāra spriedumu pasludināts SIA "/Nosaukums A/" (turpmāk šajā skaidrojumā – Parādnieks) maksātnespējas process un ir iecelts Administrators. Parādnieka patiesais labuma guvējs ir /Persona A/. Turklāt Parādnieka maksātnespējas procesā savus prasījumus pieteica kreditori SIA "/Nosaukums B/", SIA "/Nosaukums C/", kuru valdes loceklis ir jau minētais /Persona A/, un SIA "/Nosaukums D/".

Iesniegumā atspoguļota attiecīgā maksātnespējas procesa gaita, tostarp norādot uz /Persona A/ veiktajām darbībām juridiskās personas maksātnespējas procesa ietvaros. Norādīts, ka SIA "/Nosaukums C/" valdes loceklis lūdz izbeigt ar SIA "/Nosaukums E/" 2021. gada 26. aprīlī noslēgto līgumu par Parādnieka kapitāla daļu pirkšanu un izsniegt minētā līguma kopiju, kurā starp pusēm ir atrunāts komercnoslēpuma informācijas neizpaušanas nosacījums. Savukārt

⁴⁹ Maksātnespējas likuma 168. pants.

⁵⁰ Likuma "Par tiesu varu" 16. panta otrā un ceturtā daļa.

⁵¹ Maksātnespējas likuma 117. panta pirmā daļa.

⁵² Maksātnespējas kontroles dienesta 2022. gada 22. februāra vēstule Nr. 1-57n/2022/125.

Administrators ieskatā konkrētajā gadījumā saskatāms strīds, kas skar ne tikai vienu, bet visu trīs kreditoru atšķirīgās intereses šajā maksātnespējas procesā.

Līdz ar to lūgts sniegt viedokli par Maksātnespējas likumā ietvertā atklātības principa korelāciju ar komercnoslēpuma saglabāšanas pienākumu – vai maksātnespējas procesā atklātības princips prevalē pār komercnoslēpuma institūtu, proti, vai ar komercnoslēpumu aizsargātajām ziņām jābūt brīvi pieejamām maksātnespējas procesā iesaistītajām personām.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 6. panta 7. punktu maksātnespējas procesā ir piemērojams atklātības princips. Lai nodrošinātu uzticamību, informācijai par procesu ir jābūt pieejamai visām procesā iesaistītajām personām, tādējādi veicinot šo personu interešu ievērošanu un procesa mērķu sasniegšanu. Izņēmums ir informācija, kuras neierobežota izpaušana varētu kaitēt parādnieka vai kreditoru likumīgajām interesēm.

Ievērojot atklātības principu, administratoram ir pienākums sniegt informāciju par maksātnespējas procesa norisi tiesai, kreditoriem, Maksātnespējas kontroles dienestam un citām normatīvajos aktos noteiktajām personām un institūcijām (Maksātnespējas likuma 26. panta trešās daļas 2. punkts). Tāpat administrators ziņo kreditoriem arī par citiem jautājumiem, kuriem ir nozīme juridiskās personas maksātnespējas procesa norisē (Maksātnespējas likuma 81. panta otrā daļa). No minētā secināms, ka kreditoram kā maksātnespējas procesā iesaistītajai personai ir tiesības uz informācijas saņemšanu, lai kreditors nepieciešamības gadījumā varētu efektīvi aizsargāt savas tiesības un izvērtēt administratora rīcību konkrētajā maksātnespējas procesā.

Secīgi, administratoram ir pienākums juridiskās personas maksātnespējas procesā sniegt Maksātnespējas likuma 81. panta pirmajā un otrajā daļā minēto informāciju, ja vien šīs informācijas neierobežota izpaušana nevar kaitēt parādnieka vai kreditoru likumīgajām interesēm.

Konkrētajā gadījumā jāņem vērā, ka komercnoslēpums ir viens no ierobežotas pieejamības informācijas gadījumiem, izņemot, kad ir noslēgts iepirkuma līgums saskaņā ar Publisko iepirkumu likumu vai cita veida līgums par rīcību ar valsts vai pašvaldības finanšu līdzekļiem un mantu. Par komercnoslēpumu uzskatāma komersanta radīta vai komersantam piederoša informācija, kuras atklāšana varētu būtiski negatīvi ietekmēt komersanta konkurētspēju (Informācijas atklātības likuma 5. panta otrās daļas 3. punkts un 7. panta pirmā daļa).

Atbilstoši Komercnoslēpuma aizsardzības likuma⁵³ 2. panta pirmās daļas 1. punktam informācijai, kas atzīstama par komercnoslēpumu, jābūt slepenai tādā ziņā, ka tā nav vispārzināma vai pieejama personām, kuras parasti izmanto šāda veida informāciju. Citiem vārdiem, aizsargāta tiek arī tāda informācija⁵⁴, kuras atsevišķi elementi ir vispārzināmi vai pieejami personām, kuras parasti izmanto šāda veida informāciju, bet konkrētais šo elementu salikums nav nedz vispārzināms, nedz pieejams noteiktās jomas lietpratējiem.⁵⁵ Savukārt Komercnoslēpuma

⁵³ Uz 2021. gada 26. aprīli, kad tika noslēgts līgums ar SIA "Nosaukums E/" par Parādnieka kapitāla daļu pirkšanu, bija spēkā gan Komercnoslēpuma aizsardzības likums (stājās spēkā 2021. gada 1. aprīlī), gan Komerclikuma 19. pants par komercnoslēpumu (izslēgts ar 2021. gada 6. jūlija grozījumiem minētajā likumā, kas stājās spēkā 2021. gada 1. augustā). Līdz ar to atbilstoši Oficiālo publikāciju un tiesiskās informācijas likuma 9. panta sestās daļas 3. punktam piemērojama jaunākā tiesību norma.

⁵⁴ Ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2016/943 (2016. gada 8. jūnijs) par zinātības un darījumdarbības neizpaužamas informācijas (komercnoslēpumu) aizsardzību pret nelikumīgu iegūšanu, izmantošanu un izpaušanu 2. panta 1. punkta "a" apakšpunktu.

⁵⁵ Gulbis R., Dr. iur., Senāta Civillietu departamenta zinātniski analītiskais padomnieks, "Komercnoslēpuma aizsardzības priekšnosacījumi, nelikumīga iegūšana, izmantošana un izpaušana". Jurista vārds, 2021. gada 21. oktobris, Nr. 41(1203).

aizsardzības likums nekonkretizē, kādos gadījumos informācijas slepenības saglabāšanas pasākumi ir atzīstami par atbilstošiem un saprātīgiem.

Līdz ar to komersanta tiesības noteikt komercnoslēpuma statusu un prasīt tā aizsardzību ir nozīmīgas un respektējamas⁵⁶, kas jāņem vērā arī administratoram, piemērojot Informācijas atklātības likuma normas uz komercnoslēpuma saturošo informāciju. Tomēr tas, ka informācija satur komercnoslēpumu, nav šķērslis šīs informācijas izsniegšanai, jo tiesības uz komercnoslēpumu nav absolūtas un tām ar tiesību normu sabiedrības interesēs var noteikt samērīgus ierobežojumus.⁵⁷ Vienlaikus lūgumam par šādas informācijas atklāšanu jābūt pamatotam.⁵⁸

Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā iepriekš minētais būtu attiecināms arī uz Maksātnespējas likuma 6. panta 7.punktā iekļauto atklātības principu. Respektīvi, norādi, ka informācija ir uzskatāma par komercnoslēpumu, administratoram jāņem vērā, izvērtējot apstākļus un pamatojumu komercnoslēpuma saturošās informācijas izsniegšanai, kas attiecīgajā maksātnespējas procesā ir samērojama ar parādnieka, kreditoru vai trešo personu likumīgajām interesēm, vai arī, ja šī informācija skartu būtisku sabiedrisku interesi.⁵⁹

Vienlaikus uzsverams, ka administratora ekskluzīvajā kompetencē ir izvērtēt, vai pieprasītās informācijas (komercnoslēpumu saturošas informācijas) uzrādīšana un izsniegšana varētu kaitēt parādnieka, kreditoru likumīgajām interesēm vai kādai citai personai, jo tikai administratoram ir zināmi konkrēta maksātnespējas procesa faktiskie apstākļi un nianšes. Maksātnespējas likums paredz administratoram plašas pilnvaras maksātnespējas procesā, tostarp pilnvarojot administratoru pārņemt parādnieka mantu un rīkoties ar to, pieņemot lēmumus, kas ietekmē kreditoru intereses, kā arī kļūt par faktiski vienīgo maksātnespējīgā komersanta likumīgo vadītāju (amatpersonu) ar visplašākajām tiesībām pieņemt lēmumus un slēgt darījumus.⁶⁰ Līdz ar to administratoram, izvērtējot maksātnespējas procesā iesaistīto personu intereses un maksātnespējas procesa mērķi - veicināt finansiālās grūtībās nonākušā parādnieka saistību izpildi, katrā konkrētajā gadījumā jāizvērtē, vai pieprasītās informācijas izsniegšana var nesamērīgi kaitēt maksātnespējas procesā iesaistīto personu interesēm. Turklāt, ja pieprasītā informācija ir atzīstama par ierobežotas pieejamības informāciju atbilstoši Informācijas atklātības likumam, tad administratoram, vērtējot, vai informācija ir izsniedzama, jāņem vērā arī minētā likuma prasības.

Par regresa prasījuma tiesībām juridiskās personas maksātnespējas procesā⁶¹

Iesniegumā norādīts, ka ar Kurzemes rajona tiesas 2015. gada 9. jūnija spriedumu pasludināts juridiskās personas SIA "/Nosaukums A/" (turpmāk šajā skaidrojumā – Parādnieks) maksātnespējas process un ir iecelta Administratore, kura ar minētās tiesas 2021. gada

⁵⁶ Sk. Senāta 2015. gada 12. marta lēmumu lietā Nr. SKA-369/2015 (420689310), kā arī atbilstoši Informācijas atklātības likuma 7. panta pirmajai daļai.

⁵⁷ Latvijas Republikas Augstākās tiesas tiesu prakses apkopojums "Tiesības uz pieeju informācijai (2010.-2019.)". Pieejams: [https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Xlfdsy3v1xEJ:https://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6 Judikatura/Tiesu prakses apkopojumi/2020/Tiesibas uz pieeju informacijai 20 11 2020\(1\).docx+%&cd=13&hl=lv&ct=clnk&gl=lv](https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Xlfdsy3v1xEJ:https://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6%20Judikatura/Tiesu%20prakses%20apkopojumi/2020/Tiesibas%20uz%20pieeju%20informacijai%2011%202020(1).docx+%26%3D13&hl=lv&ct=clnk&gl=lv).

⁵⁸ Sk. Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2016. gada 15. jūnija spriedumu lietā Nr. C32248616.

⁵⁹ Sk. Senāta 2014. gada 11. novembra lēmumu lietā Nr. SKA-1244 (A7000514), Augstākās tiesas 2014. gada 11. aprīļa spriedumu lietā Nr. SKA-10/2014 (A420418311), Augstākās tiesas 2017. gada 12. jūlija spriedumu lietā Nr. SKA-29/2017 (A420418311).

⁶⁰ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2015. gada 21. decembra sprieduma lietā Nr. 2015-03-01 secinājumu daļas 24.2. punkts.

⁶¹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2022. gada 18. marta vēstule Nr. 1-57n/2022/184.

29. janvāra lēmumu tika atcelta no administratora pienākumu pildīšanas Parādnieka maksātnespējas procesā. Savukārt ar Kurzemes rajona tiesas 2021. gada 29. janvāra lēmumu par Parādnieka administratoru ir iecelts Administrators.

No Iesnieguma izriet, ka Parādnieka maksātnespējas procesā Maksātnespējas likumā noteiktajā termiņā AS "/Nosaukums B/" pieteica nodrošinātā kreditora prasījumu, kuram par labu nodibināta hipotēka uz Parādniekam piederošo nekustamo īpašumu. Minētais kreditora prasījums tika atzīts pilnā apmērā un iekļauts Parādnieka kreditoru prasījumu reģistrā.

Administrators ir saņēmis AS "/Nosaukums B/" 2021. gada 18. augusta paziņojumu, ka šī kreditora prasījums pret Parādnieku ir pilnībā dzēsts, pārdodot izolēs Parādnieka galvniekiem piederošos par labu AS "/Nosaukums B/" iekļātos nekustamos īpašumus. Secīgi AS "/Nosaukums B/" prasījums tika izslēgts no Parādnieka kreditoru prasījumu reģistra un dzēsta par labu šim kreditoram nodibinātā hipotēka uz Parādniekam piederošo nekustamo īpašumu.

Savukārt 2022. gada 23. februārī Administrators saņēma Parādnieka galvnieku pieteikumu (turpmāk šajā skaidrojumā – Pieteikuma iesniedzēji) par nodrošinātā kreditora statusa atzīšanu un kreditora aizstāšanu Parādnieka maksātnespējas procesā. No minētā pieteikuma kopumā izriet, ka Pieteikuma iesniedzēji galvoja par starp AS "/Nosaukums B/" un Parādnieku noslēgto kredīta līgumu, noslēdzot ķīlas (hipotēkas) līgumus. Pamatojoties uz minēto, tika vērsta piedziņa uz Pieteikuma iesniedzēju nekustamajiem īpašumiem, apmierinot AS "/Nosaukums B/" prasījumu, kas izrietēja no starp AS "/Nosaukums B/" un Parādnieku 2005. gada 21. jūnijā noslēgtā kredīta līguma.

Pieteikumā norādīts, ka Pieteikuma iesniedzēji ir ieguvuši regresa prasījuma tiesības pret Parādnieku par saistībām, kuras tie izpildīja Parādnieka vietā un ir notikusi AS "/Nosaukums B/" prasījuma tiesību pret Parādnieku likumiskā cesija. Līdz ar to Pieteikuma iesniedzēji lūdz tos atzīt par nodrošinātajiem kreditoriem Parādnieka maksātnespējas procesā katra atsevišķi segtā prasījuma apmērā, kā arī aizstāt nodrošināto kreditoru AS "/Nosaukums B/" ar Pieteikuma iesniedzēju nodrošinātajiem kreditoriem. Pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka uz viņiem ir pārgājušas arī ķīlas tiesības, kas tika nodibinātas par labu AS "/Nosaukums B/" uz Parādniekam piederošo nekustamo īpašumu.

Līdz ar to lūgts sniegt viedokli par Pieteikuma iesniedzēju prasījuma atzīšanu vai neatzīšanu, sniedzot atbildi uz šādiem jautājumiem:

1) vai administrators ir tiesīgs atzīt Pieteikuma iesniedzēju kreditora prasījumu, kas tika saņemts pēc kreditoru prasījumu iesniegšanas termiņa beigām?

2) vai, pamatojoties uz Civillikuma 1806. panta pirmo daļu, uz Pieteikuma iesniedzējiem pāriet AS "/Nosaukums B/" kā nodrošinātā kreditora prasījums (ņemot vērā, ka hipotēka par labu AS "/Nosaukums B/" tika dzēsta 2021. gada 15. decembrī)?

Civillikuma 1701. pants noteic, ka galvnieks, pret kuru ceļ prasību kreditors, var izlietot visas galvenā parādnieka ierunas, izņemot tikai tās, pret kurām kreditors taisni gribējis nodrošināties ar galvojumu, vai kuru izlietošana tieši saistīta ar galvenā parādnieka personu. Proti, vienošanās panākšana par galvojuma līguma noslēgšanu starp kreditoru un galvnieku ir priekšnoteikums aizdevuma līguma noslēgšanai starp kreditoru un parādnieku.

Ar galvojumu kreditors ir nodrošinājies, ka varēs saņemt aizdevuma atmaksu no galvnieka, ja galvenais parādnieks jebkādu iemeslu dēļ nepildīs savas saistības, tostarp maksātnespējas procesa gadījumā. Savukārt galvnieks nevar atsaukties uz galvenā parādnieka nespēju izpildīt

saistības maksātnespējas procesa dēļ, jo galvenā parādnieka maksātnespēja ir vienlaikus arī tāds apstāklis, pret ko kreditors ir nodrošinājies, noslēdzot galvojuma līgumu.

Civillikuma 1704. pants noteic, kādā apmērā galvinieks apmierina kreditoru, tādā uz viņu pāriet šā pēdējā prasījumi pret galveno parādnieku. Prasības un ierunas no tās tiesiskās attiecības, kas pastāv starp galvinieku un galveno parādnieku, paliek negrozītas.

Atbilstoši Civillikuma 1705. pantam galviniekam prasījuma tiesības pret galveno parādnieku rodas ar brīdi, kad galvinieks ir samaksājis (nolīdzinājis) parādu vai tā daļu, vai arī ar tiesas sprieduma spēkā stāšanās brīdi, ar kuru no galvinieka piedzīts parāds, bet reāli piedziņa vēl nav izdarīta. Šādā gadījumā prasījuma tiesības automātiski pāriet no kreditora uz galvinieku, kas ir uzskatāms par likumisko cesiju (*cessio legis*) atbilstoši Civillikuma 1793. pantam.⁶²

Prasījuma pārejas gadījumā administrators kārtu kreditoru prasījumu reģistru, kurā reģistrē izmaiņas kreditoru sastāvā, prasījumu apmēru utt. Prasījuma tiesību pāreja neietekmē jau atzīta kreditora prasījuma pamatotību un tā apmēru, tādēļ administrators atkārtoti neizvērtē kreditora prasījumu, bet gan izvērtē dokumentus, kas apliecina kreditora prasījuma tiesību pāreju. Kad administrators konstatē, ka cesiju apliecināšie dokumenti atbilst normatīvo aktu prasībām, viņš veic izmaiņas kreditoru prasījumu reģistrā, aizstājot agrāko kreditoru ar jauno.

Būtiski uzsvērt, ka kreditora piedalīšanās maksātnespējas procesā ir brīvprātīga, proti, kreditors var izvēlēties arī parādu no parādnieka nepiedzīt. Līdz ar to Maksātnespējas likumā ir noteikta kārtība, kādā kreditors izsaka gribu saņemt sava prasījuma apmierinājumu parādnieka maksātnespējas procesā. Proti, personai, kura parādnieka maksātnespējas procesā vēlas realizēt savas prasījuma tiesības pret parādnieku, ir tiesības iesniegt kreditora prasījumu.

Maksātnespējas likumā nav regulēta kreditora prasījuma iesniegšanas kārtība, ja personai prasījums pret parādnieku ir radies pēc likuma 73. pantā noteiktā kreditoru prasījumu iesniegšanas termiņa beigām. Vienlaikus, ievērojot Maksātnespējas likuma 99. panta trešās daļas regulējumu, likumdevējs ir paredzējis, ka šādas situācijas var rasties un personām ir tiesības saņemt sava prasījuma apmierinājumu. Līdz ar to apstāklis, ka personai prasījuma tiesības pret parādnieku ir radušās, piemēram, četrus gadus pēc Maksātnespējas likuma 73. pantā noteiktā kreditoru prasījumu iesniegšanas termiņa beigām, nedrīkst ierobežot šīs personas tiesības piedalīties maksātnespējas procesā, tas ir, iesniegt kreditora prasījumu, pretējā gadījumā Maksātnespējas likuma 99. panta trešajā daļā noteiktās tiesības nav iespējams īstenot.

Maksātnespējas likumā noteiktie termiņi ir paredzēti tiesiskās noteiktības un kreditoru disciplīnas nodrošināšanai, presumējot, ka visiem kreditoriem ir vienādas iespējas iesniegt kreditora prasījumu, tādēļ katrs kreditors ir atbildīgs par likumā noteikto termiņu ievērošanu. Tomēr persona, kura prasījuma tiesības ir ieguvusi jau pēc likumā noteiktā kreditoru prasījumu iesniegšanas termiņa notecējuma, neatrodas vienādos salīdzināmos apstākļos ar pārējiem kreditoriem, jo tai Maksātnespējas likuma 73. pantā noteiktajā termiņā prasījuma tiesības pret parādnieku nepastāvēja.

Lai šādas personas nostādītu līdzvērtīgā pozīcijā ar pārējiem kreditoriem attiecībā uz kreditoru prasījumu iesniegšanas termiņu ievērošanas disciplīnu, šiem kreditoriem būtu jānosaka tāds pats kreditoru prasījumu iesniegšanas ilgums, tomēr, ievērojot šī prasījuma rašanās specifiku. Proti, šādu kreditoru prasījumu iesniegšanai pēc analogijas būtu jāpiemēro Maksātnespējas likuma 73. pantā noteiktie termiņi, tomēr termiņa tecējuma sākums būtu jānoteic ar brīdi, kad personai ir radies pamats iesniegt kreditora prasījumu. Konkrētajā gadījumā šis termiņš ir nosakāms ņemot

⁶² Torgāns K. Saistību tiesības. I. daļa. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 113. lpp.

vērā brīdi, kad galvniekam rodas prasījuma tiesības pret galveno parādnieku atbilstoši Civillikuma 1705. pantam.

Būtiski norādīt - kādā apmērā galvnieks, izpildot savu galvojuma saistību, apmierina kreditoru, tādā uz galvnieku likumiskās cesijas (*cessio legis*) ceļā pāriet attiecīgais kreditora prasījums pret galveno parādnieku. Tātad galvniekam pāriet arī visas ar šo galveno prasījumu saistītās blakus jeb akcesoriskās nodrošinājuma tiesības un priekšrocības (Civillikuma 1806. panta pirmā daļa), kuras viņš var izmantot, regresa kārtībā vērsties pret galveno parādnieku (nodrošinājuma dēvēju).⁶³

Konkrētajā gadījumā nozīmīgs apstāklis ir tas, ka uz brīdi, kad Pieteikuma iesniedzēji ir iesnieguši attiecīgo nodrošinātā kreditora prasījumu, jau ir tikusi dzēsta par labu AS "/Nosaukums B/" nodibinātā hipotēka uz Parādniekam piederošo nekustamo īpašumu.

Maksātnespējas likuma izpratnē kreditors nodrošinātā kreditora statusu var iegūt tikai gadījumā, ja tā prasījuma tiesības ir nodrošinātas ar pašam parādniekam piederošu lietu, jo maksātnespējas procesā kreditoru saistību dzēšana notiek ar parādniekam piederošu mantu⁶⁴ Līdz ar to būtiskākā nodrošinātā kreditora statusa priekšrocība ir tiesības maksātnespējas procesa ietvaros apmierināt nodrošināto prasījumu no naudas līdzekļiem, kas iegūti, pārdodot par nodrošinājumu kalpojošo ieķīlāto parādnieka mantu.⁶⁵

Attiecīgi situācijā, kad galvnieks regresa kārtībā vērsas pie maksātnespējīgā parādnieka administratora ar nodrošinātā kreditora prasījumu, bet pats nodrošinājums vairs nepastāv, tad šāda nodrošinātā prasījuma apmierināšana nav iespējama.

Papildus vērsama uzmanība, ka juridiskajā literatūrā norādīts, ja kreditora prasījums pret galveno parādnieku ir nodrošināts arī ar citiem nodrošinājumiem (piemēram, ar hipotēku vai komercķīlas tiesību), bet kreditora nolaidīgās rīcības dēļ šie citi nodrošinājumi tikuši zaudēti (vai ievērojami samazinājusies to vērtība), šāda rīcība tieši un negatīvi ietekmē apmierinājumu devušā galvnieka reālās iespējas regresa kārtībā saņemt no galvenā parādnieka apmierinājumu prasījumam, kurš kreditora neatvainojamas rīcības rezultātā – jau pirms šī prasījuma pārejas galvniekam likumiskās cesijas ceļā, faktiski ir kļuvis nenodrošināts. Turklāt šajā ziņā nav nekādas principiālas atšķirības tajā, vai galvnieks uzņēmis vienkāršo vai ekspromisorisko galvojumu, jo kā vienā, tā otrā gadījumā nav izslēgta galvnieka regresa interesi aizskaroša kreditora nolaidīga rīcība (neatvainojams vilcinājums).⁶⁶

Ņemot vērā minēto, Maksātnespējas kontroles dienests uzskata, ka Pieteikuma iesniedzēju nodrošinātā kreditora prasījuma Parādnieka maksātnespējas procesā aizstāšanai nav pamata, jo minētais kreditora prasījums nav iesniegts ievērojot Maksātnespējas likumā noteikto kreditoru prasījumu iesniegšanas termiņu, kas konkrētajā gadījumā ir nosakāms, ņemot vērā brīdi, kad Pieteikuma iesniedzējiem radās pamats to iesniegt, ievērojot Civillikuma 1705. pantu. Kā arī jāņem vērā, ka par labu AS "/Nosaukums B/" nodibinātā hipotēka uz Parādniekam piederošo nekustamo īpašumu jau ir dzēsta. Tomēr vienlaikus norādāms, ka kreditoru prasījuma pamatotības izvērtēšana ietilpst administratora ekskluzīvā kompetencē.

⁶³ Kalniņš E. Netaisni iedzīvotā atprasījums tiesiskā pamata vēlākas atkrišanas dēļ (II). Jurista Vārds, 09.04.2019., Nr. 14 (1072).

⁶⁴ Latvijas Republikas Augstākās tiesas 2014. gada 30. aprīļa lēmuma lietā Nr. SPC-12/2014 (C27195813) 7.2. punkts.

⁶⁵ Latvijas Republikas Augstākā tiesa (2014). Tiesu prakse juridiskās personas maksātnespējas procesa lietās. 17. lpp.

⁶⁶ Kalniņš E. Netaisni iedzīvotā atprasījums tiesiskā pamata vēlākas atkrišanas dēļ (II). Jurista Vārds, 09.04.2019., Nr. 14 (1072).

Par darījumu apstrīdēšanu juridiskās personas maksātnespējas procesā⁶⁷

Iesniegumā norādīts, ka ar Rīgas rajona tiesas 2021. gada 22. decembra spriedumu civillietā (turpmāk šajā skaidrojumā – Tiesas Lēmums) tika pasludināts SIA "/Nosaukums A/" (turpmāk šajā skaidrojumā – Parādnieks) maksātnespējas process un ir iecelta Administratore, kura no Parādnieka maksātnespējas procesa tika atcelta. Savukārt ar minētās tiesas 2022. gada 23. februāra lēmumu Parādnieka maksātnespējas procesā par administratoru ir iecelts Administrators.

No Iesnieguma izriet, ka Parādnieka piederošajam nekustamajam īpašumam (turpmāk šajā skaidrojumā – Nekustamais īpašums) zemesgrāmatā ir ierakstīta maksātnespējas atzīme, un Nekustamais īpašums tika iekļauts 2022. gada 21. februāra Parādnieka mantas pārdošanas plānā.

Savukārt 2022. gada 10. martā ir saņemta SIA "/Nosaukums B/" vēstule, kurā norādīts, ka Nekustamo īpašumu Parādnieks pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas ir pārdevis SIA "/Nosaukums B/", bet īpašuma tiesības uz Nekustamo īpašumu zemesgrāmatā nav vēl nostiprinātas.

Līdz ar to lūgts sniegt viedokli uz šādiem jautājumiem:

1) vai administratoram ir tiesības un/vai pienākums izpildīt SIA "/Nosaukums B/" pieprasījumu un parakstīt nostiprinājuma lūgumu, kura parakstīšanas un reģistrācijas rezultātā Parādnieks zaudēs īpašuma tiesības uz Nekustamo īpašumu?

2) vai administratoram ir tiesības izmantot Maksātnespējas likuma 101. panta pirmajā daļā noteiktās tiesības un atkāpties no darījumiem ar SIA "/Nosaukums B/" (ņemot vērā to, ka SIA "/Nosaukums B/" īpašuma tiesības uz Nekustamo īpašumu nav reģistrētas zemesgrāmatā)?

3) vai Nekustamais īpašums atzīstams par trešās personas (SIA "/Nosaukums B/") mantu Maksātnespējas likuma 94. panta izpratnē?

4) gadījumā, ja Nekustamais īpašums nav atzīstams par trešās personas mantu, vai administratoram ir tiesības atsavināt Nekustamo īpašumu kā Parādnieka mantu maksātnespējas procesa ietvaros?

Maksātnespējas likuma 65. pantā ir nostiprināts administratora pienākums pēc parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanas veikt visas nepieciešamās darbības parādnieka mantas atgūšanai. Savukārt viens no parādnieka mantas atgūšanas veidiem paredzēts Maksātnespējas likuma 96. panta pirmajā daļā, kas noteic administratora pienākumu izvērtēt parādnieka darījumus un celt tiesā prasību par attiecīgā darījuma atzīšanu par spēkā neesošu neatkarīgi no šā darījuma veida. Tādējādi sekmīga maksātnespējas procesa norise ir nesaraujami saistāma ar efektīvu parādnieka mantas atgūšanas un atsavināšanas procesu.⁶⁸

No Iesnieguma izriet, ka Parādnieks Nekustamo īpašumu ir pārdevis SIA "/Nosaukums B/" aptuveni mēnesi pirms Parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanas. Turklāt no Tiesu informatīvajā sistēmā pieejamā Tiesas Lēmuma konstatējams, ka pieteikumu par Parādnieka maksātnespējas pasludināšanu tiesā ir iesniedzis Parādnieka kreditors. No Tiesas Lēmuma izriet, ka kreditors nosūtījis Parādniekam brīdinājumu par nodomu iesniegt maksātnespējas procesa

⁶⁷ Maksātnespējas kontroles dienesta 2022. gada 29. marta vēstule Nr. 1-57n/2022/197.

⁶⁸ Maksātnespējas kontroles dienesta informatīvais materiāls efektīvai rīcībai ar parādnieka mantu. Pieejams: [Microsoft Word - Aktualiz ts10.08.2021. Efekt ric parad mantu \(mkd.gov.lv\)](#)

pieteikumu, tomēr Parādnieks triju nedēļu laikā saistības nav nokārtojis un nav arī cēlis pret to pamatotus iebildumus.⁶⁹

Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā konkrētajā gadījumā jāņem vērā, ka Parādnieks ir pārdevis Nekustamo īpašumu neilgi pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas, bet vienlaikus nav izpildījis saistības pret kreditoru.

Saistībā ar iepriekš minēto norādāms, ka atbilstoši Civillikuma 1478. pantam darījums, ar kuru iegūtas lietu tiesības uz nekustamo īpašumu, nezaudē savu spēku, tādēļ vien, ka lietu tiesība nav nostiprināta. Likumdevējs nav noteicis termiņu, kādā nekustamā īpašuma ieguvējam jānostiprina lietu tiesību pieņemot, ka pienākumi tiks pildīti labā ticībā.

Līdz ar to darījums ir atzīstams par noslēgtu tajā brīdī, kad noslēgts nekustamā īpašuma pirkuma līgums, un administratoram vērtējot darījumus atbilstoši Maksātnespējas likuma 96. pantam, jāņem vērā darījuma noslēgšanas diena.

Būtiski uzsvērt, ka atbilstoši Maksātnespējas likuma 96. pantam administrators izvērtē tos darījumus, kas noslēgti trīs gadu laikā pirms maksātnespējas pasludināšanas un kas tādējādi varētu būt bijuši par iemeslu parādnieka maksātnespējai vai kas tikuši vērsti uz parādnieka mantas nobēdzināšanu vai izšķērdēšanu, vai atsavināšanu par nepamatoti zemu cenu, lai izvairītos no parādsaistību samaksas, vai citām parādnieka darbībām, kas radījušas kaitējumu trešo personu interesēm. Vienlaikus likumdevējs noteicis arī pienākumu administratoram kreditoru kopuma interesēs celt prasību tiesā par šādu parādnieka slēgto darījumu atzīšanu par spēkā neesošiem.

Līdz ar to Maksātnespējas kontroles dienests uzskata, ka konkrētajā gadījumā administratoram kā vienīgajam Parādnieka likumiskajam pārstāvim ar visām no Maksātnespējas likuma izrietošajām pilnvarām nav ne tiesību, ne arī pienākuma izpildīt SIA "/Nosaukums B/" pieprasījumu parakstīt nostiprinājuma lūgumu, pirms konkrētais darījums nav izvērtēts atbilstoši Maksātnespējas likuma 96. pantam. Attiecīgi Maksātnespējas likuma 101. panta pirmās daļas piemērošanai nav tiesiska pamata. Savukārt jautājumi par to vai Nekustamais īpašums ir atzīstams par trešās personas mantu un, vai administrators to var atsavināt Parādnieka maksātnespējas procesā, tomēr ir atkarīgi no konkrētā darījuma izvērtēšanas rezultāta. Proti, ja Parādnieks neilgi pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas ir pārdevis Nekustamo īpašumu un šajā īpašumā esošos bioloģiskos aktīvus (mežaudzi), tad šāds darījums iekļaujas tā saucamajā "aizdomu" periodā, un tas ir pakļauts administratora izvērtējumam, jo īpaši attiecībā uz nekustamā īpašuma atsavināšanas cenas pamatoību.

Papildus norādāms, ka attiecībā uz nekustamā īpašuma piederību jāņem vērā, ka Civillikuma 994. pantā ir ietverts vispārīgs princips, ka par nekustamā īpašuma īpašnieku atzīstams tas, kas par tādu ierakstīts zemesgrāmatās. Savukārt Civillikuma 127. panta pirmā daļa noteic, ka tas, ka nekustamais īpašums vai lietu tiesība ietilpst mantas kopībā, ierakstāms zemesgrāmatā. Šajā normā ir nostiprināta nekustamas lietas piederības prezumpcija, proti, pieņēmums, ka zemesgrāmatā nostiprināta īpašuma tiesība pastāv un pieder personai, kas ierakstīta zemesgrāmatā kā attiecīgā nekustamā īpašuma īpašnieks. Īpašuma nostiprinājums zemesgrāmatā ir pietiekams pierādījums zemesgrāmatā ierakstītās personas īpašuma tiesībai.

Tādējādi administratoram jāvadās no likumā nostiprinātās prezumpcijas un jāpieņem, ka Parādniekam ir īpašuma tiesība uz Nekustamo īpašumu kopš nostiprināšanas brīža zemesgrāmatā. Ņemot vērā minēto, lai arī noslēgts darījums starp Parādnieku un SIA "/Nosaukums B/", tomēr apstākļi, ka Nekustamais īpašums zemesgrāmatā nav ierakstīts uz SIA "/Nosaukums B/" vārda,

⁶⁹ Tiesas lēmuma aprakstošās daļas 1.4. punkts.

izslēdz SIA "/Nosaukums B/" pieņēmumu, ka tā nav Parādnieka, bet gan trešajai personai piederoša manta.

Par neizmaksāto darba samaksu⁷⁰

Iesniegumā norādīts, ka 2022. gada 25. martā tika izbeigtas darba tiesiskā attiecības pēc pušu vienošanās. Aprēķins darbiniekam tika veikts, bet nekas netika izmaksāts.

Līdz ar to lūgts sniegt skaidrojumu par iespēju atgūt darba algu, ja uzņēmumam ir pasludināts maksātnespējas process.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma regulējumu, pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas parādnieka, proti, darba devēja pārvaldes institūciju darbība tiek apturēta un darba devēja pārvaldīšanu veic tiesas ieceltais administrators.

Tādējādi jautājumi, kas saistīti ar darba tiesiskajām attiecībām starp darbinieku un darba devēju, risināmi, vēršoties pie maksātnespējas procesā ieceltā administratora.

Vēršama uzmanība, ka informācija par juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanu un maksātnespējas procesā iecelto administratoru bez maksas ir pieejama Uzņēmumu reģistra vestajā maksātnespējas reģistrā.

Situācijā, ja darba devējs darbiniekam nav izmaksājis darba samaksu, atlīdzību par ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu, atlīdzību par cita veida apmaksātu prombūtni, atlaišanas pabalstu vai kaitējuma atlīdzību sakarā ar nelaimes gadījumu darbā vai arodslimību, tad, lai darbinieks varētu pretendēt uz savu prasījumu apmierināšanu darba devēja maksātnespējas procesā, darbiniekam tāpat kā citiem kreditoriem ir jāiesniedz kreditora prasījums Maksātnespējas likuma 73. pantā noteiktajā kārtībā.

Vēršama uzmanība, ka kreditora prasījums iesniedzams administratoram mēneša laikā no dienas, kad maksātnespējas reģistrā izdarīts ieraksts par darba devēja maksātnespējas procesa pasludināšanu. Ja kreditors nokavējis Maksātnespējas likuma 73. panta pirmajā daļā minēto prasījumu iesniegšanas termiņu, viņš savu prasījumu pret parādnieku var iesniegt termiņā, kas nav ilgāks par sešiem mēnešiem no dienas, kad maksātnespējas reģistrā izdarīts ieraksts par parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu, bet ne vēlāk kā līdz dienai, kad šajā likumā noteiktajā kārtībā sastādīts kreditoru prasījumu apmierināšanas plāns. Pēc šā termiņa iestājas noilgums, līdz ar to kreditors zaudē kreditora statusu un savas prasījuma tiesības pret parādnieku.

Darbinieka iesniegto kreditora prasījumu izvērtē administrators un pieņem lēmumu par tā atzīšanu, neatzīšanu vai daļēju atzīšanu. Savukārt pēc tam, kad administrators ir atzinis darbinieka kreditora prasījumu, bet darba devējam – parādniekam nav naudas līdzekļu, lai segtu darbinieka atzīto kreditora prasījumu no saviem naudas līdzekļiem, tad administrators saskaņā ar Maksātnespējas likuma 65. panta 7. punktu normatīvajos aktos noteiktajos gadījumos un noteiktajā kārtībā vēršas Maksātnespējas kontroles dienestā ar iesniegumu par darbinieku prasījumu apmierināšanu no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem.

Proti, saskaņā ar likuma "Par darbinieku aizsardzību darba devēja maksātnespējas gadījumā" (turpmāk šajā skaidrojumā – Likums) un Ministru kabineta noteikumu Nr. 995 noteikumiem, Maksātnespējas kontroles dienests no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem noteiktā kārtībā un apmērā apmierina darba devēja nesegtos darbinieku prasījumus.

⁷⁰ Maksātnespējas kontroles dienesta 2022. gada 27. maija vēstule Nr. 1-49n/2022/32.

Maksātnespējas likumā nav noteikts termiņš administratora iesnieguma par darbinieku prasījumu apmierināšanu iesniegšanai Maksātnespējas kontroles dienestā, tomēr administratoram tas ir jāiesniedz saprātīgā termiņā. Saskaņā ar Likuma 10. pantu administratoram iesniegums darbinieku prasījumu apmierināšanai Maksātnespējas kontroles dienestā iesniedzams līdz brīdim, kad pieņemts lēmums par maksātnespējas procesa izbeigšanu.

Pēc tam, kad administrators ir iesniedzis minēto iesniegumu Maksātnespējas kontroles dienestā, tad pamatojoties uz Ministru kabineta noteikumu Nr. 995 12. punktu, Maksātnespējas kontroles dienests mēneša laikā pēc visu nepieciešamo dokumentu saņemšanas lemj par naudas līdzekļu piešķiršanu darbinieku prasījumu apmierināšanai vai par atteikumu piešķirt naudas līdzekļus. Jāņem vērā, ja minētā iesnieguma un tam pievienoto dokumentu izskatīšanas rezultātā Maksātnespējas kontroles dienests konstatē, ka darbinieku prasījumu apmēra un pamatotības pārbaudei nepieciešama Ministru kabineta noteikumos Nr. 955 paredzētā papildu informācija vai dokumenti, tad nepieciešamā informācija tiek pieprasīta administratoram, VID un pašvaldību institūcijām.

Būtiski norādīt, ka Maksātnespējas kontroles dienests nepārņem darba devēja parādu darbiniekiem un darba devēja aprēķinātās summas ne vienmēr pilnā apmērā tiek segtas no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem, jo darbinieku prasījumi no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem tiek segti ierobežotā apmērā saskaņā ar Likuma 4. un 5. pantu un ievērojot Ministru kabineta noteikumu Nr. 955 prasības.

Savukārt pēc lēmuma par darbinieku prasījumu apmierināšanu pieņemšanas Maksātnespējas kontroles dienesta lēmums tiek nosūtīts katram darbiniekam individuāli (Ministru kabineta noteikumu N. 955 14. punkts) uz informācijā par darbinieka prasījumiem norādīto korespondences vai elektroniskā pasta adresi. Ar lēmumu darbiniekam piešķirtie naudas līdzekļi tiek pārskaitīti darbinieka norēķinu kontā, kas norādīts informācijā par darbinieka prasījumiem.

4. FIZISKĀS PERSONAS MAKSĀTNESPĒJAS PROCESS

*Par maznodrošinātas personas maksātnespējas procesa uzsākšanu*⁷¹

Vēstulē lūgts sniegt skaidrojumu, kur un pie kā vērsties, lai uzzinātu par maksātnespējas procesu maznodrošinātām ģimenēm.

Maksātnespējas likumā ir nostiprināta kārtība un nosacījumi, kā fiziska persona var tikt atbrīvota no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātspēju, vienlaikus maksimāli aizsargājot kreditoru intereses.

Lai personai pasludinātu fiziskās personas maksātnespējas procesu saskaņā ar Maksātnespējas likumu, tad parādsaistībām, kurām jau iestāties izpildes termiņš, jābūt vismaz 5000 *euro*, vai arī parādsaistībām, kuru izpildes termiņš iestāsies gada laikā, jāpārsniedz 10 000 *euro*, vai arī personai nav iespēju nokārtot parādsaistības, no kurām vismaz vienas parādsaistības pamatā ir neizpildīta blakus saistība vai solidāra saistība starp parādnieku un laulāto vai arī ar radniecībā vai svainībā līdz otrajai pakāpei esošo personu, ja tā pārsniedz 5000 *euro* (skat. Maksātnespējas likuma 129. pantu).

Secīgi, fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikums saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.²² panta pirmo daļu iesniedzams rajona (pilsētas) tiesā atbilstoši deklarētajai dzīvesvietai, kas parādniekam bijusi reģistrēta trīs mēnešus pirms pieteikuma iesniegšanas tiesā, bet, ja tādas nav – pēc dzīvesvietas. Turklāt, lai iesniegtu pieteikumu, personai jāsedz valsts nodeva (70 *euro*), kurā ietilpst arī kancelejas nodeva un ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi, kā arī jāsamaksā fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīts (šobrīd 1000 *euro*).

Atzīmējams, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa uzsākšanas gadījumā nav paredzēti izņēmumi vai īpaša kārtība attiecībā uz maksātnespējas procesa procedūru, ja fiziskai personai ir piešķirts trūcīgas vai maznodrošinātas personas statuss. Tomēr minētā apstākļa esamība, vienlaikus ar fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanu, būtu norādāma, pievienojot arī attiecīgus to apstiprinošus dokumentus, lūdzot tiesu personu atbrīvot no tiesas izdevumu samaksas. Turpretī neatkarīgi no sava mantiskā stāvokļa fiziskā persona no depozīta iemaksas nav atbrīvojama.

Vēršama uzmanība, ka detalizēta informācija par fiziskās personas maksātnespējas procesu ir atrodama Maksātnespējas kontroles dienesta tīmekļa vietnē, sadaļā "Fiziskās personas maksātnespējas process", kur sniegtas atbildes uz galvenajiem ar fiziskās personas maksātnespējas procesu saistītiem jautājumiem.

*Par fiziskās personas maksātnespējas procesa uzsākšanu*⁷²

Iesniegumā norādīts, ka fiziskā persona aizbrauca strādāt ārzemēs, jo pazaudēja dzīvokli Latvijā un ar lieliem kredītiem nav iespējas irēt, kā arī sākās pirmais pandēmijas Covid-19 vilnis, vakances nebija gandrīz nekur. Tātad, šī persona strādā ārvalstīs 3 gadus.

Līdz ar to lūgts sniegt skaidrojumu, vai atbraucot uz Latviju pēc 3 gadiem un nopelnot naudu uz maksātnespēju, ir iespēja uzsākt fiziskās personas maksātnespējas procesu, ja deklarēta dzīvesvieta palika Latvijā.

⁷¹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2021. gada 2. decembra vēstule Nr. 1-49n/2021/103.

⁷² Maksātnespējas kontroles dienesta 2021. gada 2. decembra vēstule Nr. 1-49n/2021/104.

Saskaņā ar Maksātnešpējas likuma 127. panta pirmo daļu fiziskās personas maksātnešpējas procesa subjekts var būt jebkura fiziskā persona, kura pēdējo sešu mēnešu laikā ir bijusi Latvijas Republikas nodokļu maksātājs un kurai ir finansiālās grūtības.

Nodokļu maksātāja statusa esamība apliecina fiziskās personas saikni ar Latvijas Republiku. Termins "nodokļu maksātājs" tiek detalizētāk skaidrots likuma "Par nodokļiem un nodevām" 14. pantā. Proti, Latvijas Republikas likumos noteiktos nodokļus (nodevas) maksā iekšzemes nodokļu maksātāji (rezidenti) un ārvalstu nodokļu maksātāji (nerezidenti). Nodokļu likumos fiziskā persona tiks uzskatīta par rezidentu, ja: 1) šīs personas deklarētā dzīvesvieta ir Latvijas Republikā vai 2) šī persona uzturas Latvijas Republikā 183 dienas vai ilgāk jebkurā 12 mēnešu periodā, kas sākas vai beidzas taksācijas gadā, vai 3) šī persona ir Latvijas pilsonis, ko ārzemēs nodarbina Latvijas Republikas valdība. Nodokļu maksātāja piesaiste pie noteiktas valsts nozīmē to, ka uz personu attiecināmi konkrētas valsts rezidentam piemērojamie nodokļu maksāšanas noteikumi un likuma "Par nodokļiem un nodevām" 14. panta otrās daļas 1., 2. vai 3. punkts. Nodokļu maksātāja statusu apliecina VID izziņa par to, ka konkrēta persona ir reģistrēta nodokļu maksātāju reģistrā. Saskaņā ar likuma "Par nodokļiem un nodevām" 1. panta 4. punktu nodokļu maksātāji ir Latvijas Republikas vai ārvalstu fiziskās un juridiskās personas, kas veic ar nodokli apliekamas darbības vai kam ir garantēts ienākums nākotnē.

Lemjot jautājumu par fiziskās personas maksātnešpējas procesa pieteikuma pieņemšanu, tiesnesim jāpārbauda, vai persona atbilst vienam no likuma "Par nodokļiem un nodevām" 14. pantā norādītajiem nodokļu maksātāja kritērijiem (piemēram, personas deklarētā dzīvesvieta ir Latvijā).

Norādāms, ka persona, kas Latvijā nav guvusi ienākumus sešus mēnešus pirms maksātnešpējas pieteikuma iesniegšanas tiesā, vai nav veikusi nodokļu maksājumus (piemēram, maksājusi iedzīvotāja ienākuma nodokli, valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas vai nekustamā īpašuma nodokli u.c.), automātiski nodokļu likumdošanas izpratnē nezaudē Latvijas Republikas nodokļu maksātāja statusu. Respektīvi, nodokļu maksātāja statusa konstatācija nav atkarīga no tā, vai attiecīgā persona maksā nodokļus, jo minēto pienākumu nepildīšana pati par sevi neatbrīvo personu no nodokļu maksātāja statusa.

Līdz ar to fiziskās personas maksātnešpējas procesa pieteikuma iesniegšanas gadījumā, tiesnesim būtu jānoskaidro, vai pieteicējs atbilst rezidentam izvirzītajām prasībām atbilstoši likumam "Par nodokļiem un nodevām", jo likumdevējs ir nostiprinājis mērķi tostarp noteikt personas tiesisko sasaisti ar Latvijas valsti.

Tāad atbilstoši Maksātnešpējas likuma 129. panta pirmajai daļai parādniekam var piemērot fiziskās personas maksātnešpējas procesu, ja ir kāda no šādām fiziskās personas maksātnešpējas procesa pazīmēm: 1) šai personai nav iespēju nokārtot parādsaistības, kurām iestājies izpildes termiņš, un parādsaistības kopā pārsniedz 5000 *euro*; 2) sakarā ar pierādāmiem apstākļiem šai personai nebūs iespējams nokārtot parādsaistības, kuru izpildes termiņš iestāsies gada laikā, un parādsaistības kopā pārsniedz 10 000 *euro*; 3) šai personai nav iespēju nokārtot parādsaistības, no kurām vismaz vienas parādsaistības pamatā ir neizpildīta blakus saistība vai solidāra saistība starp parādnieku un šā likuma 131. panta pirmās daļas 1. un 2. punktā noteiktajām personām, ja tā pārsniedz 5000 *euro*.

Vienlaikus atzīmējams, ka fiziskās personas maksātnešpējas procesu var piemērot tikai tādai personai, uz kuru neattiecas kāds no Maksātnešpējas likuma 130. pantā noteiktajiem ierobežojumiem.

Par naudas līdzekļu sadali starp kreditoriem fiziskās personas maksātnespējas procesā⁷³

Ar Ogres rajona tiesas 2012. gada 12. oktobra spriedumu tika pasludināts /Persona A/ (turpmāk šajā skaidrojumā – Parādniece) maksātnespējas process, kā arī apstiprināts Parādnieces 2012. gada 28. septembra "Mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plāns" (turpmāk šajā skaidrojumā – Plāns) ar precizējumiem. Turklāt bijušais Parādnieces administrators 2017. gada 11. aprīlī pārskaitīja Parādniecei 10 000 euro un 2017. gada 12. aprīlī pārskaitīja 15 298,54 euro (nauda iegūta izsoles laikā, pārdodot mantu, kura nekalpoja par nodrošinājumu, kreditoru prasījuma apmierināšanai), ar norādi "samaksai kreditoriem /Persona A/ maksātnespējas procesā".

Līdz ar to lūgts sniegt skaidrojumu, kā jāsadala starp Parādnieces kreditoriem, kuri norādīti Plānā, naudas summa 25 298,54 euro (kādiem kreditoriem, kāda summa pienākas).

Ar Ogres rajona tiesas 2010. gada 7. oktobra lēmumu tika ierosināta Parādnieces maksātnespējas procesa lieta. Ar Ogres rajona tiesas 2017. gada 12. jūlija lēmumu tika nolemts izbeigt Parādnieces maksātnespējas procesu, neatbrīvojot viņu no atlikušajām parādsaistībām.

Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 5. punktā noteikts, ka TAP un maksātnespējas procesos, kuri uzsākti laika posmā no 2008. gada 1. janvāra līdz 2010. gada 31. oktobrim, tiek piemērotas minētajā laika posmā spēkā esošā Maksātnespējas likuma normas un uz tā pamata izdotie normatīvie akti.

2007. gada 1. novembra Maksātnespējas likuma 5. panta otrā daļa nosaka, ka Maksātnespējas process tiek uzsākts ar dienu, kad tiesā ierosināta maksātnespējas procesa lieta, un noris līdz dienai, kad tiesa pieņem lēmumu par maksātnespējas procesa izbeigšanu.

No minētā izriet, ka Parādnieces maksātnespējas process ir uzsākts 2010. gada 7. oktobrī, līdz ar to, secināms, ka, konkrētajā gadījumā piemērojamas 2007. gada 1. novembra Maksātnespējas likuma tiesību normas.

Parādnieces maksātnespējas procesā iegūto līdzekļu, kas iegūti izsoles laikā, pārdodot mantu, kas nekalpoja par nodrošinājumu kreditoru prasījuma apmierināšanai, sadale īstenojama atbilstoši 2007. gada 1. novembra Maksātnespējas likuma 163. pantā noteiktajai kārtībai. Minētajā normā noteikts, ka no fiziskās personas līdzekļiem, kā arī no līdzekļiem, kas iegūti šīs personas mantas pārdošanas rezultātā, izņemot līdzekļus, kas iegūti šā panta piektajā daļā noteiktajā gadījumā, vispirms tiek pilnībā segti uzturlīdzekļu maksājumi un pēc tam šā likuma XXXI nodaļā noteiktās maksātnespējas procesa izmaksas. Pēc maksātnespējas procesa izmaksu segšanas tiek nodrošināta samaksa fiziskajai personai un tās apgādībā esošajām personām attiecīgās fiziskās personas mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plānā noteiktās naudas summas apmērā, kas uz katru cilvēku nav mazāka par minimālo mēnešalgu. Šī panta trešā daļa nosaka, ka kreditoru prasījumi tiek apvienoti vienā grupā bez prioritātēm. Pēc šā panta pirmajā un otrajā daļā minēto maksājumu veikšanas ne retāk kā reizi mēnesī proporcionāli katra kreditora prasījuma summai tiek apmierināti kreditoru prasījumi, ievērojot šā panta piektajā daļā minēto gadījumu.

Norādāms, ka Maksātnespējas kontroles dienesta kompetencē nav veikt aprēķinus un norādīt konkrēti kāda summa pienāktos katram kreditoram atbilstoši tā prasījuma apmēram.

Vienlaikus vēršama uzmanība, ka ņemot vērā augstāk minētajā normā norādīto, vispirms no 25 298,54 euro tiek pilnībā segti uzturlīdzekļu maksājumi (ja tādi maksātnespējas procesa laikā

⁷³ Maksātnespējas kontroles dienesta 2021. gada 7. decembra vēstule Nr. 1-57n/2021/1112.

Parādniecei ir bijuši jāsedz), pēc tam tiek segtas pārējās maksātnespējas procesa izmaksas, kas noteiktas 2007. gada 1. novembra Maksātnespējas likuma XXXI nodaļā (ja tādas maksātnespējas procesa laikā radušās) un atlikusī naudas summa tiek proporcionāli sadalīta starp kreditoriem, (no Plānā iekļautā "Plāns norēķinam ar kreditoriem" izriet, ka naudas līdzekļi sadalāmi starp 23 kreditoriem, ņemot vērā to prasījumu apmērus).

Papildus norādāms, ka Maksātnespējas kontroles dienesta rīcībā nav informācija par to, vai Parādnieces maksātnespējas procesā bija radušās kādas maksātnespējas procesa izmaksas, tāpat nav informācija par to, vai un kādā apmērā segti kreditoru prasījumi, kā arī, vai kāds no kreditoru prasījumiem segts pilnā apmērā.

Vienlaikus konstatējams, ka /Persona B/ naudas līdzekļus 25 298,54 *euro* apmērā Parādniecei pārskaitīja laikā, kad Parādnieces maksātnespējas procesā par maksātnespējas procesa administratoru jau bija iecelta Administratore.

Ņemot vērā, ka 2007. gada 1. novembra Maksātnespējas likuma 161. panta 6. punkts noteica, ka parādniekam ir pienākums reizi mēnesī rakstveidā informēt administratoru par stāvokli atvērtajā kontā kredītiestādē un savas mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plāna izpildi, pievienojot to apliecināšus dokumentus, Administratores rīcībā jābūt pilnīgākai informācijai par Parādnieces maksātnespējas procesa izmaksām, to apmēriem, kā arī Plānā norādītajiem, bet vēl nesegtajiem kreditoru prasījumu apmēriem.

2007. gada 1. novembra Maksātnespējas likuma 26. pants noteica, ka administrators sniedz informāciju par maksātnespējas procesa norisi tiesai, kreditoru sapulcei, Maksātnespējas administrācijai un citām normatīvajos aktos noteiktajām personām un institūcijām. Līdz ar to visu nepieciešamo informāciju apstākļu noskaidrošanai, tajā skaitā arī par kreditoriem pienākošās naudas summas 25 298,54 *euro* sadali Parādnieces maksātnespējas procesā uz Ministru kabineta 2017. gada 30. maija noteikumiem Nr. 286 "Tiesiskās aizsardzības procesa uzraugošās personas un maksātnespējas procesa administratora lietvedības noteikumi" 37. punkta pamata, jo administrators visas lietas, izņemot tos lietā esošos dokumentus, kas saskaņā ar Maksātnespējas likumu ir nododami glabāšanā valsts arhīvam, glabā 10 gadus pēc lietas pabeigšanas dienas, ja citos normatīvajos aktos nav noteikts garāks dokumentu glabāšanas termiņš.

Ņemot vērā minēto, Administratores rīcībā ir jābūt dokumentiem un informācijai par Parādnieces maksātnespējas procesa norisi no tā pasludināšanas līdz izbeigšanas brīdim.

Par fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīta iemaksu⁷⁴

*Vēstulē lūgts sniegt viedokli kā rīkoties, ja fiziskai personai ir bloķēti norēķinu konti, bet ir sakrāta nauda maksātnespējas procesa uzsākšanai (1000 *euro* apmērā skaidrā naudā), t.i., kā veikt depozīta maksājumu, iesniedzot visus nepieciešamos dokumentus tiesai.*

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 129. panta otro daļu fiziskās personas maksātnespējas procesa piemērošanas priekšnoteikums ir fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīta iemaksa divu minimālo mēnešalgu apmērā Maksātnespējas kontroles dienesta speciāli izveidotajā kontā.

Civilprocesa likuma 363.²³ panta otrās daļas 2. punktā norādīts, ka maksātnespējas procesa pieteikumam pievieno dokumentus, kas apstiprina fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīta samaksu.

⁷⁴ Maksātnespējas kontroles dienesta 2021. gada 22. decembra vēstule Nr. 1-49n/2021/7106.

Ja fiziskai personai nav iespējams veikt fiziskās personas maksātnespējas procesa depoizīta iemaksu divu minimālo mēnešalgu apmērā Maksātnespējas kontroles dienesta speciāli izveidotajā kontā no sava norēķinu konta, šo maksājumu var veikt, izmantojot pakalpojuma sniedzējus, kas veic skaidras naudas darījumus, piemēram, VAS "Latvijas Pasts".⁷⁵

Turklāt norādāms, ka atbilstoši Ministru kabineta noteikumu Nr. 88 5. punktu par fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniedzēju maksājuma rīkojumā norāda šādu informāciju: vārds, uzvārds un personas kods.

Par 20 euro pabalsta novirzīšanu kreditoru prasījumu segšanai⁷⁶

No Iesnieguma izriet, ka personai ir uzsākts fiziskās personas maksātnespējas process un vienīgais personas ienākumu avots ir vecuma pensija.

Līdz ar to persona vēlas noskaidrot, vai no 20 euro pabalsta vakcinētajiem pensionāriem, kura izmaksa tika uzsākta 2021. gada decembrī, arī ir jānovirza viena trešdaļa kreditoru prasījumu segšanai?

Likumdevējs ir noteicis naudas līdzekļus, uz kuriem kreditori nevar vērst piedziņu, un kas saskaņā ar Maksātnespējas likumu⁷⁷ nav atsavināmi fiziskās personas maksātnespējas procesa ietvaros. Savukārt Civilprocesa likumā⁷⁸ ir uzskaitītas atsevišķas ienākumu kategorijas uz kurām nevar vērst piedziņu un tās ir - valsts sociālie pabalsti un sociālās palīdzības pabalsti.

Saistībā ar minēto jāņem vērā, ka Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likumā (turpmāk šajā skaidrojumā – Likums) ir noteikti kritēriji attiecībā uz peronu, kurai tiek izmaksāts pabalsts 20 euro mēnesī, tas ir, Latvijā dzīvojoša persona, kura līdz 2021. gada 31. decembrim ir sasniegusi 60 gadu vecumu un kura ir pabeigusi pilnu vakcinācijas kursu pret Covid-19 vai saņēmusi medicīnisku atzinumu par nepieciešamību atlikt vakcināciju pret Covid-19.⁷⁹

Saskaņā ar Likuma 76. panta septīto daļu uz 20 euro pabalstu attiecas tostarp Likuma 66. pants, saskaņā ar kuru atbalsts ir pielīdzināms likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 9. panta pirmās daļas 16. punktā minētajai kompensācijai, kas netiek ietverta gada apliekamajā ienākumā un netiek aplikta ar iedzīvotāju ienākuma nodokli un šis atbalsts nav pakļauts ieturējumu veikšanai un parādu piedziņai.⁸⁰

Līdz ar to secināms, ka pensijas saņēmējam no izmaksātā 20 euro pabalsta nav atskaitāmi nodokļi, nav veicama parādu piedziņa un ieturējumi. Minētais ienākums (20 euro pabalsts) ir aizsargāts no piespiedu atsavināšanas un nav pakļauts novirzīšanai kreditoru prasījumu segšanai, tai skaitā arī fiziskās personas maksātnespējas procesa ietvaros, jo nav uzskatāms par tādu ienākumu, no kura parādniekam ir jāsedz kreditoru prasījumi.

Papildus norādāms, ka Maksātnespējas kontroles dienesta tīmekļa vietnē ir publicēti skaidrojumi par aktuālo pabalstu novirzīšanu kreditoru prasījumu segšanai (200 euro, 500 euro vienreizējais pabalsts), tostarp par 20 euro pabalstu, ar kuru aicinām iepazīties Maksātnespējas kontroles dienesta tīmekļa vietnes sadaļā - "Aktualitātes".

⁷⁵ VAS "Latvijas Pasts". Pieejams: https://pasts.lv/lv/privatpersonam/finansu_pakalpojumi/Naudas%20darījumi/ [aplūkots 2021. gada 22. decembrī]

⁷⁶ Maksātnespējas kontroles dienesta 2021. gada 22. decembra vēstule Nr. 1-49n/2021/107.

⁷⁷ Maksātnespējas likuma 92. panta trešā daļa un 134. panta otrās daļas 2. punkts.

⁷⁸ Civilprocesa likuma 596. pants.

⁷⁹ Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likuma 74. panta pirmā un otrā daļa.

⁸⁰ Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likuma 66. panta pirmā un otrā daļa.

Par kreditoru, kura prasījuma tiesības atkarīgas no nosacījuma iestāšanās⁸¹

Iesniegumā norādīts, ka ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2021. gada 8. novembra spriedumu pasludināts fiziskās personas (turpmāk šajā skaidrojumā – Parādnieks) maksātnespējas process un ir iecelts Administrators.

No Iesnieguma izriet, ka Parādnieka maksātnespējas procesā savu kreditora prasījumu ir iesniegusi AS "/Nosaukums/" norādot, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 73. panta ceturto daļu tā ir atzīstama par tādu kreditoru, kura prasījuma tiesības ir atkarīgas no nosacījuma iestāšanās.

Līdz ar to lūgts sniegt skaidrojumu, vai Parādnieka saistību dzēšanas procedūras laikā proporcionāli būtu jānovirza naudas līdzekļi AS "/Nosaukums/" kā kreditoram, ja nav iestājies prasījuma nosacījums.

Maksātnespējas likuma 154. panta otrās daļas 1. punktā noteikts, ka fiziskās personas saistību dzēšanas plānā tiek norādīti kreditori, kuri savus prasījumus ir iesnieguši šā likuma 141. panta pirmajā daļā noteiktajā kārtībā un kuru prasījumi nav tikuši apmierināti bankrota procedūras ietvaros, kā arī šādu kreditoru prasījumu apmērs. Vienlaikus šā likuma 141. panta pirmajā daļā noteikts, ka kreditoru prasījumi pret parādnieku ir iesniedzami administratoram šā likuma XIII nodaļā noteiktajā kārtībā. Ja kreditors nokavējis šā likuma 73. panta pirmajā daļā minēto prasījumu iesniegšanas termiņu, viņš savu prasījumu pret parādnieku var iesniegt termiņā, kas nav ilgāks par sešiem mēnešiem, skaitot no dienas, kad maksātnespējas reģistrā izdarīts ieraksts par parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu, bet ne vēlāk kā līdz dienai, kad šajā likumā noteiktajā kārtībā sastādīts galīgais bankrota procedūras izmaksu saraksts.

No minētajām tiesību normām izriet, ja kreditors (kura prasījuma tiesības ir atkarīgas no nosacījuma iestāšanās) iesniedza kreditora prasījumu Maksātnespējas likuma 141. panta pirmajā daļā noteiktajā kārtībā, tad minētais prasījums ir jāiekļauj fiziskās personas saistību dzēšanas plānā, bet šāds kreditora prasījums nav jāatspoguļo maksājumu grafikā (Maksātnespējas likuma 154. panta otrās daļas 7. punkts).

Saistībā ar minēto Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā parādniekam, nosakot fiziskās personas saistību dzēšanas plāna īstenošanas termiņu, nodrošinātā kreditora prasījums, kurš ir atkarīgs no nosacījuma iestāšanās, nav jāņem vērā nosakot fiziskās personas saistību dzēšanas plāna termiņu. Tas nozīmē, ja parādnieks sastāda fiziskās personas saistību dzēšanas īstenošanas plānu un nosacījums nav iestājies, tad minētā prasījuma summa neietekmē fiziskās personas saistību dzēšanas plāna īstenošanas termiņu. Šādā gadījumā fiziskās personas saistību dzēšanas plāna īstenošanas termiņu ietekmē tikai saistību apmērs, kuru izpildes termiņš jau ir iestājies, un parādnieka ienākumu apmērs (Maksātnespējas likuma 155. pants).

Savukārt, ja galvnieka (parādnieka) atbildības priekšnoteikumi iestājas fiziskās personas saistību dzēšanas plāna izpildes laikā, kura rezultātā kreditors, kura prasījuma tiesības atkarīgas no nosacījuma iestāšanās, iegūs savas prasījuma tiesības pret parādnieku, tad attiecīgi šis kreditora prasījums ir iekļaujams saistību dzēšanas plāna maksājumu grafikā, izdarot nepieciešamos grozījumus saistību dzēšanas plānā saskaņā ar Maksātnespējas likuma 162. pantu.

⁸¹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2021. gada 22. decembra vēstule Nr. 1-57n/2021/1144.

Ņemot vērā iepriekš minēto secināms, ka Parādnieka saistību dzēšanas procedūras laikā AS "/Nosaukums/" kā kreditoram, kura prasījuma tiesības ir atkarīgas no nosacījuma iestāšanās, nav tiesiska pamata novirzīt naudas līdzekļus, jo šāds pamats radīsies tikai iestājoties nosacījumam.

Par tiesas uzliktā naudas soda dzēšanu fiziskās personas maksātnespējas procesā⁸²

Iesniegumā lūgts sniegt viedokli, vai fiziskās personas maksātnespējas procesa gaitā tiek dzēsti naudas sodi, ko uzliek tiesas atbilstoši Civilprocesa likumam.

Civiltiesiskajās attiecībās tiesību aizskārumu (pārkāpumu) apzīmē ar terminu "neatļauta darbība". Neatļauta darbība izpaužas gan līguma vai cita darījuma pienākumu nepildīšanā, gan ārpuslīgumiskā citas personas aizskārumā (deliktā). Civillikuma 1635. pantā noteikts, ka katrs tiesību aizskārumš, tas ir, katra pati par sevi neatļauta darbība, kuras rezultātā nodarīts kaitējums (arī morālais kaitējums), dod tiesību cietušajam prasīt apmierinājumu no aizskārēja, ciktāl viņu par šo darbību var vainot.

Likumdevējs ir īpaši noteicis, ka Maksātnespējas likuma 164. panta ceturtajā daļā noteiktie prasījumi, tostarp prasījumi no neatļautas darbības pēc saistību dzēšanas procedūras pabeigšanas netiek dzēsti. Tātad neatkarīgi no tā, vai tie ir bijuši vai nav bijuši pieteikti konkrētā fiziskās personas maksātnespējas procesā, prasījumi no neatļautas darbības netiek dzēsti, jo Maksātnespējas likuma 141. panta 1.¹ daļā ir uzsvērts, ka prasījumi no neatļautas darbības nenoiļgst. Līdz ar to Maksātnespējas likuma 164. panta ceturtajā daļā nostiprinātais vispārējais princips, ka fiziskā persona maksātnespējas procesā ne pie kādiem apstākļiem nevar tikt atbrīvota no saistībām, kuru pamatā ir neatļauta darbība, ir attiecināms arī uz Maksātnespējas likuma 73. panta pirmās un otrās daļas tvērumu fiziskās personas maksātnespējas procesā (kreditoru pieteikšanās termiņš), un šādas saistības nevar tikt dzēstas kā nepieteiktas.⁸³

Civilprocesa likuma 65. pantā noteikts, ka Civilprocesa likumā noteiktajos gadījumos tiesa var piemērot šajā pantā uzskaitītās procesuālās sankcijas, tostarp naudas sodu. Savukārt Civilprocesa likuma 68. panta trešajā daļā paredzēts, ka personai, kurai uzlikts naudas sods procesuālās sankcijas veidā, 10 dienu laikā tiesības vērsties tajā tiesā, kas sodu ir uzlikusi, un lūgt atbrīvot viņu no naudas soda un samazināt tā apmēru. Tas nozīmē, ka tiesas lēmumi par naudas soda uzlikšanu par procesuālo normu pārkāpšanu nav pārsūdzami, jo pienācīgs tiesas process tiek nodrošināts tajā tiesu instancē, kura uzliek naudas sodu procesuālās sankcijas veidā un šādai lietu kategorijai nav paredzētas pārsūdzības iespējas augstākās instances tiesā.⁸⁴ Savukārt šāda regulējuma leģitīmais mērķis ir nodrošināt strīdu ātrāku un efektīvāku izskatīšanu.

Civilprocesa likums paredz vairākus gadījumus, kad tiesa var piemērot naudas sodu procesuālās sankcijas veidā. Piemēram, naudas sods paredzēts lietas dalībniekam, ja viņš nepaziņo par savas adreses maiņu tiesvedības laikā,⁸⁵ ja viņš iesniedz pierādījumus pēc tam, kad notecējis to iesniegšanas termiņš, un tiesa atzīst, ka ar šādu rīcību apzināti tiek kavēta lietas iztiesāšana,⁸⁶

⁸² Maksātnespējas kontroles dienesta 2022. gada 3. janvāra vēstule Nr. 1-57n/2022/3.

⁸³ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2018. gada 15. marta spriedums lietā Nr. C35074713, SPC-5/2018

⁸⁴ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2008. gada 5. novembra sprieduma lietā Nr. 2008-04-01 7., 13.3.2. un 14. punkts.

⁸⁵ Civilprocesa likuma 58. pants.

⁸⁶ Civilprocesa likuma 93. pants.

kā arī, ja lietas dalībnieks nav ieradies tiesas sēdē un nav laikus paziņojis tiesai savas neierašanās iemeslu vai nav ieradies tiesas sēdē tādu iemeslu dēļ, kurus tiesa atzīst par neattaisnojošiem⁸⁷.

Tāpat naudas sods kā Civilprocesa likumā noteiktā smagākā sankcija lietas dalībniekam tiek piemērota par procesuālo tiesību un pienākumu pārkāpumiem. Turklāt šāda procesuālā sankcija tiek uzlikta nekavējoties, lai persona, kura izvairās pildīt procesuālās tiesības un pienākumus, nekavējoties izjustu soda nelabvēlīgās sekas, tādējādi aizsargājot citu lietas dalībnieku tiesību un likumīgo interešu aizsardzību un mazinātu tiesu sistēmas noslogotību un prestižu. Civillikuma izpratnē darbība jāsaprot plašākā nozīmē, aptverot ne vien darbību, bet arī atturēšanos no tās, tas ir, bezdarbību.⁸⁸ Attiecīgi neatļauta darbība šādā gadījumā izpaužas kā Civilprocesa likumā noteikto lietas dalībnieka tiesību un pienākumu nepildīšana, par ko tiek piemērots naudas sods procesuālās sankcijas veidā.

No iepriekš minētā izriet, ja personai ar tiesas lēmumu ir uzlikts naudas sods procesuālās sankcijas veidā par procesuālo normu pārkāpšanu, tad tas atbilst Maksātnespējas likuma 164. panta ceturtajā daļā noteiktajam prasījumam no neatļautas darbības, kas netiek dzēsts pēc saistību dzēšanas procedūras pabeigšanas.

Par fiziskās personas maksātnespējas procesa uzsākšanu⁸⁹

Iesniegumā lūgts informēt par priekšnoteikumiem fiziskās personas maksātnespējas procesa uzsākšanai, jo fiziskai personai ir kredīti, kuru apmērs pārsniedz 10 000 euro, un ir grūtības tos apmaksāt. Turklāt alga sastāda ap 1000 euro, kas arī principā tiek novirzīta kredītu maksājumos. Papildus jautāts, vai netiks bloķēti parādnieka norēķinu konti?

Fiziskās personas maksātnespējas process piemērojams, ja parādniekam pastāv kāda no Maksātnespējas likuma 129. panta pirmajā daļā minētajām pazīmēm, tostarp, ja personai nav iespēju nokārtot parādsaistības, kurām iestājies izpildes termiņš, un parādsaistības kopā pārsniedz 5000 euro.

Fiziskās personas maksātnespējas process sastāv no divām secīgām procedūrām: bankrota procedūras un saistību dzēšanas procedūras. Bankrota procedūras laikā tiek realizēta visa parādnieka manta, un no tās realizācijas iegūtie līdzekļi novirzīti kreditoru prasījumu apmierināšanai, savukārt saistību dzēšanas procedūras laikā parādniekam ir pienākums kreditoru prasījumu segšanai mēnesī novirzīt ne mazāk kā vienu trešdaļu no visiem saviem faktiskajiem ienākumiem.

Detalizēta un noderīga informācija par fiziskās personas maksātnespējas procesu ir atrodama Maksātnespējas kontroles dienesta tīmekļa vietnē, sadaļā "Fiziskās personas maksātnespējas process", kā arī sagatavotajā infografikā "Fiziskās personas maksātnespējas process", kur sniegtas atbildes uz galvenajiem ar fiziskās personas maksātnespējas procesu saistītiem jautājumiem.

Papildus norādāms, ka parādniekam ne vēlāk kā 10 dienu laikā pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas ir jānodod administratoram savus naudas līdzekļus (Maksātnespējas likuma 139. panta 2. punkts). Parādnieks maksātnespējas procesā ir tiesīgs paturēt ienākumus savu uzturēšanas izdevumu segšanai (Maksātnespējas likuma 172. panta ceturta un piektā daļa), t. sk. komunālie maksājumi, kārtējie nodokļu un nodevu maksājumi, kā arī

⁸⁷ Civilprocesa likuma 156. pants.

⁸⁸ Civillikuma 1635. pants.

⁸⁹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2022. gada 26. janvāra vēstule Nr. 1-49n/2022/5.

uztur līdzekļu maksājumi u. tml.. Savukārt administrators iegūst tiesības rīkoties ar visu parādnieka mantu, kā arī ar parādnieka valdījumā vai turējumā esošo trešajām personām piederošo mantu (izņemot mantu, uz kuru nevar vērst piedziņu).

Tātad, uzsākot fiziskās personas maksātnespējas procesu, parādnieks visa procesa laikā turpina gūt ienākumus atbilstoši savām iespējām, novirzot līdzekļus kreditoru prasījumu segšanai, kā arī sedzot fiziskās personas maksātnespējas procesa izdevumus. Līdz ar to maksātnespējas procesa ietvaros parādnieka naudas līdzekļi netiek bloķēti vai arestēti.

Vienlaikus jāņem vērā, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa laikā parādniekam ir ierobežotas tiesības slēgt darījumus vai uzņemties jaunas parādsaistības, proti, parādnieks bez administratora piekrišanas nevar biežāk kā reizi mēnesī slēgt darījumus, kuru summa pārsniedz vienu minimālo mēnešalgu, kā arī uzņemties jaunas parādsaistības.

Vēršama uzmanība, ka maksātnespējas procesu fiziskā persona uzsāk labprātīgi, un tas ir paredzēts tikai labticīgām personām, kuras no savas gribas neatkarīgu iemeslu dēļ vairs nav spējīgas segt vai ilgtermiņā nespēs segt savas saistības pret kreditoriem.

Par saistību dzēšanu fiziskās personas maksātnespējas procesā⁹⁰

Iesniegumā norādīts ka 2008. gada 18. jūlijā starp Parādnieku un profesionālās izglītības centru tika noslēgts līgums (turpmāk šajā skaidrojumā – Līgums), kura noteikumi paredz segt ar apmācību rezidentūrā saistītos izdevumus, ja rezidents nepilda Līgumu.

Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2018. gada 30. augusta lēmumu (turpmāk šajā skaidrojumā – Tiesas Lēmums) apstiprināta saistību dzēšanas procedūras izbeigšana fiziskās personas maksātnespējas procesā, izbeigts maksātnespējas process, atbrīvojot no atlikušajām parādsaistībām. Tiesas Lēmuma rezolutīvajā daļā norādīts, ka kreditori, kuri līdz 2018. gada 30. augustam nav pieteikuši savu kreditoru statusu un prasījuma tiesības, zaudē kreditora statusu un savas prasījuma tiesības.

Līdz ar to lūgts sniegt viedokli, ja Parādnieks nav izpildījis Līguma noteikumos paredzēto pienākumu un nav atmaksājis ar apmācībām rezidentūrā saistītos izdevumus, vai šīs saistības ir uzskatāmas par dzēstām ar Tiesas Lēmumu un profesionālās izglītības centrs ir zaudējis savu kreditora statusu un prasījuma tiesības pret Parādnieku?

Atbilstoši Maksātnespējas likumā noteiktajam regulējumam, lai kreditors varētu pretendēt uz sava prasījuma apmierināšanu maksātnespējas procesa ietvaros, tam ir jāiesniedz kreditora prasījums, ievērojot Maksātnespējas likumā noteikto kārtību.⁹¹ Turklāt saskaņā ar kreditoru vienlīdzības principu⁹², kreditoriem tiek dotas vienādas iespējas piedalīties maksātnespējas procesā un saņemt savu prasījumu apmierinājumu saskaņā ar saistībām, kuras tie ir nodibinājuši ar parādnieku pirms maksātnespējas procesa uzsākšanas.⁹³

Kreditors Maksātnespējas likuma izpratnē ir persona, kurai ir prasījuma tiesības pret parādnieku⁹⁴, līdz ar to priekšnoteikums kreditora prasījuma iesniegšanai vienlaikus ietver nepieciešamību konstatēt, vai uz fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas brīdi ir

⁹⁰ Maksātnespējas kontroles dienesta 2022. gada 10. februāra vēstule Nr. 1-57n/2022/104.

⁹¹ Maksātnespējas likuma 73. pants.

⁹² Maksātnespējas likuma 6. panta 2. punkts.

⁹³ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2014. gada 8. aprīļa spriedums lietā Nr. SKC-117 un 2016. gada 31. marta spriedums lietā Nr. SKC-3.

⁹⁴ Maksātnespējas likuma 7. pants un 8. pants.

iestāties saistību izpildes termiņš. Savukārt tikai apstākļi, ka pirms fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas ir ticis noslēgts līgums, nenozīmē, ka par šādām saistībām ir pamats iesniegt kreditora prasījumu, jo tiesiskais pamats kreditora prasījuma iesniegšanai izriet no konkrētā līguma nosacījumiem un uz to attiecināmo tiesisko regulējumu.

No Iesnieguma izriet, ka pirms Parādnieka fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas tika noslēgts Līgums un Parādnieks nav izpildījis Līgumā paredzēto pienākumu atmaksāt ar apmācībām rezidentūrā saistītos izdevumus. Savukārt ar šo jomu saistītie normatīvie akti noteic, ka rezidentu apmācībai paredzētos finanšu līdzekļus administrē Veselības ministrija un tā pieņem lēmumu par rezidenta apmācībai izlietoto valsts budžeta līdzekļu atmaksu.⁹⁵ Tātad, konkrētajā gadījumā būtisks ir brīdis, kad kompetentā iestāde ir pieņēmusi lēmumu, ar kuru Parādniekam ir uzlikts pienākums atmaksāt rezidenta apmācībai izlietos valsts budžeta līdzekļus. Attiecīgi, ja kompetentā iestāde šādu lēmumu ir pieņēmusi pēc Parādnieka fiziskās personas maksātnespējas procesa izbeigšanas, tad šādas saistības nav uzskatāmas par dzēstām ar Tiesas Lēmumu, jo prasījuma tiesības ir radušās pēc maksātnespējas procesa izbeigšanas.

Papildus norādāms, ka lēmumu par parādnieka atbrīvošanu no atlikušajām saistībām, kas norādītas fiziskās personas saistību dzēšanas plānā, pieņem tiesa, pabeidzot saistību dzēšanas procedūru.⁹⁶ Tas nozīmē, ka priekšnoteikums saistību dzēšanas procedūras izbeigšanai un nesegto saistību dzēšanai jeb parādnieka atbrīvošanai no nesegtajām saistībām ir saistību dzēšanas plāna izpilde.⁹⁷

Par fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma formu⁹⁸

Iesniegumā lūgts izskaidrot, vai pastāv noteikta forma fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanai tiesā, vai ir arī citi veidi kā iesniegt tiesā minēto pieteikumu.

Maksātnespējas procesa pieteikums tiesai par fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanu ir jā sagatavo rakstveida formā un tajā ir jānorāda Civilprocesa likuma 363.²³ pantā noteiktā informācija. Tātad, šādu pieteikumu var sagatavot brīvā rakstveida formā, iekļaujot iepriekš minētajā Civilprocesa likuma pantā norādīto informāciju. Vēršama uzmanība, ka normatīvajos aktos nav noteikta šāda pieteikuma veidlapa vai paraugs.

Attiecībā par fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanu tiesā informējam, ka pieteikumu var iesniegt klātienē papīra formā vai tiešsaistes sistēmā.⁹⁹ Dokumentu iesniegšana tiesai tiešsaistes sistēmā būtiski atvieglo un paātrina saziņu ar tiesu un šī risinājuma pamācība atrodama Tiesu administrācijas tīmekļa vietnē, sadaļā "Iesniegumi tiesai", izmantojot turpmāk norādīto saiti: <https://www.ta.gov.lv/lv/pakalpojumi/iesniegumi-tiesai>.

Savukārt ar detalizētāku informāciju par fiziskās personas maksātnespējas procesu ir iespējams iepazīties Maksātnespējas kontroles dienesta tīmekļa vietnē, izmantojot turpmāk norādīto saiti: <https://www.mkd.gov.lv/lv/fiziskas-personas-maksatnespejas-process>.

⁹⁵ Ministru kabineta 2011. gada 30. augusta noteikumu Nr. 685 "Rezidentūras uzņemšanas, sadales un rezidentūras finansēšanas kārtība" 41. punkts.

⁹⁶ Maksātnespējas likuma 164. panta trešā daļa.

⁹⁷ Latvijas Republikas Senāta Civillietu departamenta 2018. gada 29. novembra lēmuma lietā Nr. SPC-10/2018, C30403215 6.1. punkts.

⁹⁸ Maksātnespējas kontroles dienesta 2022. gada 24. februāra vēstule Nr. 1-49n/2022/13.

⁹⁹ Civilprocesa likuma 363.²⁴ panta pirmā daļa.

Vienlaikus norādāms, ka gadījumā, ja pēc iepazīšanās ar visu pieejamo informāciju tomēr ir nepieciešama palīdzība maksātnespējas procesa pieteikuma sastādīšanā, aicinām vērsties pēc palīdzības pie kvalificēta jurista vai zvērināta advokāta, vai arī Juridiskās palīdzības administrācijā.

Par fiziskās personas ienākumiem, kuri novirzāmi kreditoru prasījumu segšanai¹⁰⁰

Iesniegumā lūgts sniegt viedokli, vai fiziskās personas maksātnespējas procesā no bezdarbnieku pabalsta ir novirzāmi naudas līdzekļi kreditoru prasījumu segšanai.

Kreditori nevar vērst piedziņu uz atsevišķu ienākumu kategorijām, tajā skaitā valsts sociālajiem pabalstiem un sociālās palīdzības pabalstiem (Civilprocesa likuma 596. pants), un attiecīgi šie ienākumi nav novirzāmi kreditoru prasījumu segšanai arī fiziskās personas maksātnespējas procesa ietvaros (Maksātnespējas likuma 92. panta trešā daļa un 134. panta otrās daļas 2. punkts). Vienlaikus pieļaujama piedziņas vēršana uz valsts sociālās apdrošināšanas pabalstiem un citām ienākumu kategorijām, tas ir, ienākumiem, ko persona saņem sakarā ar iepriekš veiktām iemaksām, kas novirzītas sociālajai apdrošināšanai (Civilprocesa likuma 595. panta otrā daļa).

Bezdarbnieka pabalsts ir valsts sociālās apdrošināšanas pabalsts, līdz ar to uz bezdarbnieka pabalstu ir vēršama piedziņa (likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 4. panta 2. punkts un likuma "Par apdrošināšanu bezdarba gadījumam" 1. pants un 2. panta 2. punkts). Tas savukārt nozīmē, ka arī fiziskās personas maksātnespējas procesa ietvaros parādniekam jānovirza daļa no bezdarbnieka pabalsta kreditoru prasījumu segšanai.

Vienlaikus Maksātnespējas likums un Civilprocesa likuma 596. pants aizsargā parādnieka ienākumus, kas saņemti atļaušanas pabalsta veidā.

Norādāms, ka informācija par fiziskās personas maksātnespējas procesu atbilstoši Maksātnespējas likuma regulējumam ir atrodama Maksātnespējas kontroles dienesta tīmekļa vietnē, sadaļā "Fiziskās personas maksātnespējas process", kur sniegtas atbildes uz galvenajiem ar fiziskās personas maksātnespējas procesu saistītiem jautājumiem.

Par fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanu tiesai¹⁰¹

Iesniegumā lūgts sniegt skaidrojumu, kā iesniegt tiesā maksātnespējas procesa pieteikumu personai, kura atrodas ieslodzījuma vietā.

Maksātnespējas likuma 133. panta otrā daļa noteic, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu iesniedz tiesai Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.²⁴ panta pirmo daļu, maksātnespējas procesa pieteikumu tiesa pieņem no parādnieka, viņa aizbildņa vai aizgādņa. Maksātnespējas procesa pieteikumu iesniedz klātienē papīra formā vai tiešsaistes sistēmā.¹⁰²

Iesniedzot pieteikumu tiešsaistes sistēmā, tas jāiesniedz parakstīts ar drošu elektronisko parakstu, lai tādējādi nodrošinātu visaugstāko identitātes pārbaudi, kas ir īpaši būtiski pieteikuma

¹⁰⁰ Maksātnespējas kontroles dienesta 2022. gada 29. aprīļa vēstule Nr. 1-49n/2022/26.

¹⁰¹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2022. gada 17. maija vēstule Nr. 1-49n/2022/30.

¹⁰² Saskaņā ar grozījumiem Civilprocesa likumā, kas stājas spēkā 2021. gada 1. decembrī.

iesniegšanas seku kontekstā. Pieteikuma iesniegšana, izmantojot elektroniskā pasta pakalpojumus, nav paredzēta.¹⁰³

Vienlaikus jāuzsver, ka pieteikuma iesniegšana papīra formā, to neveicot klātienē, vēl aizvien veido riska faktoros par identitātes neatbilstību, tamdēļ šāda iespēja (iespēja iesniegt, izmantojot pasta komersanta pakalpojumus) netiek paredzēta.¹⁰⁴

Papildus norādāms, ka persona var vērsties tiesā ar pieteikumu par maksātnespējas procesa uzsākšanu, ja pastāv Maksātnespējas likumā paredzētie priekšnoteikumi un nepastāv ierobežojumi maksātnespējas procesa ierosināšanai. Vienlaikus jāņem vērā, ka personai, kura atrodas ieslodzījuma vietā, objektīvi varētu pastāvēt šķēršļi maksātnespējas procesa realizēšanai, piemēram, saistību dzēšanas plāna izpildei ir nepieciešami pastāvīgi ienākumi, lai varētu izpildīt plānā noteiktās saistības, bet ne visās ieslodzījuma vietās personai var būt iespēja strādāt un gūt ienākumus, kā arī risināms ir jautājums par komunikāciju ar maksātnespējas procesa administratoru utt.

Nespējot izpildīt Maksātnespējas likumā noteiktās prasības, saistības var netikt dzēstas. Jebkurā gadījumā Maksātnespējas likumā iekļautā pamatnostādne ir tāda, ka fiziskās personas maksātnespējas process ir piemērojams godprātīgam parādniekam, līdz ar to, izskatot fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu, nozīme varētu būt arī tam, kādas ir personas iespējas praktiski izpildīt likumā paredzētos pienākumus ierobežotas brīvības apstākļos.

Par nekustamo īpašumu fiziskās personas maksātnespējas procesā¹⁰⁵

Iesniegumā lūgts sniegt skaidrojumu, kas fiziskās personas maksātnespējas gadījumā notiek ar dzīvokli, kurš ir hipotekārajā kredītā ņemts un kas notiek ar dzīvokli, kurš ir mantojumā iegūts.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma regulējumam¹⁰⁶ pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas un bankrota procedūras uzsākšanas administrators apzina parādnieka mantu un saistības un organizē parādnieka mantas pārdošanu un administratoram ir tiesības atsavināt parādnieka mantu.¹⁰⁷

Tas nozīmē, ka administrators maksātnespējas procesa laikā ir tiesīgs pārdot parādniekam piederošu nekustamo īpašumu, neatkarīgi no tā vai tā iegādei ir ņemts hipotekārais kredīts, vai tas ir iegūts mantojumā.

Tai pat laikā norādāms, ka Maksātnespējas likums¹⁰⁸ paredz iespēju nodrošinātajam kreditoram un parādniekam noslēgt vienošanos par to, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa laikā netiek pārdots parādniekam piederošais mājoklis, kas ir iekļāts par labu nodrošinātajam kreditoram. Šādā gadījumā fiziskās personas maksātnespējas procesa laikā nodrošinātajam kreditoram tiek veikts maksājums, kas nepārsniedz summu, kura būtu maksājama parādniekam, irējot par nodrošinājumu kalpojošo parādnieka mantu fiziskās personas maksātnespējas procesa laikā.¹⁰⁹ Turklāt ja parādniekam pēc bankrota procedūras pabeigšanas tiek piemērota saistību dzēšanas procedūra, tad šāda vienošanās paliek spēkā un nodrošinātais kreditors

¹⁰³ 2021. gada 24. novembra likumprojekta "Grozījumi Cīvilprocesa likumā" anotācija.

¹⁰⁴ Turpat.

¹⁰⁵ Maksātnespējas kontroles dienesta 2022. gada 27. maija vēstule Nr. 1-49n/2022/31.

¹⁰⁶ Maksātnespējas likuma 137. panta 3. un 10. punkts.

¹⁰⁷ Maksātnespējas likuma 138. panta 1. punkts.

¹⁰⁸ Maksātnespējas likuma 148. panta pirmā daļa.

¹⁰⁹ Maksātnespējas likuma 148. panta otrā daļa.

saistību dzēšanas procedūras laikā saņem maksājumus, kas nav lielāki par summu, kura būtu maksājama parādniekam, irējot par nodrošinājumu kalpojošo parādnieka mantu fiziskās personas maksātnespējas procesa laikā.¹¹⁰

Vienlaikus jāņem vērā, ja nodrošinātais kreditors un parādnieks ir noslēdzis vienošanos saglabāt mājokli, kas apgrūtināts ar ķīlu, un šī vienošanās ir samērojama ar pārējo kreditoru interesēm, tas tiek norādīts parādnieka mantas pārdošanas plānā. Tātad likumdevējs ir paredzējis nepieciešamību izvērtēt, vai minētā vienošanās ir samērojama ar pārējo kreditoru interesēm, tas ir, vai tā nesamērīgi neaizskar nenodrošināto kreditoru intereses. Līdz ar to šāds izvērtējums ir pakļauts administratora ekskluzīvajai kompetencei.

Savukārt, ja attiecīgā vienošanās ir noslēgta un administrators ir atzinis, ka tā nesamērīgi neaizskar nenodrošināto kreditoru intereses, tad parādniekam ir jāpilda Maksātnespējas likumā noteiktie nosacījumi, jo nodrošinātais kreditors ir tiesīgs atkāpties no noslēgtās vienošanās un lūgt par nodrošinājumu kalpojošās parādnieka mantas pārdošanu, ja parādnieks neveic vienošanās nosacījumus paredzētos maksājumus.¹¹¹

Tāpat jāvērs uzmanība, ka Maksātnespējas likuma regulējums paredz¹¹², ja ar parādnieku kopā mājoklī, kura kadastrālā vērtība nepārsniedz 142 287 *euro*, dzīvo tā apgādībā esošas personas un šis mājoklis ar parādnieku kopā dzīvojošajām un tā apgādībā esošajām personām ir deklarētā dzīvesvieta, šāda mājokļa pārdošanu izsolē ir iespējams atlikt uz laiku līdz vienam gadam no fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas, lai parādnieks sameklētu citu mājokli. Šāda iespēja paredzama fiziskās personas mantas pārdošanas plānā.

Tātad fiziskai personai, kurai ir pasludināts maksātnespējas process, ir piešķirta īpaša tiesība – lūgt atlikt tās mājokļa pārdošanu līdz vienam gadam no maksātnespējas procesa pasludināšanas, ja pastāv iepriekš norādītie kritēriji. Proti, likumdevējs ir paredzējis izņēmuma gadījumu, kas skar tikai parādnieka vienīgā mājokļa pārdošanu, lai nesamērīgi neciestu mazāk aizsargātā sabiedrības grupa (bērni, invalīdi u.c.). Turklāt minētais izņēmums Maksātnespējas likumā paredzēts kā iespēja, kura ir jāizmanto pašam parādniekam, vērsoties pie administratora ar attiecīgu lūgumu. Savukārt priekšrocību izlemt jautājumu par mājokļa pārdošanas izsolē atlikšanu līdz vienam gadam likumdevējs ir paredzējis tikai administratoram.¹¹³

Ņemot vērā iepriekš minēto norādāms, ka personai, kura apsver iespēju iesniegt tiesā pieteikumu par fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanu, ir jāreķinās, ka tai piederošais nekustamais īpašums maksātnespējas procesa laikā tiks pārdots, lai no iegūtajiem līdzekļiem apmierinātu kreditoru prasījumus, ja vien netiek panākta vienošanās ar nodrošināto kreditoru, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa laikā netiek pārdots parādniekam piederošais mājoklis, kas ir iekļāts par labu nodrošinātajam kreditoram.

¹¹⁰Maksātnespējas likuma 148. panta ceturtdā daļa.

¹¹¹ Maksātnespējas likuma 148. panta piektā daļa.

¹¹² Maksātnespējas likuma 148. panta sestā daļa.

¹¹³ Sk. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2013. gada 10. oktobra lēmums Lietā Nr. C0417113 (Nr. PAC-2094/2013); Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2013. gada 9. decembra lēmums Lietā Nr. C28406913 (Nr. CA-4187-13/7); Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2014. gada 21. janvāra lēmums Lietā Nr. C04341613 (Nr. PAC-0815/2014); Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2015. gada 21. aprīļa lēmums Lietā Nr. C06059414 (Nr. PAC-1029/2015); Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2015. gada 12. maija lēmums Lietā Nr. C29402215 (Nr. CA-1855-15/15).

Par fiziskās personas saistību dzēšanas plāna grozījumiem¹¹⁴

Iesniegumā lūgts sniegt skaidrojumu par to, vai sakarā ar valstī noteiktās minimālās mēnešalgas palielināšanos, jāstāda saistību dzēšanas plāna grozījumi.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 160. panta 2. punktam parādniekam ir pienākums saistību dzēšanas procedūras laikā gūt ienākumus atbilstoši savām spējām, lai pilnīgāk apmierinātu kreditoru prasījumus.

Ienākumu gūšanas faktors, kā arī parādnieka vēlme pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus un darīt visu no sevis atkarīgo, lai gūtu ienākumus, no kuriem varētu veikt maksājumus kreditoriem, ir noteicošais fiziskās personas maksātnespējas procesa sekmīgā norisē. Tas nozīmē, ka parādniekam ir jābūt godprātīgam.¹¹⁵

Vienlaikus saistību dzēšanas procedūras laikā parādniekam ir tiesības paturēt līdz divām trešdaļām no saviem ienākumiem, lai segtu savas uzturēšanas izmaksas.¹¹⁶

Ja fiziskās personas saistību dzēšanas plāna izpildes laikā mainās parādnieka ienākumi, viņam ir pienākums sagatavot fiziskās personas saistību dzēšanas plāna grozījumus, mainot šā plāna termiņu un tā ietvaros sedzamo saistību apmēru šī paša likuma 155. pantā paredzētajā veidā.¹¹⁷ Parādnieks saīsina fiziskās personas saistību dzēšanas plāna izpildes termiņu un palielina sedzamo saistību apmēru, ja parādnieka ienākumi acīmredzami palielinās tādā apmērā, ka viņš spēs segt lielāku daļu no savām saistībām.

Jēdziens "ienākumu acīmredzama palielināšanās" ir skaidrots tiesu praksē, proti, ja ienākumu palielināšanās, tostarp minimālās darba algas likmes paaugstināšanās dēļ, vai samazināšanās nav tik nozīmīga, lai būtiski ietekmētu parādsaistību apmēru, ko fiziskā persona spējīga segt maksātnespējas procesā, un attiecīgi – saistību dzēšanas termiņu, tad grozījumi saistību dzēšanas plānā nav jāveic.¹¹⁸

Atzīmējams, ja parādnieka ienākumi nav palielinājušies tādā apmērā, kas ietekmē saistību dzēšanas plāna izpildes termiņu, un tāpēc nav jāveic grozījumi šajā plānā, parādniekam ir pienākums palielināt kreditoriem novirzāmo naudas līdzekļu apmēru. Tāpat parādniekam atbilstoši Maksātnespējas likuma 6. panta 7. punktā noteiktajam atklātības principam ir pienākums paziņot kreditoriem, administratoram, kā arī tiesai par ienākumu palielināšanos.

Ja parādniekam tomēr ir šaubas, vai ir veicami saistību dzēšanas plāna grozījumi sakarā ar minimālās algas palielināšanos, aicinām vērsties pie konkrētajā fiziskās personas maksātnespējas procesā ieceltā administratora. Tāpat parādniekam ir tiesības lūgt administratoram juridisko palīdzību saistībā ar fiziskās personas maksātnespējas procesu, ja nepieciešams, izstrādāt arī fiziskās personas saistību dzēšanas plāna grozījumus.¹¹⁹ Vienlaikus jāņem vērā, ka par administratora sniegto juridisko palīdzību parādniekam saistību dzēšanas procedūrā administrators

¹¹⁴ Maksātnespējas kontroles dienesta 2022. gada 27. jūnija vēstule Nr. 1-49n/2022/36.

¹¹⁵ Sk. Augstākās tiesas Senāta 2017. gada 28. septembra lēmuma lietā Nr. SPC-19/2017 8.3. punktu, 2018. gada 29. novembra lēmuma lietā Nr. SPC-10/2018 6.5. punktu, 2019. gada 24. janvāra lēmuma lietā Nr. SPC-7/2019 9.4. punktu.

¹¹⁶ Maksātnespējas likuma 161. panta 1. punkts.

¹¹⁷ Maksātnespējas likuma 162. panta pirmā daļa.

¹¹⁸ Latvijas Republikas Senāta Civillietu departamenta 2021. gada 21. decembra lēmums Lietā Nr. SPC- 18/2021, C- 20288716.

¹¹⁹ Maksātnespējas likuma 161. panta 3. punkts.

saņem atlīdzību, kas nepārsniedz samaksu par valstī nodrošinātās juridiskās palīdzības – juridiskās konsultācijas – sniegšanu.¹²⁰

Vēršama uzmanība, ka tikai tiesas kompetencē ietilpst izvērtēt fiziskās personas saistību dzēšanas plāna izpildi atbilstoši Maksātnespējas likuma prasībām.

¹²⁰ Maksātnespējas likuma 171. panta trešā daļa.

5. PARĀDNIIEKA MANTA MAKSĀTNESPĒJAS PROCESĀ

Par uzkrātā papildpensijas kapitāla novirzīšanu kreditoru prasījumu segšanai¹²¹

Iesniegumā lūgts sniegt viedokli par administratora iespējamo rīcību, ja fiziskās personas maksātnespējas procesā tiek konstatēts, ka līdz maksātnespējas procesa pasludināšanai parādnieks regulāri ir veicis maksājumus kredītiestādei pensijas kapitāla 3. līmenī. Proti, vai administratoram ir tiesības un/vai pienākums pieprasīt kredītiestādei atmaksāt parādnieka veiktos uzkrājumus kreditoru prasījumu segšanai?

Saskaņā ar Privāto pensiju fondu likuma 3. panta pirmo daļu pensiju fonds saskaņā ar šo likumu un pensiju plāniem uzkrāj un iegulda pensiju plānu dalībnieku pašu veiktās un viņu labā veiktās naudas līdzekļu iemaksas, lai nodrošinātu viņiem papildpensiju.

Attiecīgi papildpensija ir saskaņā ar noteikto iemaksu plānu uzkrātais papildpensijas kapitāls (naudas līdzekļi) vai papildpensijas saņēmējam noteiktie maksājumi vai pakalpojumi. Tā kā papildpensijas kapitāls ir parādnieka uzkrātie naudas līdzekļi, nevis regulārie ienākumi, tad papildpensijas kapitāls ir atzīstams par parādnieka mantu saskaņā ar Maksātnespējas likuma 92. panta pirmās daļas 1. punktu. Vienlaikus Maksātnespējas likuma 92. panta trešā daļa noteic, ka parādnieka mantas sarakstā, uz kuru vēršami kreditoru prasījumi, nav iekļaujama manta, uz kuru saskaņā ar normatīvajiem aktiem nevar vērst piedziņu.

Maksātnespējas likuma 128. panta ceturrtā daļa paredz, ka bankrota procedūras ietvaros tiek realizēta visa parādnieka manta, un no tās realizācijas iegūtie līdzekļi novirzīti kreditoru prasījumu apmierināšanai, izņemot Civilprocesa likuma 1. pielikumā noteikto mantu un 596. pantā minētās summas. Savukārt Civilprocesa likuma 596. pantā ir noteiktas summas, uz kurām nevar vērst piedziņu.

Civilprocesa likuma 596. pants ir imperatīva tiesību norma, kas paredz izsmeļošu uzskaitījumu pabalstiem un kompensācijām, uz kurām nevar vērst piedziņu. Šo pabalstu un kompensāciju veidi, piešķiršanas kārtība, apmēri noteikti speciālajos likumos un Ministru kabineta noteikumos.¹²²

Attiecīgi atbilstoši Privāto pensiju fondu likumam, likumdevējs ir paredzējis aizliegumu vērst piedziņu uz papildpensijas kapitālu. Proti, Privāto pensiju fondu likuma 18. panta piektā daļa noteic, ka individuālajā kontā uzkrātais papildpensijas kapitāls nekādā gadījumā nevar kļūt par līdzekļu pārvaldītāja, līdzekļu turētāja vai darba devēja īpašumu. Piedziņu uz papildpensijas kapitālu drīkst vērst tikai tad, ja ar tiesas spriedumu atzīts, ka pensiju plāna dalībnieks ir nodarījis zaudējumus trešajām personām, izdarot noziedzīgu nodarījumu.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, lai vērstu piedziņu uz papildpensijas kapitālu kā uz parādnieka mantu, nepieciešams izpildīties iepriekš minētajam kritērijam - ar tiesas spriedumu atzīts, ka pensiju plāna dalībnieks ir nodarījis zaudējumus trešajām personām, izdarot noziedzīgu nodarījumu.

Ņemot vērā iepriekš minēto Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā uzkrāto papildpensijas kapitālu nevar novirzīt kreditoru prasījumu segšanai bankrota procedūras laikā.

¹²¹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2022. gada 3. februāra vēstule Nr. 1-49n/2022/8.

¹²² Autoru kolektīvs prof. K. Torgāna zinātniskajā redakcijā. Civilprocesa likuma komentāri. III daļa (61. -86. nodaļa). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014., 415. lpp.

Līdz ar to arī administratoram nav tiesiska pamata pieprasīt kredītiestādei atmaksāt parādnieka uzkrāto papildpensijas kapitālu.

Par parādniekam piederoša šaujamoča atsavināšanu fiziskās personas maksātnespējas procesā, ja ir anulēta ieroča atļauja¹²³

Iesniegumā norādīts, ka ar Zemgales rajona tiesas 2022. gada 19. janvāra spriedumu pasludināts /Persona A/ (turpmāk šajā skaidrojumā – Parādnieks) maksātnespējas process un ir iecelts Administrators.

Maksātnespējas procesa ietvaros noskaidrots, ka Parādniekam pieder šaujamočis – bise, bet ieroča atļauja viņam ir anulēta 2021. gada 8. decembrī. Minētais šaujamočis tika izņemts un šobrīd atrodas Valsts policijas Zemgales reģionālās pārvaldes Kārtības policijas pārvaldes Atļauju sistēmas grupā.

Lūgts sniegt skaidrojumu, vai Maksātnespējas likumā noteiktajā kārtībā administrators ir tiesīgs realizēt Parādniekam piederošo šaujamočus, ja pirms fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas šaujamočis izslēgts no privāttiesiskās apgrozības un likumā noteiktajā kārtībā ir izņemts.

Pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas un bankrota procedūras uzsākšanas administrators sagatavo parādnieka mantas pārdošanas plānu un organizē parādnieka mantas pārdošanu (Maksātnespējas likuma 137. panta 8. un 10. punkts). Bankrota procedūras ietvaros tiek realizēta visa parādnieka manta, un no tās realizācijas iegūtie līdzekļi novirzīti kreditoru prasījumu apmierināšanai, izņemot Civilprocesa likuma 1. pielikumā noteikto mantu un 596. pantā minētās summas. Papildus tam parādnieka mantas pārdošana administratoram jāuzsāk ne agrāk kā divus mēnešus pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas.

Savukārt, ja Parādnieka mantas sastāvā ietilpst šaujamočis, tad administratoram tā realizēšana jāveic atbilstoši Ieroču aprites likumam, kas nosaka ieroču apriti un tās ierobežojumus Latvijas Republikā.

Ja pieņemts lēmums par ieroča atļaujas anulēšanu un šis lēmums stājies spēkā, tad ieroci, munīciju, šaujampulveri un šaujamoča maināmās būtiskās sastāvdaļas piecu darbdienu laikā pēc attiecīgā paziņojuma saņemšanas nodod glabāšanai Valsts policijai ne ilgāk par 60 dienām (Ieroču aprites likuma 26. panta pirmā daļa un 91. panta pirmā daļa).

Savukārt pēc 60 dienām, kad ir notecējis nodoto vai izņemto šaujamoču glabāšanas termiņš Valsts policijā, ieročus, munīciju un to sastāvdaļas Valsts policija nodod realizēšanai ieroču komersantam, kas saņēmis licenci šaujamoču realizēšanai, vai, pamatojoties uz attiecīgu iesniegumu, pārreģistrē citai iesniegumā norādītajai personai, kura saņēmusi ieroča iegādāšanās atļauju, vai nodod ieroču komersantam dezaktivēšanai, vai glabā saskaņā ar Valsts policijas sniegto maksas pakalpojumu cenrādi, vai pieņem lēmumu par to iznīcināšanu. Ieroču komersantam pēc Valsts policijas nodotā šaujamoča realizēšanas ir pienākums izmaksāt atlīdzību to īpašniekam (Ieroču aprites likuma 91. panta septītā un astotā daļa).

Vienlaikus Ieroču aprites likuma 38. panta pirmā daļa paredz, ka fiziskajai personai ir tiesības realizēt savā īpašumā esošo rūpnieciski ražoto paš aizsardzības, medību vai sporta šaujamoča munīciju citām fiziskajām personām, kurām ir attiecīgo šaujamoču glabāšanas atļauja vai nēsāšanas atļauja, ja šādi realizēšanai nav komerciāla rakstura.

¹²³ Maksātnespējas kontroles dienesta 2022. gada 9. februāra vēstule Nr. 1-57n/2022/95.

No minētā secināms, ka ar šaujamočā nodošanu glabāšanai Valsts policijā, fiziskā persona nezaudē īpašumtiesības uz sev piederošu mantu. Attiecīgi šajā gadījumā šaujamočis netiek izslēgts no privāttiesiskās apgrozības.

No iepriekš minētajām tiesību normām izriet, ka Iesniegumā norādītajā situācijā administratoram šaujamočā pārdošanā jāīstojas atbilstoši Ieroču aprites likumā noteiktajai ieroču realizēšanas kārtībai.

6. PĀRROBEŽU MAKSĀTNESPĒJAS PROCESS

Par maksātnespējas procesa dokumentu tulkošanu svešvalodā¹²⁴

Iesniegumā norādīts, ka ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2020. gada 24. marta spriedumu pasludināts /Persona A/ (turpmāk šajā skaidrojumā – Parādnieks) fiziskās personas maksātnespējas process un ir iecelta Administratore. Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesa noteikusi, ka tiek uzsākta Regulas (ES) 2015/848 3. panta 1. punktā noteiktā maksātnespējas procedūra.

Iesniegumā, norādot uz faktisko apstākļu izklāstu, lūgts sniegt skaidrojumu par šādiem jautājumiem:

1) vai Vācijas nodokļu pārvaldes pieprasījums tulkot visus tai nosūtītos maksātnespējas procesa dokumentus būtu uzskatāms par pamatotu?

2) ja tulkojums būtu jāveic, vai tas attiektos uz pilnībā visiem kreditoriem nosūtamajiem dokumentu veidiem, vai arī tikai uz atsevišķām to grupām?

3) ja tulkojums būtu jāveic, vai administratore šādus izdevumus būtu tiesīga iekļaut maksātnespējas procesa izdevumos (lūgts precīzi norādīt Maksātnespējas likuma 172. panta otrās daļas konkrēto apakšpunktu)?

4) ja tulkojums būtu jāveic, kāds būtu šo izdevumu finansēšanas avots? Jāņem vērā, ka konkrētajā gadījumā Vācijas nodokļu pārvalde ir nodrošinātais kreditors, tomēr ir arī citi Vācijas un Polijas kreditori, kuri ir nenodrošinātie kreditori.

5) vai Vācijas nodokļu pārvaldes piestādīts rēķins par tulkošanas pakalpojumiem būtu iekļaujams maksātnespējas procesa izdevumos un sedzams maksātnespējas procesa ietvaros?

Attiecībā uz Iesnieguma 1. un 2. jautājumu norādāms turpmākais.

Saskaņā ar Regulas (ES) 2015/848 20. panta pirmo daļu nolēmumam, ar ko sāk galveno maksātnespējas procedūru, bez turpmākām formalitātēm ir tādas pašas sekas visās citās dalībvalstīs kā procedūras sākšanas valstī. Attiecīgi, Latvijas tiesas lēmumam, ar kuru nolemts uzsākt fiziskās personas maksātnespējas procesu, ir juridisks spēks jebkurā Eiropas Savienības dalībvalstī, konkrētajā gadījumā arī Vācijā, kura ir Eiropas Savienības dalībvalsts.

Regulas (ES) 2015/848 7. panta 1. punkts noteic, ja vien Regulā nav noteikts citādi, uz maksātnespējas procedūru un tās sekām attiecas tās dalībvalsts tiesības, kuras teritorijā šāda procedūra ir uzsākta ("procedūras sākšanas valsts"). Respektīvi, Regulā (ES) 2015/848 nav noteikts vai un kādā kārtībā jānodrošina dokumentu tulkojums un kurš sedz tulkošanas izmaksas, līdz ar to konkrētajā gadījumā tiek piemēroti Latvijas Republikā spēkā esošie normatīvie akti.

Valsts valodas likuma 3. panta pirmā daļa noteic, ka Latvijas Republikā valsts valoda ir latviešu valoda un atbilstoši šā likuma 8. panta pirmajai daļai valsts un pašvaldību iestādēs, tiesās un tiesu sistēmai piederīgās iestādēs, valsts un pašvaldību uzņēmumos, kā arī uzņēmēj sabiedrībās, kurās lielākā kapitāla daļa pieder valstij vai pašvaldībai, lietvedībā un dokumentos lietojama valsts valoda.¹²⁵ Maksātnespējas likumā nav noteikta atruna, ka administratoram pārrobežu

¹²⁴ Maksātnespējas kontroles dienesta 2022. gada 21. janvāra vēstule Nr. 1-57n/2022/57.

¹²⁵ Valsts iestāde plašākā nozīmē kā publisko personu kopums aptver arī administratorus, kas kā valsts amatpersonas ir ar publisko varu apveltīti tiesību subjekti, kuriem valsts ar tiesību normām nodevusi konkrētu valsts funkciju izpildi – maksātnespējas procesa administrēšanu. Sk. Danovskis E., Briede J. Publisko tiesību subjektu civiltiesiskais

maksātnespējas procesā jānodrošina viņa sagatavoto dokumentu tulkojums. Attiecīgi arī administratoriem ir saistošas Valsts valodas likuma noteiktās prasības par valsts valodas lietojumu un viņiem nav pienākums nodrošināt maksātnespējas procesa ietvaros sagatavotā dokumenta tulkojumu.

Līdz ar to no Latvijas un Eiropas Savienības normatīvajiem aktiem izriet, ka administratoram nav pienākums nodrošināt maksātnespējas procesa ietvaros sagatavoto dokumentu tulkojumu.

Vienlaikus jāvērs uzmanība, ka, lai nodrošinātu efektīvu maksātnespējas procedūru pārvaldību Regulas noteikumus caurvij pamatprincips, kas paredz maksātnespējas procesā iesaistīto personu sadarbību. Līdz ar to minētais jautājums iespēju robežās būtu risināms savstarpējas sadarbības ceļā ar attiecīgo kreditoru.

Jāatzīmē, ka, ja pārrobežu maksātnespējas procesā ir iesaistīti kreditori no citām dalībvalstīm, tad administratoram ir arī attiecībā uz šiem kreditoriem jānodrošina kreditoru vienlīdzības principa ievērošana. Proti, uz vairākumu no dokumentiem, kuri tiek sastādīti maksātnespējas procesa laikā, kreditors var reaģēt, ievērojot Maksātnespējas likumā noteiktos termiņus, kas ir salīdzinoši īsi. Eiropas Komisija ir apstiprinājusi vairākas standarta paziņojuma veidlapas¹²⁶, kas atvieglo Regulas (ES) 2015/848 piemērošanu un administratoru un citu dalībvalstu kreditoru saziņu. Proti, minēto veidlapu virsraksti ir norādīti visu Eiropas Savienības dalībvalstu oficiālajās valodās, kā arī visas dalībvalsts izmanto vienoto veidlapas struktūru, lai tādējādi informācijas aprīte starp administratoru un kreditoriem noritētu pēc iespējas raitāk. Ievērojot līdzīgu pieeju, būtu ieteicams, ka administratori, sūtot dokumentus ārvalstu kreditoriem, pievienotu īsu aprakstu par dokumenta saturu un iebildumu sniegšanas termiņu kādā no izplatītākajām oficiālajām Eiropas Savienības dalībvalstu valodām. Tādējādi tiktu veicināta arī ārvalstu kreditoru aktīvāka iesaiste maksātnespējas procesu norisē. Tāpat būtu lietderīgi ārvalstu kreditoriem jau sākotnēji norādīt kādas izmaksas attiecas uz fiziskās personas maksātnespējas procesu.

Attiecībā uz Iesnieguma 4. un 5. jautājumu norādāms turpmākais.

Maksātnespējas likuma 172. pantā ir reglamentēts, kas ir fiziskās personas maksātnespējas procesa izmaksas, kas parādniekam rodas pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas, to iedalījums (tiešās un netiešās izmaksas), izsmeļošs uzskaitījums, kā arī to segšanas kārtība.¹²⁷

Turklāt atbilstoši Maksātnespējas likuma 5. panta pirmajai daļai fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķis paredz pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātspēju.

Ievērojot fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķi un izmaksu uzskaitījumu var secināt, ka izdevumus par maksātnespējas procesā sagatavoto dokumentu tulkošanu nav tiesiska pamata iekļaut fiziskās personas maksātnespējas procesa tiešajām izmaksām, jo tiešo izmaksu segšanas avots ir parādnieka mantas pārdošanas rezultātā iegūtie līdzekļi, kā rezultātā nepamatoti

statuss. Pieejams: http://www.tzpi.lv/files/2014/09/Danovskis_Briede_Publisko_tiesibu_subjektu_civiltiesiskais_statuss.pdf

¹²⁶ Komisijas 2017. gada 12. jūnija īstenošanas regula (ES) 2017/1105, ar ko izveido Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) 2015/848 par maksātnespējas procedūrām minētās veidlapas. Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017R1105&from=SV>.

¹²⁷ Atbilstoši Regulas (ES) 2015/848 7. pantam jautājumus, kurš sedz maksātnespējas procedūrā radušās izmaksas un izdevumus, nosaka procedūras sākšanas valsts tiesības.

var tikt skartas kreditoru kopuma intereses¹²⁸ Turklāt tiešo izmaksu uzskaitījums aptver tikai tādas izmaksas, kas ir saistītas ar fiziskās personas maksātnespējas procesa nodrošināšanu, atsavinot parādnieka mantu.

Tai pat laikā arī fiziskās personas maksātnespējas procesa netiešās izmaksas likumdevējs ir pietiekami konkretizējis norādot, ka to segšanas avots ir parādnieka līdzekļi, ko viņš ir tiesīgs paturēt sev uzturēšanas izmaksu segšanai. Līdz ar to izdevumi par maksātnespējas procesā sagatavoto dokumentu tulkošanu tieši neiekļaujas arī netiešo izmaksu uzskaitījumā.

Tomēr Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā jautājums par izdevumu segšanu par maksātnespējas procesa laikā sagatavoto dokumentu tulkošanu būtu jāvērtē, ņemot vērā konkrētā maksātnespējas procesa īpatnības. Proti, Iesniegumā aprakstītajā gadījumā jāņem vērā apstākļi, ka Parādniekam ir pasludināts pārrobežu maksātnespējas process, kurā savus prasījumus ir pieteikuši vairāki ārvalstu kreditori. Vēršam uzmanību, ka paša parādnieka interesēs ir nodrošināt sekmīgu maksātnespējas procesa norisi. Pārrobežu maksātnespējas procesā arī tiek prasīta aktīvāka parādnieka iesaiste, piemēram, sniedzot administratoram informāciju par parādnieka ārvalstu kreditoriem, lai administrators varētu izpildīt Regulas (ES) 2015/848 54. pantā noteikto pienākumu. Līdz ar to parādniekam pārrobežu maksātnespējas procesā būtu saprātīgi rēķināties ar papildu maksātnespējas procesa ietvaros veicamajām darbībām, piemēram, ja ārvalstu kreditoriem būt nepieciešams saņemt maksātnespējas procesa ietvaros sagatavoto dokumentu tulkojumu. Maksātnespējas procesā iesaistīto personu sadarbības princips ir attiecināms arī uz parādnieka un kreditora attiecībām procesā.

Ievērojot minēto, Maksātnespējas kontroles dienests uzskata, ka fiziskās personas maksātnespējas procesā var rasties izmaksas, kas nav tieši minētas Maksātnespējas likuma 172. panta otrajā daļā, bet, kas tomēr būtu jāsedz parādniekam, lai nodrošinātu maksātnespējas procesa sekmīgu norisi.

Papildus, ņemot vērā Iesniegumā minēto, jo īpaši attiecībā uz kreditoru sastāvu, atgādinām, ka administratoram ir pienākums izvērtēt, vai konkrētajā gadījumā nav konstatējams labvēlīgākas jurisdikcijas meklēšanas mēģinājums, kas saskaņā ar Regulas noteikumiem nav pieļaujams.

Par maksātnespējas reģistrā publicējamām ziņām¹²⁹

No Iesnieguma izriet, ka zvērināts tiesu izpildītājs atsakās pieņemt dokumentu tulkojumus, kas saistīti ar Lielbritānijā pabeigtu fiziskās personas maksātnespējas procesu, jo lieta nav reģistrēta Latvijas maksātnespējas sistēmā.

Līdz ar to lūgts sniegt skaidrojumu, kā reģistrēt savu maksātnespējas lietu Latvijas maksātnespējas sistēmā, ja maksātnespējas process tika uzsākts un pabeigts Lielbritānijā (lieta uzsākta laikā, kad Lielbritānija bija Eiropas Savienības dalībvalsts)?

No Iesnieguma satura secināms, ka zvērināta tiesu izpildītāja pieprasījums varētu būt saistīts ar Uzņēmumu reģistra vestā maksātnespējas reģistrā publicējamajām ziņām.

Atbilstoši Maksātnespējas likumā noteiktajam, Uzņēmumu reģistrā ieraksta tostarp ziņas par fiziskās personas maksātnespējas procesa norisi. Reģistrs ir visiem pieejams bez maksas, un tā

¹²⁸ Maksātnespējas likuma 172. panta trešā daļa.

¹²⁹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2022. gada 4. februāra vēstule Nr. 1-49n/2022/9.

ierakstiem ir publiskā ticamība.¹³⁰ Attiecīgi maksātnespējas reģistrā ir apkopota normatīvajos aktos noteiktā informācija par visiem Latvijā uzsāktajiem maksātnespējas procesiem.

No iepriekš minētā secināms, ka Uzņēmumu maksātnespējas reģistrā netiek ierakstītas ziņas par citā valstī pasludinātu fiziskās personas maksātnespējas procesu.

Tai pat laikā norādāms, ka saskaņā ar Regulas (ES) 2015/848 noteikumiem nolēmumam, ar ko sāk galveno maksātnespējas procedūru, bez turpmākām formalitātēm ir tādas pašas sekas visās citās dalībvalstīs kā procedūras sākšanas valstī¹³¹ Turklāt šāda nolēmuma atzīšana ir tūlītēja, tas ir, atzīšana notiek, pamatojoties uz Regulu (ES) 2015/848, bez jebkādas vajadzības pārskatīt no jauna vai pārbaudīt procedūras sākšanas valsts nolēmumu, kā arī minētā tiesas nolēmuma spēkā esamībai citā dalībvalstī nav nepieciešamas nekādas turpmākas formalitātes, tajā skaitā ziņu publicēšana publiskajos reģistros.

2020. gada 31. janvārī notika Lielbritānijas izstāšanās no Eiropas Savienības un no 2020. gada 31. janvāra līdz 2020. gada 31. decembrim tika noteikts pārejas periods.

Līguma par Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes izstāšanos no Eiropas Savienības un Eiropas Atomenerģijas kopienas 67. panta trešās daļas c) apakšpunkts noteic, ka Regulu (ES) 2015/848 piemēro maksātnespējas procedūrām un Regulas (ES) 2015/848 6. panta 1. punktā minētajām prasībām ar nosacījumu, ka tiesvedība pamatlietā sākta līdz pārejas perioda beigām.

Attiecīgi personai, kurai Lielbritānijā pasludināts maksātnespējas process līdz 2020. gada 31. decembrim, var īstenot savas tiesības, iesniedzot kompetentās institūcijas nolēmumu (par maksātnespējas pasludināšanu/izbeigšanu) un tā apliecinātu tulkojumu valsts valodā zvērinātam tiesu izpildītājam, kreditoram vai jebkurai citai fiziskajai un juridiskajai personai, un tas šīm personām ir tikpat saistošs kā tad, ja šo nolēmumu būtu pasludinājusi Latvijas tiesa.

Par aprēķinu pārdodot ieķīlātu mantu bez izsoles pārrobežu maksātnespējas procesā¹³²

Iesniegumā norādīts, ka ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2020. gada 24. marta spriedumu pasludināts /Persona A/ (turpmāk šajā skaidrojumā – Parādnieks) fiziskās personas maksātnespējas process un ir iecelta Administratore. Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesa noteikusi, ka tiek uzsākta Regulas (ES) 2015/848 3. panta 1. punktā noteiktā maksātnespējas procedūra.

No Iesnieguma izriet, ka Administratore ir vienojusies ar nodrošinātajiem kreditoriem par Parādniekam piederošā ieķīlātā dzīvokļa pārdošanu bez izsoles un, ievērojot Regulas (ES) 2015/848 noteikumus, ieķīlātā parādnieka manta tiek pārdota saskaņā ar Vācijas likumdošanu. Pēc naudas līdzekļu saņemšanas par pārdoto dzīvokli, plānojat sagatavot un nosūtīt nodrošinātajiem kreditoriem un Parādniekam aprēķinu¹³³, norādot ar pārdošanu saistītās izmaksas (administratora atlīdzību, izdevumus) un kreditoru prasījumu segšanai aprēķinātās summas.

Līdz ar to lūgts sniegt skaidrojumu par šādiem jautājumiem:

- 1) vai šāds aprēķins būtu nosūtāms arī nosolītājam un nenodrošinātajiem kreditoriem?*
- 2) kam būtu tiesības pārsūdzēt šādu aprēķinu?*

¹³⁰ Maksātnespējas likuma 12. panta pirmā un otrā daļa.

¹³¹ Regulas (ES) 2015/848 par maksātnespējas procedūrām 19. un 20. pants.

¹³² Maksātnespējas kontroles dienesta 2022. gada 15. februāra vēstule Nr. 1-57n/2022/111.

¹³³ Pēc analogijas ar Maksātnespējas likuma 115. panta ceturto daļu.

3) kādā kārtībā un kur būtu pārsūdzams šis aprēķins?

Atbilstoši Regulas (ES) 2015/848 7. panta 1. punktam, ja vien Regulā nav noteikts citādi, uz maksātnespējas procedūru un tās sekām attiecas tās dalībvalsts tiesības, kuras teritorijā šāda procedūra ir uzsākta. Saskaņā ar Regulas (ES) 2015/848 21. panta 3. punktu, īstenojot savas pilnvaras, administrators ievēro tās dalībvalsts tiesības, kuras teritorijā tas paredz rīkoties, tostarp, attiecībā uz aktīvu pārdošanas procedūrām.

Savukārt Regulas (ES) 2015/848 preambulas 68. apsvērumā ir pausta īpaša norāde, kas neparedz procedūras sākšanas valsts tiesību piemērošanu lietu tiesību gadījumā, jo šādas tiesības ir būtiskas kredīta piešķiršanai. Šādu lietu tiesību pamats, likumīgums un apjoms parasti būtu jānosaka saskaņā ar *lex situs* (īpašuma atrašanās vietas likums) un to neskar maksātnespējas procedūras sākšana.[..]. Līdz ar to attiecībā uz lietu tiesībām ir piemērojamas tās dalībvalsts tiesības, kuras teritorijā administrators paredz rīkoties, tostarp attiecībā uz aktīvu pārdošanas procedūrām.

Līdz ar to konkrētajā gadījumā attiecībā par nodrošinājumu kalpojošās (ieķīlātās) parādnieka mantas pārdošanu ir piemērojami Vācijas normatīvie akti.

Maksātnespējas kontroles dienests nepārzina Vācijas tiesību sistēmu, līdz ar to nevar sniegt viedokli par citas valsts normatīvo regulējumu un tā piemērošanu.

Savukārt, kas attiecas uz aprēķina sagatavošanu, tad Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā, tajā pēc būtības tiek norādīti aprēķini par administratora veiktajām darbībām, pārdodot mantu un tādēļ uz aprēķinu nav attiecināms *lex situs* (īpašuma atrašanās vietas likums), jo tas neskar lietu tiesības. Proti, aprēķins tiek sastādīts, kad jau ir veiktas nepieciešamās darbības parādnieka mantas realizācijai, un lietu tiesības attiecīgajā kārtībā ir nostiprinātas uz mantas ieguvēju. Līdz ar to uz aprēķinu ir attiecināmas procedūras sākšanas valsts tiesības, konkrētajā gadījumā, Latvijas normatīvie akti.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 115. panta ceturtajai daļai aprēķinu kā procesuālu dokumentu, kura pārsūdzība paredzēta tiesā, administratoram ir jā sagatavo tajos gadījumos, kad parādnieka manta pārdota izsolē un tiesa apstiprinājusi nekustamā īpašuma izsoles aktu.

Tomēr, lai arī aprēķins civilprocesuālā kārtībā sagatavojams tikai tajos gadījumos, kad parādnieka manta pārdota izsolē, Maksātnespējas kontroles dienests uzskata, ka arī pārdodot parādnieka mantu bez izsoles, pirms naudas līdzekļu izmaksas nodrošinātajam kreditoram, administratora pienākums atbilstoši Maksātnespējas likuma 81. panta pirmās daļas 3. un 4. punktam un otrajai daļai ir informēt visus kreditorus par jautājumiem, kam ir nozīme parādnieka maksātnespējas procesā, tajā skaitā, par administratora atlīdzību un maksātnespējas procesa izmaksām, atšifrējot, kāda kopējā summa saņemta par pārdoto mantu, kāda summa izmaksājama nodrošinātajam kreditoram, kādi izdevumi tiks segti no parādnieka mantas pārdošanas rezultātā iegūtajiem naudas līdzekļiem, kā arī naudas līdzekļu izmaksas veidu. Šāda kārtība ļauj kreditoriem sekot līdz procesa norises likumībai un efektivitātei, savu prasījumu potenciālajam apmierinājumam, un sniedz kreditoriem iespēju izteikt iebildumus.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 116. panta ceturtajai daļai, ja, pārdodot ieķīlāto parādnieka mantu, saņemta naudas summa, kas pārsniedz nodrošinātā kreditora prasījumus un izsoles izdevumus, šie naudas līdzekļi ieskaitāmi parādnieka mantā, no kuras apmierināmi citu kreditoru prasījumi. Savukārt minētā panta piektā daļa paredz, ja, pārdodot ieķīlāto parādnieka mantu, saņemta naudas summa, kas nesedz nodrošināto kreditoru prasījumus, attiecīgie kreditori pēc administratora lēmuma pieņemšanas prasījumu nesegtajā daļā iegūst nenodrošinātā kreditora

tiesības. Tādējādi pieaug nesegto nenodrošināto kreditoru prasījumu, kas sedzami proporcionāli, apjoms.

Ievērojot minēto, lai gan nenodrošinātajiem kreditoriem maksātnespējas procesu reglamentējošās tiesību normas neparedz tiesības ietekmēt ieķīlātās mantas pārdošanas veidu un lemt par ieķīlātās mantas uzturēšanas un pārdošanas izmaksām, administratora rīcība, pārdodot ieķīlāto mantu, izmaksājot nodrošinātajam kreditoram naudas līdzekļus un sedzot ar ieķīlāto mantu saistītās izmaksas, ietekmē nenodrošinātā kreditora intereses saņemt sava prasījuma apmierinājumu. Tādējādi neatkarīgi no tā, kādā veidā maksātnespējas procesā manta tiek pārdota, jāņem vērā, ka maksātnespējas procesa ietvaros manta tiek pārdota piespiedu kārtībā, un ievērojot saistību izpildes principu, procesa atklātības principu un maksātnespējas procesa izmaksu segšanas kārtību, visiem kreditoriem (gan nodrošinātajiem, gan nenodrošinātajiem) ir tiesības saņemt informāciju par konkrētā maksātnespējas procesa izmaksām.

Tāpat arī pēc nekustamo īpašumu pārdošanas privāttiesiska darījuma rezultātā, administratoram ir pienākums visiem parādnieka kreditoriem Maksātnespējas likuma 81. panta kārtībā sniegt informāciju par nekustamo īpašumu pārdošanas rezultātā iegūtajiem naudas līdzekļiem, plānotajām izmaksām, nodrošinātajam kreditoram izmaksājamo summu, tādējādi nodrošinot procesa atklātumu, caurskatāmību un efektīvu un likumīgu norisi. Attiecīgi nodrošinot kreditoru tiesības, nepiekrītot Administratora aprēķinam, iebilst par maksātnespējas procesa izmaksām.

Maksātnespējas kontroles dienests uzskata, ja Parādnieka maksātnespējas procesā, vienojoties ar nodrošinātajiem kreditoriem, ir pārdots ieķīlātais īpašums bez izsoles, tad Maksātnespējas likums neparedz administratora sagatavotajam aprēķinam piemērot Maksātnespējas likuma 115. panta ceturtajā daļā noteikto kārtību, bet tā vietā administrators sagatavo paziņojumu, kas nosūtāms Maksātnespējas likuma 81. pantā noteiktajā kārtībā. Savukārt attiecībā uz turpmāko procedūru ir piemērojama Maksātnespējas likumā¹³⁴ noteiktā kārtība par iebildumu sniegšanu, motivētas atbildes saņemšana un rīcība gadījumā, ja kreditori nepiekrīt administratora atbildei.

¹³⁴ Maksātnespējas likuma 82., 83. un 84. pants.

7. CITI AR MAKSĀTNESPĒJAS TIESĪBĀM SAISTĪTI JAUTĀJUMI

*Par maksātnespējas reģistrā publicējamajām ziņām*¹³⁵

Iesniegumā norādīts, ka parādnieks ir pabeidzis fiziskās personas maksātnespējas procesu, un šajā sakarā noskaidrojams, kā rīkoties, ja pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pabeigšanas parādniekam atsaka pakalpojumu saņemšanu?

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 5. panta pirmajai daļai fiziskās personas maksātnespējas process (turpmāk šajā skaidrojumā – maksātnespējas process) ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura mērķis ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātspēju.

Maksātnespējas process ir brīvprātīgs instruments savu saistību dzēšanai, līdz ar to personai ir jāreķinās, ka tai būs ne tikai jāpilda Maksātnespējas likumā ietvertie nosacījumi, lai maksātnespējas procesu pabeigtu veiksmīgi, proti, lai atbrīvots no neizpildītajām saistībām un atjaunotu maksātspēju, bet arī jāapzinās un jāņem vērā iespējamās sekas – riski un ierobežojumi, ar kurām var nākties saskarties pēc maksātnespējas procesa pabeigšanas.

Atzīmējams, ka arī vairāku profesiju reglamentējošajās tiesību normās ir ietverts ierobežojums attiecīgā amata ieņemšanai noteiktu laika periodu pēc maksātnespējas procesa izbeigšanas. Piemēram, saskaņā ar likuma "Par tiesu varu" 55. panta 5. punktu par tiesneša amata kandidātu nevar būt personas, kurām pasludināts maksātnespējas process un no tā izbeigšanas dienas nav pagājuši pieci gadi. Arī Maksātnespējas likumā noteikts, ka par maksātnespējas procesa administratoru nevar būt persona, kurai pasludināts maksātnespējas process un no tā izbeigšanas dienas nav pagājuši pieci gadi (minētā likuma 13. panta otrās daļas 4. punkts).

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 5. panta otro daļu maksātnespējas process tiek uzsākts ar dienu, kad tiesa ar nolēmumu pasludinājusi maksātnespējas procesu, un noris līdz dienai, kad tiesa pieņem lēmumu par maksātnespējas procesa izbeigšanu.

Informācija par maksātnespējas procesa norisi tiek atspoguļota Uzņēmumu reģistra vestajā maksātnespējas reģistrā, kas ir visiem pieejams bez maksas, un tā ierakstiem ir publiska ticamība.

Maksātnespējas likuma 132. panta pirmā daļa noteic, kādas ziņas par maksātnespējas procesa lietu ieraksta Uzņēmumu reģistrā. Minētajā reģistrā ieraksta tostarp parādnieka vārdu, uzvārdu, personas kodu, datumu, kad pasludināts un izbeigts maksātnespējas process u.c. ziņas par maksātnespējas procesu.

Norādāms, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 132. panta trešo daļu šā panta pirmajā daļā minētās ziņas publisko maksātnespējas reģistrā maksātnespējas procesa laikā, kā arī vienu gadu pēc ieraksta par maksātnespējas procesa izbeigšanu izdarīšanas dienas.

Minētais nozīmē, ka, pat pēc veiksmīgas maksātnespējas procesa pabeigšanas, informācija par attiecīgo maksātnespējas procesu vēl gadu ir publiski pieejama Uzņēmumu reģistrā.

Vienlaikus norādāms, ka normatīvie akti, tostarp Maksātnespējas likums, neregulē t.s. "melno sarakstu", kā arī nenoteic, vai un cik ilgu laiku pēc maksātnespējas procesa pabeigšanas personai ekonomiskajā aprītē varētu tikt ierobežota kādu pakalpojumu saņemšana.

¹³⁵ Maksātnespējas kontroles dienesta 2022. gada 4. februāra vēstule Nr. 1-49n/2022/9.

Jāņem vērā, ka minēto jautājumu izvērtēšana ir tikai un vienīgi pakalpojuma sniedzēju kompetencē. Pakalpojuma sniedzējiem ir tiesības noteikt savu potenciālo pakalpojumu saņēmēju izvērtēšanas politiku, tostarp, lai izvērtētu, vai un cik ilgu laiku pēc maksātnespējas procesa pabeigšanas maksātnespējas procesa fakts ir uzskatāms kā papildu risks vai ierobežojums pakalpojumu saņemšanai.

Vienlaikus plašāku informāciju par maksātnespējas procesu var aplūkot Maksātnespējas kontroles dienesta tīmekļa vietnē, sadaļā "Fiziskās personas maksātnespējas process"¹³⁶, kā arī sadaļā "Skaidrojumi un atziņas"¹³⁷, kur ir iestādes sniegto viedokļu apkopojumi, tostarp jautājumos par fiziskās personas maksātnespējas procesu.

¹³⁶ Pieejams: <https://www.mkd.gov.lv/lv/fiziskas-personas-maksatnespejas-process>.

¹³⁷ Pieejams: <https://www.mkd.gov.lv/lv/skaidrojumi-un-atzinas>.